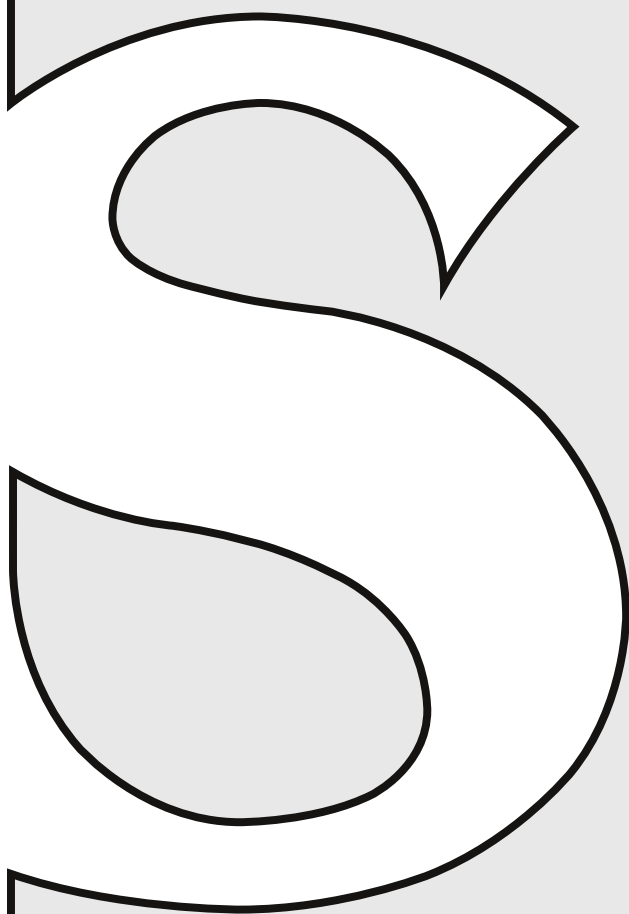

slovník

česko–qenijský

yávië 2011

quenyalambë

SLOVNÍK

ČESKO-QUENIJSKÝ

Podle knih a jazykovědných textů J. R. R. Tolkiena
s využitím sekundárních pramenů z oboru
eldarské jazykovědy

sepsal Quen

Yávië 2011

Předmluva

Předkládaný text je pokusem o zpracování jazykovědných poznatků z publikovaných písemností J. R. R. Tolkiena do slovníku pro překlad z češtiny do noldorské quenijštiny. Při sestavování jsem používal přednostně primární zdroje v angličtině; chyby překladu z angličtiny do češtiny, jakož i chyby interpretace Tolkienových poznámek, jsou tedy povětšinou moje vlastní.

Zahrnuty jsou údaje ze zdrojů ze všech fází Tolkienových představ o quenijském jazyce, přičemž jsem provedl určité úpravy ke sjednocení některých prvků. Za rozhodující zdroj považuji knihu *Pán prstenů* a jazykovědné texty z téhož období. Zvláště slova ze zdrojů starších a nejstarších jsem poupravil tak, aby hláskově a slovtvorně zapadala do schématu pozorovaného v pozdějších textech. Jelikož Tolkienova quenijšтина má rozvinutou i diachronní stránku, při úpravách jsem bral v úvahu nejen podobu samotných quenijských slov, ale i jejich vývoj a odvození z etymologických kořenů.

V případech, kde jsem neměl k dispozici primární zdroj informací, jsem použil spolehlivé zdroje sekundární. Slovník obsahuje i některé výrazy vytvořené současnými uživateli jazyka – především takové, jež považuji za vhodně utvořené.

Při sestavování slovníku jsem se snažil údaje příliš nefiltrovat, nečinit rozhodnutí o vhodnosti jednotlivých slov, aniž by bylo jasné, na čem je založeno. Uvádím u slov ale odkazy na kořeny v *Kořenovníku*, zdroje a různé komentáře (upozornění na homonyma apod.), podle nichž se uživatel slovníku sám může rozhodnout, jak slova použít.

Na slovníku jsem pracoval dlouhou dobu a hotový stále ještě není. Nyní probíhá víceméně poslední obsahová úprava a kontrola. Ty stránky slovníku, které mají v záhlaví napsáno „PRACOVNÍ VERZE“, jsou v takovém stavu, že považuji za vhodné je publikovat, ale s touto poznámkou; stránky, jež toto označení nemají, lze mít v současné době za dokončené. Ani v nedokončené části textu by však zásadní chyby již neměly být přítomny, a proto myslím, že by slovník už mohl být použitelný – přinejmenším použitelnější než ono donekonečna kopírované česko–quenijské slovníkové podhoubí, na které narazíte na každém druhém blogu. Budu Vám vděčný za jakékoli připomínky ke slovníku, upozornění na nesrovnalosti a náměty k úpravám.

autor

Vysvětlivky ke Slovníku

Slovníkové heslo začíná českým slovem vyznačeným tučně. Je-li ve slově svislá oddělovací čára, značí místo, odkud se připojuje část uvozená dále pomlčkou (např. **blízk|o**, **-ý**). V případě homonym se slova rozlišují číslicí v horním indexu (**bez¹**, **bez²**).

Římská čísla (I, II, apod.) oddělují různé významy téhož slova. Nižší úroveň členění představuje středník, jednotlivá quenijská slova jsou pak oddělena čárkami. Malým vzpřímeným písmem je psáno upřesnění významu, gramatické kategorie apod. Rozsáhlejší komentář je uveden ve stejném fontu za oddělovačem \lfloor na konci hesla.

Quenijská slova jsou vyznačena kurzívou. Tvar v oblých závorkách zakončený spojníkem je kmen či konec kmene, k němuž se připojují koncovky při skloňování – např. *oron(t-)* = *oron (oront-); súrě (súri-)*. Slovesa jsou vždy uváděna v kmenovém tvaru a zakončena spojovníkem. Pravopis je důsledně *c-y-qu*, plně se využívá diareze nad samohláskovými znaky (zejm. *ě*). Valinorský pravopis se projevuje jen znakem *ñ*, který představuje zadní nosovku, jež se ve Středozemi obvykle vyslovovala stejně jako *n*.

Hvězdička * před slovem značí nedoložené, dotvořené slovo. U výrazů, jež někdo z uživatelů jazyka (podle smysluplných pravidel) upravil, je původní tvar uveden za symbolem « – např. *tontil* « *tontl*. V takovém případě se obvykle ani hvězdička u nové podoby nepíše. Křížek † před slovem vyznačuje tvar, o němž Tolkien napsal, že je básnický či archaický, či u kterého tento znak se stejným významem sám udělal.

Za quenijskými výrazy jsou za znakem odmocniny (*root* = kořen) vypsané etymologické kořeny, např. \surd GAJ¹, AJ¹; podoba kořenů i indexy homonymních tvarů jsou stejné jako v Kořenovníku.

V hranatých závorkách jsou uvedeny zdroje, v nichž jsou slova publikována. Počet odkazů je omezen na tři nejvýznamnější, např. [Et, PE17, QL]. Vysvětlení zkratek je uvedeno níže. Údaj o zdrojích stejně jako údaj o kořenech platí pro quenijské slovo, za nímž se nachází, a pro všechna předcházející slova, u nichž nejsou tyto údaje zvlášť poskytnuty.

Zkratky

hom.	homonymum
koř.	etymologický kořen
min.	minulý čas slovesa
mn.	množné číslo
núm.	númenorejský
perf.	perfektum, čas předpřítomný
předp.	předpona, prefix
příp.	přípona, sufix
sind.	sindarský, sindarština
slož.	složenina
Van.	vanyarská quenijsština
vl.	vlastně

Odkazy na zdroje

Zdroje jsou vypsány zkratkou, číslo strany se neuvádí. Není tedy možno podle odkazu rychle vyhledat původní údaj; účelem uvádění zdrojů je spíše poskytnout informaci o období vzniku a charakteru zdroje, z něhož výraz pochází.

Primární zdroje

AI	J. R. R. Tolkien Artist and Illustrator, vyd. 1995
Et	The Etymologies (1936–38), obsaženo v LR
FCL	Father Christmas Letters – Dopisy Děda Mráze (1920–42), vyd. 1976
GL	The Gnomish Lexicon (kolem 1917), vyšlo v r. 1995 jako PE11
Let	The Letters of J. R. R. Tolkien, vyd. 1981
LotR	The Lord of the Rings – Pán prstenů, 1. vyd. 1954, 2. vyd. 1966
LR	The Lost Road and Other Writings (texty z 2. pol. 30. let), HoME V., vyd. 1987
LT	The Lost Tales, Part I., II. (asi 1916–1926), HoME I., II., vyd. 1983–84
MC	The Monsters and the Critics – Netvoři a kritikové, báseň Markirya z konce 60. let, vyd. 1983
MR	Morgoth's Ring (kolem r. 1960), HoME X., vyd. 1993
PE	Parma Eldalamberon, periodikum: PE11–16 obsahují starší texty (do konce 30. let), PE17 současná s Pánem prstenů
PL	Plotz Letter (1967) – tabulka skloňování podstatných jmen, publikováno 1989 v časopise Beyond Bree
PM	Peoples of Middle-earth (konec 60. let), HoME XII., vyd. 1996
RGEO	The Road Goes Ever On s básní Namárië, vyd. 1967
QL	The Qenya Lexicon (1915–1920), vyšlo v r. 1998 jako PE12
S	The Silmarillion – Silmarillion, vyd. 1977
SD	Sauron Defeated (kolem poloviny 40. let), HoME IX., vyd. 1992
UT	Unfinished Tales of Númenor and Middle-earth – Nedokončené příběhy Númenoru a Středozemě (50. a 60. léta), vyd. 1980
VT	Vinyar Tengwar, periodikum: většinou 50. a 60. léta; VT45, 46 obsahují dodatky a opravy k Et, VT27, 28, 36, 40 staré písemnosti
WJ	The War of the Jewels (zejm. text Quendi and Eldar, 1959–60), HoME XI., vyd. 1994

Zdroje nedoložených slov

HKF	Helge Kåre Fauskanger, http://folk.uib.no/hnohf
LF	Laisi Finwen, http://laisifinwen.wz.cz
PPQ	Parma Penyanë Quettaron, http://www.elvish.org/gwaith/ppq.htm
Q	Quenduluin, http://quenyalambe.bluefile.cz

a

a I. pro všeobecné použití *ar* [PE17, LotR, Et], *arē* √AD⁴ [VT43, 48] **II.** u přirozených dvojic a protikladů *yo* √JU [PE17], jako přípona *-yē* [VT49] **III.** ve výčtu †*ta* √TA⁴ [PE17] } *Ar* se ve výslovnosti může přizpůsobovat: *al l, as s*. Tvar *-yē* se připojuje jako latinské „*que*“: *menel yo cemen, menel cemenyē* „nebe a země“.

abeceda tengwanda √TEK [Et]

aby I. pro účel **anai* √AN⁴ [Q] **II.** pro předmět *sa* √SA [M] } V účelových větách lze použít vazbu s dativem gerundia: *utúlietelv len restien* „přišli jsme, abychom ti pomohli“. Pro případy, kde nelze, je navržena spojka **anai* jako „k tomu, že“. V předmětových větách se využije pův. zájmeno *sa*: *merin sa istalyes* „chci, abys to věděl“.

Aegnor Aicanáro √GAJ⁴, NAR⁴ [PM, S], *Aicanár* √AJAK, NAR⁴ [MR], *Ecyanáro* √EK⁴, NAR⁴ [VT41] } „Strašlivý oheň“, „Ostrý plamen“.

ach! *ai!* [RGEQ, QL]

ale nan [LR], *nán, ná* √NDAN [Et]; *mal* [VT43] } U nás se nejčastěji používá *nan*, ale kupříkladu HKF upřednostňuje *mal*, jež není uspokojivě zakořeněno.

alej aldëon(d-) √GALAD [QL]

Aman, Blažená říše *Aman* √AMAN [W], S, VT49]

amanský amanya √AMAN [WJ] } Jako podst. mn. *Amanyar* = *Amaneldi* (j.č. *Amanel*) „amanští elfové“. Jinde se *amanya* překládá přímo „blažený“ [VT49].

amen násíe √NA², SI [VT43] } Podle významu v hebrejštině: „je [to] tak“, „budíž tak“.

Anduina Anduině √ANAD, DUJ [PE17] } „Dlouhá řeka“.

Angband Angamando [MR, S], *Angamanda* √AŇG, MBAD [Et] } „Železný žalář“.

aniž } Návrh: *lá langala i sírě, ú langieo/langienyo i sírě* „aniž bych přecházel řeku“, dosl. „nepřecházej řeku“ a „bez (mého) překročení řeky“.

ano ná √NA² [VT49, QL], váhavě či s podmínkou *náčě* √NA², KE² [VT49] } Výraz *ná* je vlastně sloveso („je [to] tak“); mluví-li se o minulosti, použije se minulý čas *né*. Méně vhodné pro vyjádření obyčejného souhlasu je **tancavē*, „jistě“.

Aragorn Aracorno [PE17] } Význam možná „Uctíváný král“ √ARAN, ŇGOR. Další jména viz Elfkam, Chodec.

Arda, svět *Arda* √GAR [MR, S] } Jako obecné podst. jm. znamená „oblast, říše“.

Arnor Arador, Arandóré [PE17], *Arnanor, Arnanóré* √ARAN, NDOR [Let] } „Královská země“; dříve zvána *Follondië, Turmen Follondiéva* „Říše severního přístavu“ [PE17].

Arothir Artaher (Artahér-) √ARAT, KHER [PM] } „Vznešený pán“

artefakt tamna √TAM² [PE17] } Též příd. jm. „umělý“, pův. význam zřejmě přičestí „vyrobený“.

asi, možná *cé, ce* √KE² [VT41, 44, 49] } Použito i ve významu „jestliže“.

atd. netě, netě √ENET [VT47] } Používá se tam, kde tři tečky ve výčtu, vprostřed i na konci řady.

athelas asëa aranion √ATH, ARAN [LotR, PE17] } V quen. znamená „bylina králů“.

Avari mn. *Avari* (j.č. *Avar*) √AB [W], Et], *Avamanyar* √AB, AMAN [WJ] } Znamená „Ti, kteří odmítli (jít do Amanu)“.

ave! aiya! [LotR, PE17, VT43], *ai!* √AJ⁴, GAJ⁴ [PE17, VT43] } Pozdrav patrně velmi vznešený, dnes ovšem používaný běžně při setkání. Pro takový účel je ale snad vhodnější *alla* „zdar!“ [PE17].

až časově *írě* [LR] } Následuje budoucí čas: *írě anarinya queluva* „až moje slunce pohasne“.

až do, až k předl. *tenna* √TEN² [LotR, UT, VT44] } Časově i místně: *tenn' Ambar-metta* „(až) do konce světa“ [LotR], *tenna mentë lentalo* „až k cíli tvé cesty“.

b

babička *haruni* [QL]; **anamillë* √AN⁴, AM⁴ [?]

báje, bajka, pověst *nyarië* √NJAR [QL]

balit, ovíjet *vaita-* √WAJ⁴ [VT46, QL], *lap-* « *lapa-* √LAP⁴ [QL]

balón *pusulpë* √PUTH [QL]

Balrog *Valarauca* [PE17, S], *Valarauco* √BAL, RUK [W], S] ∫ „Démon moci“.

Barad-dûr *Taras Lúna* √TA3, *Lúnaturco* √TURUK [PE17] ∫ Znamená zřejmě „Temná věž“ jako v sindarštině.

barbar *calimbo* –**ství** *calimbarië* [QL]

barevný *quilëa*, ve slož. *-quilëa*, *-quila* √KWIL [QL] ∫ Ve složeninách znamená „mající barvu něčeho“: *helinquila*, *saquila*.

barv|a *quilë* –**it**, zdobit *quilya-* √KWIL [QL]

báseň *lairë* [Et], *lirit*, *liritta* √LIR [QL] ∫ Hom. *lairë* „léto“ √LAJ.

básník *maitar* √MAJ⁴ [PE17], **lairemo* √LIR [PPQ] ∫ Zákl. významem slova *maitar* je „umělec“.

bát se, děsit se *ruc-* √RUK [W], *sorya-* √THOS [PE17] ∫ Předmět je v ablativu: *Lá rucilmë lócello*. „Nebojíme se draka.“

bavlna či vlákno *línë* √LI² [QL] ∫ Stejně znějící slovo od koř. SLIG je přeloženo „pavučina“ [Et].

bázeň, uctivá *áya* √GAJ⁴, AJ⁴ [PM] ∫ Vyloženo jako „hluboká úcta a pocit vlastní malosti v přítomnosti věcí či bytostí majestátních a mocných“.

bázlivý, ustrašený *caurëa* √KAWAR [QL]

bažant *cecet* (*ceceht-*) √KEK [QL]

bažina *luxo* √LUK³ [QL] ∫ Možná je to mn. č. od *luxo*, tedy = „blata“.

bdělý I. nespící **cuiva* √KUJ [QL] **II.** ostražitý *tírínwa* √TIR [QL] ∫ **Cuiva* upraveno z *coiva* v rámci rozlišování kořenů *koj* a *kuj*.

běda! *ai!* [RGeo, PE17]

bedna, krabice *colca* [QL]

běh, závod *norië*, *normë* √NOR [PE17], *yuro* √JUR [QL]

Belegaer *Alatairë* √ALAT, AJAR [Et] ∫ Quenijsky i sindarsky „Veliké moře“.

Belegost *Túrosto* √TUR, OSOT [W] ∫ V řeči trpaslíků *Gabilgathol*, česky se překládá jako „Velehrad“.

Beleriand *Valariandë* √BAL, JAN⁴ [LR]; *Hecceldamar*, *Hecclemar* √3EK, EL, MBAR [W] ∫ První pojmenování je patrně utvořeno podle sindarštiny; druhé znamená „Země opuštěných elfů“ a patří do jazyka amanských učenců.

bělost *ninquissë* √NIKW [Et]

beran *camo* [PE16]

bez¹ podst. *sarco* [PE16] ∫ Stejně znějící slovo je uvedeno v QL s významem „maso“ √SARAK.

bez² předl. ú. √AW⁴ [VT39, PE17] ∫ Pojí se s genitivem: *ú calo* „bez světla“ [VT39].

bez(e)- jako příp. *-lóra* √LO [VT45], *-enca* √NEK² [PE17]; *-viltë*, *-valta* [QL, GL]; jako předp. *nec-* √NEK² [PE17] ∫ Lze odvozovat slova jako **esselóra* „bezejmenný“. Češtině je bližší předpona, její použití však ve známých zdrojích nenacházíme.

bezpeč|í *varnassë* –**ný**, v bezpečí *varna* √BAR [Et]

běžet *nor-* √NOR [PE17], *yur-* √JUR [QL, Et]; o dvojžoci *locu-* « *loqo-*, min. *lonquë* √LOKW, o zvířeti *lop-* « *lopo-* √LOP [QL]

bič **falampa* –**ovat** **falpa-* √SPALAP [HKF]

bíďa *angayassë* –**ný** *angayanda* √NGAJ⁴ [QL]

bílit *ninquita-*, min. **ninquitanë* √NIKW [Et] ∫ Stejně znějící slovo znamená „zářit bělostí“, liší se zřejmě minulým časem.

bílý *ninquë* √NIKW [Et, PE17, QL]; jako oblaka *fána* [Et, VT46, MC], *fanya* √SPAN⁴, PHAN² [PE17], jako sníh *lossëa* [VT42, PE17], *lossë* √LOS² [RGeo]; *bledý* *isca* √IS² [QL] ∫ *Fána* i *fanya* též podst. „oblak“, *lossë* „sníh“.

bít, bušit **tarama-* √TARAM [QL]; *kladivem* *namba-* √NDAM [Et], *klepat* *pet-* √PET, *bubnovat* *tompa-* « *tompo-* [QL]; *plácát* *palpa-* √PALAP [Et]

blaho, bohatství *alma* √GAL⁴, AL⁴ [Et]

bláto *luxo* √LUK³ [QL]

blažený *almárëa*, *alya* √GAL¹, AL¹ [Et] **B-á říše** *Aman* √AMAN [S, VT49]

bleděmodrý jako nebe *helwa* √ZEL [Et]

blednout *sinta-* √THIN [Et]

bledý *isca* √IS²; nemocí *leucë* √LEW [QL], zimou *ninquë* √NIKW [WJ]; nejasně viditelný *néca* [MC]; též okrový *malwa* √SMAL, MAL² [Et, QL] } Slovo *ninquë* se obvykle používá ve významu „bílý“.

blesk } Některé české slovníky mají *sarco*, ale jedná se o angličtinářský omyl: správný význam je „maso“ [QL] („flesh“–„flash“). Známe slovo *íta* (viz „záblesk“), ale to možná není tak úplně ono.

blízk|o přísl., předl. *tangë* √TAŇG², *har*, *harë* √KHAD –*y tangë* √TAŇG² [QL]

blíže *amna*, *ambena* √AM², NA¹ [PE17]

bloudění, toulání *ránë* [Et], *ranya* [VT42] –*it ranya-* √RAN [Et]

bludný, potulný *ránëa* « *ránen* √RAN [Et, HKF]

blýskat|se *tin-* √TIN [Et, PE17], *íta-* √IT¹ [PM], *ilca-* [MC] –*vý tinda* √TIN [Et], *itila* √IT¹ [PM], *ilcala* [MC]

bobule *melpo* [QL] } Upřesněno jako „plod typu angrešt – dužnatý, s jádérky“.

boď, tečka *tixë* √TIK [Et]

boďat *nasta-* √NAS, *erca-* √EREK [Et]

bohatství *ausië*, *autë* √AW² [QL], n. blaho *alma* √GAL¹ [Et]; *lar* √LAR [VT45] } Jiným významem slova *lar* je „tuk“.

bohatý *herenya* √KHER [Et], *autë* √AW² [QL], *alya* √GAL¹ [Et]; „tučný“ *lárëa* √LAR [VT45] } PE17 překládá *alya* √AL¹ jako „dobrý“.

bohyně v polyteismu *Valië* √BAL [S], *Valatári* √BAL, TA3 [Et] } Zřejmě vhodné výrazy pro překlad tohoto slova do quenijštiny, v rámci Tolkienovy mytologie však mají konkrétnější obsah.

bočník chleba *cornë*, *mastacornë* [QL], *cormasta* √KOR, MBAS [PE16]

bojovat, zacházet se zbraní *mahta-* √MAK [Et] } Splývá se stejně znějícím slovesem „držet, ovládat“ √MA3. Ten, proti komu se bojuje, je

nejspíše v allativu – podle vzoru *ohtacarë Valannar* „vést válku proti Valar“ [SD].

bojovník *mahtar* √MAK [Et, PE16]; *ohtatjaro* √OKOT, KJAR [Et], *ohtar* √OKOT [UT]; s mečem *macar* √MAK [VT39] } *Ohtar* v užším významu označuje nižší hodnost v núnorejském vojsku.

bok, kyčel *oswë* [QL] } Angl. „hip“. Kontext nedostatečný, ale příbuzné slovo „kloub“ nasvědčuje překladu „bok“ spíše než „šípek“.

bolest *naicë*, *naicëlë* √NAJAK [Et, QL], *ongwë* √OŇG [QL]; *krutá řwalma* √ŇGWAL [VT46] } PE17 má hom. *ongwë* „zločin“ √ok.

bolestivý *naicëlëa* √NAJAK [Et, QL], *naiqua* [QL], či působící zármutek *naica* √NAJ [PE17]

bolet *onga-* « *ongo-* √OŇG, n. trápit *quol-* « *qolo-* √KWOL [QL]; silně *řwalya-* √ŇGWAL [Et]

borovice **sonďë* √THON [PPQ], *hórë* [QL]; nebo jedle *aiquairë* √AJAK, *súcë* √SUK² [QL] } Hom. *hórë* √KHOR „popud“. Je-li druhou složkou slova *aiquairë* kořen GAJ², lépe se hodí pro význam „borovice“ než „jedle“.

boťa *hyapat* √SKJAP [Et, VTe], *hyapa*; pevná *saipo* √SAJAP [QL]; lehká *patinca* √PAT² [QL] } Ke slovu *hyapat* viz též „pobřeží“.

boule *pulmë* √PUL [QL]

bouře, hukot bouře *raumo* [MC] } Kořen patrně RAW či RAM².

Boží *Eruva* √ER [VT44]

bož|ský (valarský) *valaina*, mající božskou moc či autoritu *valya* –*ství*, –*stvo* *valassë* √BAL [Et]

brada *venta* √WET [QL]

bradka, vous *fanga* √SPANAG [Et]

brambor **cemmas* √KEM, MBAS [LF] } „Zemní chléb“.

brána *ando* [LotR, PE17, Et], velká *andon(d-)* √AD², AN¹ [Et]

brať I. pokrevní *toron* (*torn-*) √TOR¹ [Et], *háno*, hovor. *hanno* √KHAN² [VT47]; *onóro* √WO, NO¹ [Et] **II.** přísahou *oforno* √WO, TOR¹ [Et] } *Onóro* znamená vl. „sourozenec“.

bratrství I. pokrevní **onórossë* √WO, NO¹ [Q] **II.** přísahou *ofornassë* √WO, TOR¹ [Et]

brod, přechod *tarna* √TAR² [QL]

brož, spona *tancil* [Et], *tancal*, *tancala* √TAK [PE18]

brnk, –nutí *tingě* √TIŃĜ, *tango* √TAŃĜ⁴ [Et]
–at *tinga*– √TIŃĜ [Et], *qinga*– « *qingi*–
√KWIŃĜ [QL]

bručet, mumlat *nurru*– √NUR² [MC]

brzy rato [FCL]

břečka ze sněhu *tiquilin(d)*– √TIKW [QL]

břečfan etil [QL]

břeh moře, jezera či široké řeky *hresta* [MC],
zejm. kde jsou silné vlny *falas(s)*–, *falassě*
√PHALAS [VT42, S, QL]; rychlé řeky *ráva*
√RAB² [Et] } Hom. *ráva* √RAB⁴ „divoký“.

břemeno cólo √KOL [VT39], náklad *cúmě*,
cumbě √KUM [QL] } *Cumbě* znamená též
„hromada, návrší“.

břevno, příčník *hwarma* √SKWAR [Et]

březen súlimě √THU [LotR, S] } Znamená „vě-
trný“.

břichatý **faura* [Q] –o velké *famba* √PHAB
[QL]

břiza silwin(d)–, *silqueléni* √SIL [QL];
hwindě [PE17] } *Silqueléni* je přesněji pře-
loženo jako „břiza bělokorá“ a má znamenat
„paní s dlouhými vlasy“. Hom. *hwindě* „vír“ [Et].

buben menší *tompa* [QL]; n. *tamburína*
**rambil*, **rambillě* √DARAM [PPQ]

bulbina pumpolě, *pumpo* √PUP [QL] } *Pum-
po* znamená též „měchýř, puchýř“.

bučina neldorion [QL]

bude I. sponové *nauva* √NA² [VT42, 49]; neg.
úva √U, UG¹ [PE17, LR] **II.** plnovýznamové
euva √EŃ [VT49] } Budoucí čas, pro nějž češ-
tina má „bude“ jako pomocné sloveso, se v que-
nijštině vyjadřuje koncovkou *-uva* √UB⁴ [LotR,
VT48, UT].

budoucnost **apamě*, **apalúmě* √AP², LU⁴
[PPQ], **ellúmě* √EN², LU⁴ [LF]

bůh Vala, mn. *Valar*, *Vali* √BAL [Et, S, PE17];
Valatar (*Valatár*–) √BAL, TA3 [Et] } Patrně
vhodné výrazy pro označení polyteistických
bohů. V rámci Tolkienovy mytologie mají však
konkrétnější obsah.

Bůh Ilúvatar √ILU, AT⁴ [Et, S, QL], ve slavnost-
nější řeči *Eru* √ER [VT43, PE17, Et] } Výrazy
v doslovném překladu znamenají „Otec všeho“
a „Jediný“.

buk feren (*fern*–), *ferně* √PHEREN [Et], *nel-
dor*, *neldorin* [QL, PE16] } Podle *Silmarilli-
onu* se *neldor* (zakořeněno jako √NELED, ORON)
možná konkrétněji vztahuje ke stromu *Híri-
lornu* se třemi kmeny.

buklový ferinya –*vice ferna* √PHEREN [Et]

burácející rávěa –*ní rávě* [MC] } Etymolo-
gickým základem je patrně RAB⁴ či RAW.

bydlet, zůstávat *mar*– √MBAR [LotR, UT]

býk tarucco, *tarunco* √TARU [QL], *mundo*
[Let] } *Mundo* √MBUD jinde ve významu „ču-
mák“. Další dva výrazy znamenají „rohatý“.

byl I. sponové, min. *ně*, *náně* √NA², pokud
se připojují zájm. koncovky *ane*– √AN²; perf.
anaie [VT49]; neg. *úmě* √UM⁴ [Et] **II.** plno-
významové *engě* √EŃ [VT39]

bylina léčivá asěa √ATH [PE17, LotR] } Uve-
denu v užším významu jako *athelas* (*asěa ara-
nion*), ale snad lze použít pro bylinu obecně.

býložravý, vegetariánský *lausimatwa* √LAW⁴,
MAT [QL]

bystrost smyslů *laicě* √LIK [Et]; myslí *návě*
√NAW [QL]

bystrý laica √LIK [Et, VT45, QL]; myslí *finwa*
√PHIN⁴ [QL]

být I. sponové *na*–/*ná*– √NA² [RGEO, VT43,
49], *ye*–, v příponě *-ie* √JE [LR]; neg. *ua*– √U
[PE17], *um*– √UM⁴, *u*– √UG⁴ [Et], *úye*– √UG⁴, JE
[LR] **II.** plnovýznamové *ěa* √EŃ [UT, VT39, 49]
} Sponové sloveso se často vynechává [PE17],
např. *i lócě (ná) melima* „ten drak (je) rozto-
milý“. Tvary *ye*, *-ie*, *úye* nejsou mimo starou
Fírielinu píseň použity. Minulý a budoucí čas
viz „byl“ a „bude“.

byťi návě √NA² [PE17] } Hom. „důvtip“ √NAW.

bytosť, živá *coitě* √KOJ [QL]

C

cedník, síto *colucë* [QL]

Celeborn *Telporno* [Let], *Teleporno* √KJELEP, OR, ORON [UT, PM] } Znamená „Stříbrný a vysoký“ nebo „Stříbrný strom“.

Celebrimbor *Telperinquar* [PE17, S], *Telpinquar* [PE17], *Tyelpinquar* √KJELEP, KWAR [PM, VT47] } „Stříbrná pěst“, „Stříbro-ruký“.

celý *quanda* √KWA⁴ [QL]

cennost, zejm. klenot *mířë* (*míri-*) √MIR⁴ [PE17]

cenný *valda* √BALAD [QL]; *mířwa*, *mířë* (*míri-*), velmi *mířima* √MIR⁴ [PE17] } *Valda* je určitě obecnější a možná lze použít ve vazbě jako „být hodný čeho“, „stát za co“: *Umis valda culusto rácina*. „Nestojí to za zlámanou zlatku.“ Výrazy od √MIR⁴ se týkají asi jen výrobků, uměleckých děl; uvádí se i zesílené tvary *mimířë*, *mimířima*.

cesmína *ercassë* √EREK [Et], *piosenna* [QL]

cesta I. *tië* [Et, PE17, UT]; přímá *tëa* √TEN², TEŽ [Et], úzká, v rokli *axa* √AK⁴ [Et] **II.** výprava *lenda* √LED [PE17]

cestovat *lelya-*, min. *lendë* √LED, DEL [WJ]

cihla, dlaždice *telar* [PE13, 16]

cíl *mentë* √MET [Et] } Pokud jde o kořen, nabízí se i asociace s √MEN.

cín *latúcen –ový* *latucenda* [QL]

cít I. duševně *felmě* [VT41], *tendilë* **II.** spíše tělesně *tendë* √TEN⁴ [QL]

cítát, citace *eques(s-)* √KWE [WJ] } Ve starém jazyce znamená „on pravil“.

cítit I. duševně **fel-* [LF] **II.** hmatem *tenya-* √TEN⁴ [QL] } **Fel-* podle *felmě* „pud, hnutí, cit“ [VT41].

cítlivý *tendilëa*, vnímavý *tentima* √TEN⁴ [QL]

cizí *ettelëa –ina* *ettelë* √ET [Et, VT45] } Má-li nějaký slovník *ettelen* místo *ettelëa*, vychází ze zdroje, kde ještě Tolkienův rukopis nebyl správně rozluštěn.

co I. tázací *man* √MAN² [LR] **II.** vztažné *ya* √JA⁴ [VT43], *i* [VT42] } Výraz *man* je lépe

doložený ve významu „kdo“ [LotR], ale snad lze použít i takto. Známe i slovo *mana* [PM], ale to je nejspíše *ma(n)+na*, tedy „co je“. *I* je vícedělové vztažné zájmeno a určitý člen.

cokoli **aiqua* √KWA³ [HKF] } Utvořeno dle *aiquen* „kdokoli“ a *ilqua* „vše“.

cožpak *ne laumë* √LA, UM⁴ [Et] } Příklad: *Laumë ecénielyes?* „Cožpak jsi to neviděl?“

cuchat, zamotávat *fasta-* √PHAS [Et]

Curufin *Curufinwë* √KUR, PHIN², WE² [VT41] } „Dovedný Finwë“ (Finwëho syn).

cválat *lop-* « *lopo-* √LOP [QL]

Č

čaj *tyé* [QL]

čára *tië*, rovná *tëa* √TEN², TEŽ [Et] } Obojí znamená též „cesta“.

čárka diakrit. *andatehta* √ANAD, TEK [Et, PE17] } Znaménko pro prodloužení samohlásky v plném psaní.

čaroděj *sairon* √SAJ⁴ [Et], z řádu Moudrých ze Západu *Istar* √IS⁴ [UT, S] } *Istari* se vykládá jako „Ti, kteří vědí“; slovo *sairon* má podobný původ, ale nemá, narozdíl od *Istar*, v rámci Tolkienova světa tak konkrétní význam.

čas I. jako pojem *lúmë* [Et] **II.** období či bod v čase *lúmë* [LotR, PE17, VT49], *lú* √LU⁴ [Et] } *Lúmë* se též překládá jako „hodina“, ale stěží lze použít jako jednotka času.

časný, ranní *arinya* √AR², AS⁴ [Et]

časový *lúmëa* « *lúmia* √LU⁴ [QL] } Zřejmě též „dočasný, pomíjivý“.

častý, četný *rimba* √RIM⁴ [Et]

čelist *anca* √ANAK [LotR, Et, S], *angwa* √NAK [Et] } *Anca*, ač gramaticky jednotné číslo, se někde překládá množným číslem – „čelisti“.

čel|enka **timbarma* [Q] –o *timbarë* [PE14]

čep *peltas* (*peltax-*) √PEL², TAK [Et] } „Otočné upevnění“, pevný bod otáčení.

čepel *hyanda* √SJAD [QL]; zejm. meče *maica* √MAK [VT39], †*russë* √RUS² [Et] } Zákl. významem *russë* je „lesk, blýskání“.

černoruký *morimaitë* √MOR, MA3 [LotR, VT49, SD]

černý *morna* [MC, PE17, QL], *morë* (*mori-*) [Et], *morqua* √MOR [QL] } *Morë* může být též podst. jm. „temnota“. V podobě *mori-* se využívá ve složeninách (*morimaitë*, *Moringotto*).

čerstvý *vírya* √WIR² [VT46], *loitë* √LAW⁴ [QL], *céva* √KEW⁴ [VT48]

červ *wembë*, *wembil* √WEB [QL]

červen *nárië* √NAR⁴ [LotR] } Znamená „slunečný“ nebo „ohnivý“.

červenec *cermië* [LotR]

červenka *cilapi*, *cilapincë* [QL]

červený *carñë* (*carni-*) √KARAN [PE17, Et, QL]; ohnivý *narwa* √NAR⁴ [Et], ruměný *roina* √ROY², *aira* √GA² [Et]; do zlata *culda*, *culina* √KUL [Et], do oranžova *carmalin* √KARAN, MAL² [QL]; Van. *nasar* [W]

červík *testë* [QL]

česat *pecu-* « *peqe-*, min. *penquë* √PEKW [QL]

čestný, častý *rimba* √RIM⁴ [Et]

čí táz. **mava* √MA⁴ [HKF], **mano* √MAN² [LF] } Odvozeno jako posesiv, resp. genitiv od tázacího základu.

čich *nustë* √NUS⁴ [QL]

čichat, očíhávat *nuv-* « *nuvu-*, min. *núvë* √NUPH [QL]

čin *tyar(d-)* « *car(d-)* √KJAR [Et], *carda* √KAR [PE17] } Úprava prvního výrazu je pokračováním Tolkienovy úpravy příbuzných slov v témže odstavci.

činel *tontil* « *tontl*, *tontilla* [QL]

činitel *tyaro* √KJAR [Et]

číslo, počet *nótë* √NOT [Et] *-vka* *notessë* √NOT, ES [VT47, 48]

čist *cenda-* √KEN [VT41], *henta-* √KHEN; nahlas *et-henta* √ET, KHEN [PE17] } Původním významem slov je „pozorovat (za účelem získání informací), prohlížet si“.

čistit *poita-*, min. *poinë* [QL] *-ý* *poica* √POJ [Et, QL], *soina* √SOW, *alluva* √ALU [QL]

číše *sungwa* √SUK⁴, *súlo* (*súlu-*) √SUG [Et]; *yulma* √JUL⁴ [R GEO, PE17, VT49] } Hom. *yulma* „uhlík, doutnající dřevo“ √JUL².

člověk, tj. z Mladších dětí Ilúvatarových *atan* √ATAN, *fírima* √PHIR [WJ] } Dále a přesněji viz „lidé“. Neurčitý podmět viz „někdo“.

čtení *cenda* √KEN [VT41], *hentië* √KHEN [PE17] } Obojí je získáno ze složenin: *parma-hentië* „čtení knih“, *sanwecenda* „čtení myšlenek“.

čtrnáct **canquë -ý* **canquëa* √KAN³ [Q, VT48]

čtverec, čtyřúhelník **cantil(d-)* √KANAT, TIL⁴ [PPQ] } U Lamairu se používá pro čtyřčlenný bojový útvar.

čtvrtek 4. den v 6-denním týdnu *aldúya*, v ménorejském 7-denním *aldëa* √GALAD [LotR] } První výraz znamená „den Dvou stromů“, druhý „den Stromu“.

čtvrť *ina canasta*, *casta* √KAN³, SAT [VT48] *-ý cantëa* √KANAT [VT42]

čtyři *canta*, ve slož. někdy *can-* √KAN³, KANAT [Et, PE17, VT48] *-cet* **canquain* √KAN³, KWAJAM [Q]

čumák, rypák *mundo* √MBUD [Et] } Stejně slovo znamená „býk“ [Let].

d

daleko *haiya*, *háya* √KHAJ [Et, SD], velmi *vahaiya*, *vaháya* √WA², KHAJ [SD, LR]; daleko za něco/něčím, ještě dále *ambela* √AM², LA3 [PE17]

daleký, vzdálený *haira* √KHAJ [Et], velmi *ec-caira* √ET, KHAJ, *avahaira* √AW⁴, KHAJ [Et] **dálka** **hayassë* √KHAJ [PPQ]

další, ještě jeden *enta* √ENET [VT47] } Stejně znějící (a známější) slovo znamená „tamten“ √EN², TA⁴.

dar *anna* √AN⁴ [LotR, Et, PE17]

dár|ce *anto -kyně antë* √AN⁴ [Et] } Hom. *anto* √MAT „ústa“.

Dárkyně chleba *massánië* √MBAS, AN⁴ [PM] } Titul nejvýše postavené ženy něj. elfího lidu, neboť té příslušelo právo hospodařit s lembasem.

Darovaná země *Andor, Andórë* √AN⁴, NDOR [SD, S] } Jméno Númenoru.

dát, darovat *anta-* √AN⁴ [Et, VT43, PE17] } Splývá s *anta-* √AM² „obdarovat“ (stejný význam, jiná vazba) [PE17]. Hom. *anta* √AN⁴ „tvář“.

datel *tambaro* √TAM⁴ [Et]

dav *sanga* √STAG [Et, QL], *úmë* √UM² [VT48, PE17] } *Úmë* „velké shromáždění věcí téhož druhu; tlačence, seskupení věcí bez řádu“.

dávno *anda né, andanéya* √ANAD, NA², JA² [VT49] –*y* *yára, yárëa* √JA², *yalúmëa* √JA², LU⁴ [Et]

dbát, věnovat pozornost *cim-* [GL]

dcera *yeldë*, příp. *-iel* √JEL [Et, UT, PE17], *yendë*, příp. *-ien* √JEN² [Et, PE17]; *seldë* √SELED [Et, VT46, PE17] } Příponové tvary se používají ve jménech: *Uinéniel* „Dcera Uinen“ [UT]. *Seldë* = možná spíše „dívka“.

dědeček *haru* [QL]

dědic *aryon* √GAR, JON, *haryon* √ZAR, JON [Et] } *Haryon* překládáno též jako „princ“ (totiž „dědic vlády“).

dědictví, děděná cennost *atamir* √AT⁴, MIR⁴ [PE17]

dech *súlë* √THU [Et, PE17], *hwesta* √SWES [Et] } *Súlë* překládáno i jako „duch“. PE17 upřesňuje: „vysílání síly (vůle či touhy) ducha“ – význam „dech“ je primární. *Hwesta* též „vánek“.

dějiny, dějepisný *lúmequentialëa* [Et, PE18] –*y*, dějepis **I.** *lúmequentialë* √LU⁴, KWET [Et], *quentialë* **II.** dějepisný spis *quentasta* √KWET [VT39] } *Quentalë* *Ñoldoron* „dějiny Noldor“ (historie samotná), ale *Ñoldo-quentasta* *Ingoldova* „Ingoldovy Dějiny Noldor“ (název spisu).

děkovat *hanta-* √ZAN² [UT] } Získáno oddělením z *Eruhantalë*.

dělání *carië –at car-* √KAR [Et, PE17, QL] } Použitelné v širokém rozsahu významů.

démon *rauco, arauco* [W], [Et], *rauca* √RUK [PE17] } „Mocné, strašné a nepřátelské stvoření.“ Viz též „Balrog“.

den I. doba denního světla *aurë* √UR⁴ [PE17, S], *arië, arya* √AR² [Et] **II.** jednotka času *ré* [LotR, VT49], *árë* √AS⁴ [PM] } Den (*ré*) jakožto 24hodinový časový úsek skládající se z *aurë* a *lómë* se počítá od západu slunce, nikoli od půlnoci.

desátý *quainëa* √KWAJAM [VT42] –*atero maquat* √MAZ, KWA, AT² [VT47] } *Maquat* znamená „dvě ruce“, tj. „dvě pětice“, skupina deseti objektů.

deset *quain, quëan* √KWAJAM –*ina quaista* « *caista* √KWAJ, SAT [VT48] } Výraz *cainen* s kořenem *KAJAN* [Et] Tolkien nejspíše opustil.

děsit *sosta-* [PE17] **d. se** *sorya-* √THOS [PE17], *aista-* √GAJAS² [Et] } Hom. *aista-* √GAJAS⁴ „požehnat“.

desítková soustava *quaistanótië* « *caistanótië* √KWAJ, SAT, NOT [VT48], *maquanótië* √MAZ, KWA, NOT [VT47]

děšť jemný *mistë* √MISID [Et], „zvonící“ *timpë* √TIP [QL] **zlatý d.** (keř) *lindelohhtë* « *-kte* √LIN⁴, LOZ [QL]

Děti Aulëho mn. *Aulëonnar* √ON [PM] } Tj. trpaslíci.

Děti Ilúvatarovy mn. *Eruhíni* (j.č. *Eruhín*, kmen zřejmě *Eruhín-*) √ER, KHIN [W], S], *híni Ilúvataro* √KHIN, ILU, AT⁴ [S] } Tj. elfové a lidé.

Děti Melkorovy mn. *Melkorohíni* √MBELEK, OR, KHIN [MR] } Jen paralela k předchozím dvěma, neboť Melkor neměl žádné děti, jen otroky.

devatenáct *neterquë* –*y* **neterquëa* √NETER, KEW⁴ [VT48]

devátý *nertěa* [VT42] –*ët nertë* √NETER [VT42, 48, Et] –*ítina neresta* √NETER, SAT [VT48]

díkůvzdání *hantalë* √ZAN² [UT] } Doloženo ve slož. *Eruhantalë*, Díkůvzdání Eruovi, nům. svátek.

díl, část **cirma* √KIR [LF]; zejm. ze stejných *asta* √SAT [VT48] } *Asta* obv. používáno ve

významu „díl roku“, tedy „měsíc“.

díra I. otvor *assa* √GAS [Et] **II.** dutina *unquē* √UNUK [LotR, Et] **III.** jáma *latta* √DAT [Et], *sat* (*sapt-*) √SAP [QL]

diskutovat, rozmlouvat **artaquet-* √THAR⁴, KWET [PPQ] } Podle sind. *athrabeth*.

dítě *hína*, mn. *híni* [W], S, VT44], ve slož. - *hin* (-*hín-*); v oslovení malého dítěte *hína* √KHIN [WJ]; *onna* [VT49, PE17], *onwē* √ON [PE17] } V oslovení se vyskytují zkrác. tvary se zájm. příponou: *hinya* z *hinanya* [WJ], *onya* snad z *onnanya* [UT] „mé dítě“. *Onna* je jinde překládáno „stvoření, tvor“ [Et].

dívka *wendē*, *wendē* √WENED [Et, PE17, VT47], *wen(d-)* [QL], ve slož. -*wen(d-)* [Et, S]; dospívající *nettē* √NETH [VT47] } *Vendē* je dívka jakéhokoli věku od narození do svatby. Přípona -*wen* (zřejmě s kmenem -*wend-*) se užívá v ženských jménech (*Arwen*, *Lalwen*).

divočina *ravanda* √RAB⁴ [VT46]

divoký *verca* √BEREK [Et], *hráva* √SRAB [PE17], *ráva* √RAB⁴ [Et], *dravý ravin* √RAW [QL] } Hom. *ráva* √RAB² „řiční břeh“.

divoch *hravan* √SRAW [WJ], *hrávan* [PE17] } *Hravaní*: tak nazývali Eldar lidi mimo *Atani*. Též *Hrónatani* jako protiklad k *Núnatani* [PE17]. *Hravan* překládáno i jako „divoké zvíře“ √SRAB [PE17].

dlatbat, hloubit *unca-* √UNUK [Et]

dlaň plochá *palta* [VT47], *paltya* √PALAT [QL]; sevřená *camba* [VT47], *cambē* √KAB [Et, VT49] } Tolkien upřesňuje: *palta* „dlaň, ruka držená dlaní vzhůru či kupředu, plochá a napaťatá“; *camba* „ruka, s prsty více či méně sevřenými, nastavená k přijímání nebo držení“.

dlaždice, cihla *telar* [PE16]

dlouho *andavē* √ANAD [LotR, PE17, Let]

Dlouhopolsko *Andafalassē* √ANAD, PHALAS [PE17] } Sind. *Anfalas*.

dlohý *anda* √ANAD [Et, PE17], a tenký *lenwa* [QL] } Jako zpodstatnělé mn. *andar* „dlouhé samohlásky“ [PE18].

dmout se *tiuya-* √TIW [Et]

dnes *síra*, *siar*, *siarē* √SI, AS⁴, AR² [VT43], **sinarē* √SIN, AS⁴, **sinaurē* √SIN, UR⁴ [PPQ]

do I. dovnitř *minna* [Et], *mina* √MI, NA⁴ [VT43], *mír* √MI, DA [Et]; konc. allativu -(e)*nna*, mn. -(i)*nnar* √NA⁴ [PL, LotR, MC] **II.** časově *fenna* √TEN² [LotR, UT, VT44]

dobro *máriē* √MAG⁴, MAN⁴ [PE17] } Allativ *márienna* a podobně *namáriē* se používá jako pozdrav při loučení, viz „sbohem“.

dobrý *mára* √MAG⁴, MAN⁴ [Et, VT47, PE17], †*marna* √MAN⁴ [PE17]; *alya*, *alima* √AL⁴ [PE17]; morálně *manē* (*mani-*) √MAN⁴ [VT49, QL], o osobě *faila* √PHAJ⁴ [PM]; chutný *matsa* √MAT [QL] } *Mára* od koř. MAG se vysvětluje jako „užitečný, vhodný“, o věci – ale podle PE17 lze odvodit i od MAN⁴ a použít v širším významu. Vazba *nás mára nin*, dosl. „je to pro mě dobré“ = „mám to rád, líbí se mi to“.

dobře *mai* [VT47, PE17], †*maiē*, v předp. *mai-* √MAG⁴, MAJ² [PE17]; *máriē* √MAG⁴ [PE17]; *mandē* √MAN⁴ [VT49, QL], *vandē* √BAN [QL] } Hom. *mandē* „osud (zpravidla šťastný)“.

dokonalý *ilvanya*, *ilvana* √IL, BAN [PE17]

dokud ne *fenna* √TEN² [UT, VT49], *mennai* √MEN, NA⁴ [VT27] } Příklad: *Lemyuvan sinomē tenna entulilyē*. – „Zůstanu tady, dokud se nevrátíš.“

dole, -ů *undu* √UN, *nún* √NU [Et], jako předp. *un-*, *undu-* √UN [PE17, RGEO]

domněnka *intya* -*ivat se intya-* √INIK [Et]

domov či vlast *már* (*mar-*) [VT45, PE17], *mar* [S], ve slož. -*mar* √MBAR [PE17, S]; *mélamar* √MEL, MBAR [PE17] } *Már*, -*mar* se používá v názvech zemí a měst (*Valimar*, *Eldamar*). *Mélamar* „milovaný domov“ = „domov, místo narození, místo, z něž obyvatelé museli odejít n. byli vyhnáni válkou“.

Doriath *Lestanóre* √NO⁴, NDOR [WJ]

dosahovat, natahovat se *rahta-* « *rakta-* √RAK² [QL]

dospělý o muži *vēa* √WEG⁴ [Et]

dost, -atečně *faren* √PHAR [VT46]

dostat *ñet-* √ŃGET [QL]

dostatečný *fárēa* [Et, LR] -*k* *fárē* [Et], *farmē* √PHAR [VT46]

došek *tupsē* √TUP [Et]

- dotýkat se I.** fyzicky *appa-* √AP¹ [VT44], *tenya-* √TEN¹ [QL] **II.** týkat se *ap-* √AP¹ [VT44]
- doušek** *yulda* √JUL¹ [R GEO, PE17], *suhto* √SUK¹ [Et]
- doutnat** **yul-* √JUL² [Et] } Tak se nabízí dle Etymologií; PE17 mají *yul-* „pít“ √JUL¹.
- dovednost** *curwë*, ve slož. *curu-* √KUR [Et, PM] } Technická dovednost, vynalézavost – ne vždy však se zcela dobrým úmyslem.
- dovnitř** *minna* √MI, NA¹ [Et], *mir* √MI, DA [Et]
- dovolit**, povolit *lav-* √DAB [Et] } Hom. „líznout“ √LAB.
- drahý I.** cenný *mirwa*, velmi *mírima*, *mimírma* √MIR¹ [PE17] **II.** milý *melda* [PE17], *melin* √MEL, *moina* √MOJ [Et]
- drak** *lócě* √LOK [Et, PE17, GL], *hlócě* √SLOK [PE17, S], *angulócě* √AŇGU, LOK [Et]; okřídlený *rámalócě* √RAM¹, ohnivý *urulócě* √UR¹, vodní *lingwilócě* √LIW [Et], s pokladem *fóalócě* √PHO3 [QL] } Slovo *lócě* buď od počátku začínalo hláskou *l-*, nebo se tak ve Třetím věku vyslovovalo starší neznělé *hl-*. *Lócě* též „záhyb, vlna vlasů“ [PE17].
- dráp** *atsa* √GAT¹ [Et], *racca* –**atý** *raccalepta* √LEP [SD]
- dravec**, predátor *laman raustëa* « *lama raustea* √LAMAN, RAW [QL]
- drobek** *miě* [PE13]
- Drobní trpaslíci** mn. *Picinaucor*, *Pityanaucor* √PIK, NUK [W], *nuxor* √NUK [PE17] } Též *attalyar* „dvounožci“, neboť byli zprvu považováni za vzpřímeně chodící zvířata.
- drobný** *pitya* √PIK [W], *titta* √TIT [Et]
- drolít se** *ruxa-* [MC]
- drsný**, násilný *naraca* √NARAK [Et]
- drť** *mal-*, min. *málě* √MAL¹ [QL]
- Drúadan Rú**, *Rúatan* √ATAN [UT]
- druh**, odrůda *nostalě* √NO¹ [QL]
- Druhorození** mn. *Apanonar* √AP², NO¹ [W, S] } Elfi pojmenování rasy lidí.
- druhý** *attëa* √ATAT [VT42], *atya* √AT [VT41], †*tatya* √TAT² [W, VT42]; následující *neuna* √NDEW [Et]
- dryáda** *tavaril*, v mužském rodě *tavaro*, *tavaron* √TAWAR [Et]
- držet I.** *mahta-* √MA3 [VT47, PE17, Et] **II.** ponechávat si **hep-* √KHEP [PPQ] **III.** při čem/kom *himya-* √KHIM [Et] } První výraz (s významem též „zacházet, ovládat, používat“) splývá s *mahta-* √MAK „vládnout zbraní, bojovat“.
- dřevěný** *taurina* √TAWAR [Et], *toina* √TAW [PE17]; *turúva* [QL, PE16], ve slož. *turu-* √TUS² [UT]; *ztuhlý tauca* √TAW [PE17]
- dřevo** *tavar* √TAWAR [Et], *tõa* √TAW [VT39, PE17]; zejm. palivové *туру* √TUS² [QL, PE16]; } Hom. *tõa* „vlněný“ √TOW [Et].
- dřít**, tvrdě pracovat *móta-* √MO² [Et]
- dřive** *yá* √JA² [Et]
- dub** *norno* [Et], *nordo* [PE17], *norně* √DORON [QL] } *Norno* „houževnatý, nepoddajný“ je též jedno z označení pro trpaslíka.
- dub** *víressë* √WIR² [LotR]
- dubolistý** *nornelassë*, *nornelassëa* –**vý** *nornëa* √DORON [QL] } *Nornelassë(a)* „mající listy jako dub“.
- duha** *hëlyanwë* √ZEL, JAT [Et] } „Nebeský most.“
- duch** *fairë* √PHAJ¹ [MR, MC, PE17], *súlë* √THU [PE17, LotR]; *ëala* √EŇ [MR]; uniklý z mrtvého těla *manu* √MAN¹ [Et] } *Fairë* (hom. „smrt“ √PHIR) je obecné, lze použít též jako „přízrak“; *ëala* („jsoucí“) je takový duch, jehož přirozeností je existovat bez těla. *Súlë* může znamenat také „dech“.
- Duch svatý** *Aina Fairë* √AJAN, PHAJ¹ [VT44], *Airefëa* √GAJAS, PHAJ¹ [VT43]
- důl** *sinquelë* √SINIK [QL], *felco* √PHELEK [PE17] } *Felco* též „jeskyně, podzemní příbytek“.
- důležitost** *valdëa* √BALAD, zásadní *vildima* √BILID [QL]
- dům** *cõa* √KAW¹ [VT47, PE17, W], *car(d-)* √KAR [Et]; *martan* (*martam-*), *martaman* (*martamn-*) √MBAR, TAM² [PE17] } *Cõa* (pův. zejm. skromnější přístřeší, bouda) lze použít metaforicky jako „tělo“ [PE17].
- Dúnadan** *Núnatan* √NDU, ATAN [W, PE17], *tarcil(d-)* [LotR, PE17, Et], *tarhil(d-)* √TA3,

KHIL [PE17]

dupat, dusat **vatta-* √BAT [PPQ]**dusit quosta- d. se quor-** « *qoro-*, min. *quondë* √KWOD [QL] } Též „topit (se)“.**duše** obývající tělo *fëa* √PHAJ¹ [MR, WJ, PE17] } Též metaforicky *cöacalina* „světlo domu“ (tj. těla, hröa) √KAW⁴, KAL [MR].**duťina unquë** √UNUK [LotR, Et], *rotto* √ROT [QL] –**ý unqua** √UNUK [Et], *ronta*, *rotwa* √ROT [QL] } *Rotto* se v pozdějších zdrojích překládá jako „jeskyně, tunel“.**důvěra**, věrnost *astar* √SATAR [PE17]**důvěrný oholima** √WO, KHOL [PE17] } V gramatice se tak označuje 1. os. duálu inkluzivního „my dva“.**důvod** **tyarwë* √KJAR [PPQ], *tyasta* « *casta* [LF, QL]**důvtip návë** √NAW [QL] } Hom. „bytí“ √NA².**dužina maru** √MAR¹ [QL]**dva atta** √ATAT [Et, PE17, VT42], konc. duálu –*t* √AT² [RGEO, PE17, VT47], –*u* √JU [Et, VT39]**dvanáct yunquë** √JU, ENEK [VT47, PE14, 17], **rasta* √RASAT [Et] –**ina yunquesta** √JU, ENEK, SAT [VT48]**dveře** j.č. *fenna* √PHEN [PE17]**dvojče onónä**, mn. *ónoni* √WO, NO¹ [WJ] } Slovo je původně příd. jm. slovesné „narozený jako jeden z dvojčat“. Kupodivu je uveden plurál, a nikoli duál.**dvojhláska ocamna** √WO, KAM² [PE18, VT44]; *ohlon* √WO, SLON [VT39] } *Ocamna* je dvojice samohlásek, které se vyslovují v jedné slabice; *ohlon* má širší význam, označuje i dvojici souhlásek.**dvojitý, –násobný atwa** √AT², *tanta* √TAT² [Et]**dvojsouhláskový** o kořeni *attólamaitë* √ATAT, WO, LAM [PE18]**dvounohý attalaitë** [VT49, QL] –**žec attalya** [WJ], *attalin* √AT², TAL [QL] } *Attalyar* (zřejmě zpodstatnělé příd. jm.) je pojmenování Drobných trpaslíků.**dvouruký atamaitë** √AT², MAZ [PE17]**dýchat súya-** √THU [Et]**dýka sicil** √SIK [Et], *naica* √NAK, NDAK [GL]**dým** páchnoucí *usquë* [Et] –**ka *uscil**, **uscillë* √USUK [PPQ]**džbán**, baňatá nádoba *ulma* [QL] } Nabízí se příbuznost s kořenem UL, ale zdroj tuto etymologii přímo popírá (spíše by měl znít **lum*).

e

elf quendë [WJ, Et], zvlášť muž. *quendu*, žen. *quendi* √KWEN [MR]; *elda*, ve slož. –*el(d-)* √EL, ELEN [WJ, Et, Let] } Podrobněji k významu viz „Elfové“.**elfí, –ský quenderin** [WJ], *quenderinwa* √KWEN [PE17]; *eldarin* [Et, WJ, S], *eldarinwa* √ELEN [VT47, MR] } Nejjednodušší příd. jm. by bylo *quenya*, ale to se používalo obvykle jen pro jazyk. [WJ]**Elfie Eldamar** √ELEN, MBAR [PE17, Et, QL], *Elendë* √ELEN [Et, MR]; *Calaciryan*, *Calaciryandë* √KAL, KIR [RGEO]**Elfkam Elessar** [LotR, UT], *Elesar(n-)* √ELEN, SAR¹ [VT49] } Jméno Aragorna a jednoho kletoty.**Elfové** mn. *Quendi* √KWEN [WJ, LotR, Et], hrom. *Quendelië* √KWEN, LI¹ [Et]; *Eldar* √EL, ELEN [WJ, LotR, Et], hrom. *Eldalië* √EL, ELEN, LI¹ [WJ, Et] } *Quendi* („Mluvčí“) jsou všichni elfové, zatímco *Eldar* nezahnují Avari; v běžné řeči však výraz *Quendi* není příliš častý, a *Eldar* použit s obecným významem. *Quendelië*, *Eldalië* znamená vl. „elfí lid“.**Elfové světla** mn. *Calaquendi* √KAL, KWEN [WJ, Et], *Calamor* √KAL, MO¹ [Et]**Elfové tmy** mn. *Moriquendi* √MOR, KWEN [WJ, Et], *Morimor* √MOR, MO¹ [Et]**elfština lambë Quendion** √LAB, KWEN [PM], *Elda-lambë*, *lambë Eldaiva*, *lambë Eldaron* √LAB, ELEN [WJ]**Elrond Elerondo** √EL, RON¹ [PE17] } Význam zřejmě „Hvězdná klenba“. Získáno ze jména *Elerondiel* „Elrondova dcera“, tj. Arwen.**Elros Elerossë** √EL, ROS¹ [PM] } „Hvězdná pěna“.

emigrovat, opustit bydliště *lenweta-*, min. *lenwëntë* √LED [PE17]

ent **ento* –*ka* **entë* [LF] ∫ Sindarština má *onod* [Let], jež dle sindarských jazykovědců ukazuje na kořen *ONOT. Je-li toto odvození správné, quenijsky by pak bylo spíše **onto*, **ontë*.

Eriador **Eryandórë* √ER, NDOR [Q, PE17]

etymologie *quettasundolië* √KWET, STUD [VT26]

existovat *ëa-*, min. *engë*, perf. *engië*, bud. *euva* √EÑ [PE17, VT39, 49] ∫ Tolkien píše, že tento výraz označuje existenci v rámci Eä, takže nelze říci *Eru ëa*, neb Bůh není součástí stvořeného světa [VT49]. V Cirionově přísaze navzdory tomu je *i Eru i or ilyë mahalmar ëa* [UT].

extrémně *langë* √LAZ [PE17]

Ezellohar *Coron Oiolairë*, *Corollairë* √KOR, OJ⁴, LAJ [S, WJ] ∫ „Pahorek věčného léta“ či „Věčně zelený pahorek“.

f

fack|a *piltyë* –*ovat*, dát pohlevek *piltya-* [QL] ∫ „Udeřit, zejm. plochou dlaní“.

fantazie, představivost *nausë* √NOW [Et]

Fëanor *Fëanáro* √PHAJ⁴, NAR⁴ [MR, S, Et] ∫ „Ohnivý duch“, dříve však vykládáno jako „Zářivý slunce“ √PHAJ⁴, ANAR.

fial|ka *helinillë* –*ový* do modra *helinwa* √KHEL, do růžova *helinquila* √KHEL, KWIL [QL]

fíkovník *mapalin* √MAZ, PAL [QL] ∫ Anebo „platan“. Znamená „plochá ruka“ čili „dlaň“, podle tvaru listů.

Fingon *Findecáno* √PHIN², KAN⁴ [PM]

flétn|a *simpá*, *simpina* √SIP; Panova *poli-simpë* √POL², SIP –*ista* *simpetar* √SIP [QL]

fonetický, hláskový *hlonítë* [WJ], *hlonitë* √SLON [VT48, PE17]

fonetika *lambelë* √LAB [VT39] ∫ Výraz noldorských učenců označující jazyk zejména z hlediska zvukového.

fonotaktika *lámampanë* √LAM [PE18] ∫ „Kombinování hlásek“.

foukn|out *hwesta-* –*utí* *hwesta* √SWES [Et]
frknout, odfrknout *pus-* √PUTH [QL]

g

Galadriel *Altariel(l-)*, *Altariellë* [PM, R GEO, PE17], *Altáriel* [UT, PE17], *Ňaltariel* √ŇGAL, ŇAL, RIG [PE17] ∫ „Dívka korunovaná zářícím věncem“.

Gandalf *Olórin* √OLOŠ [UT, PE17] ∫ Přesněji řečeno, Gandalfovo maiarské jméno.

generace **nónarë* √NO⁴ [HKF]

Glauring *Laurundo*, *Undolaurë* √LAWAR [LT2]

Glorfindel *Laurefindil*; *Laurefn(d-)*, *Laurefindë* √LAWAR, SPIN [PE17] ∫ „Zlatovlasý“.

Gondolin *Ondolindë*, *Ondolin(d-)* √GONOD, LIN⁴ [PE17, S] ∫ „Zpívající kámen“ či „Kamenná píseň“.

Gondor *Ondonórë* [VT42], *Ondórë* √GONOD, NDOR [VT49] ∫ „Kamenná země“. Starší název byl *Hyallondië*, *Turmen Hyallondiéva* „Říše jižního přístavu“ √TUR, MEN, KHJAR, LON² [PE17].

gramatika *tengwesta* √TEK [Et] ∫ Jinde je význam trochu jiný a podrobněji popsán – viz „jazyk“.

h

had *leuca* √LEWEK [LotR, PE17], *ango* (*angu-*), mn. *angwi* √AŇGU [Et]

hák *ampa* √GAP [LotR, Et, VT47], *atsa* √GAT⁴ [Et]

halit *fanta-* √PHAN⁴ [PE17, VT43], *halya-* √SKAL⁴ [PE17, Et]; *vasarya-* √WATHAR [VT42]

↳ *Fanta*- zřejmě znamená překrytí něčím lehkým, co jen tlumí světlo (jako *fanyar* na obloze), zatímco *halya*- označuje úplné zastínění před světlem [PE17].

harfa *ňandě*, malá *ňandellě* √ŃGANAD [Et]; *tanta*, *tantila* [VT41] ↳ Příbuzná jsou slovesa *ňanda*- [Et], *tanta*- [VT41] „hrát na harfu“ a podst. jm. *ňandelě* [Et] „hra na harfu“.

harfeník *ňandaro* √ŃGANAD, *tyalangan(d-)* √TJAL, ŃGANAD [Et]

hatit, ztěžovat *hranga*- √SRAG [PE17]

havěť *rausimě* √RAW [QL] ↳ „To, co je určeno k lovení či hubení“. Gramaticky může být buď množné číslo od *rausima* (pův. příd. jm.), anebo jednotné číslo s hromadným významem.

hbitý, čilý *tyelca* √KJELEK [Et]

hedvábí *samin* -ný *saminda*, *saminwa* [QL]

hejno zejm. drobných ptáků *imbilě* √IB¹ [QL]

historie, příběh *lúmequenta* √LU¹, KWET, *lumenyárě* √LU¹, NJAR [Et] ↳ „Dějiny, dějepis“ viz tam.

Hithlum *Hísilómě* √KHITH, DOZ, *Hísilumbě* √KHITH, LUM [Et] ↳ Správným překladem sind. jména je druhý z výrazů, ale obvykle se používal první.

hlad *saicě* √SAJAK [QL]

hladit *pasta*- √PATH [PE17], *latfa*- √LAT³ [QL] ↳ *Pasta*- přeloženo též „žehlit“.

hladký *pasta* [Et], *passa* √PATH [PE17], *latwa* √LAT³ [QL], naleštěný *runda* √RUN³ [PE17] ↳ Hom. *runda* „kyj“.

hladomor *saicelě* √SAJAK [QL]

hladověť *saita*-, min. *sanyě* √SAJ²; *saitya*- √SAJAK [QL] ↳ *Saitan* jest každodenní povzdech „mám hlad“. *Saitya*- je v základním významu přechodné sloveso „trápit hladý“, ale bez podmětu znamená „hladověť“: **Nyě saitya*.

hladový *saiqua* √SAJAK [QL], *maita* √MAT [VT39] ↳ Hom. *maita*- „umělecky tvořit“ √MAJ².

hlas *óma* √OM [LotR, Et, QL] -**atel**, herold *tercáno* √TER, KAN⁴ [PM]

hláska *hlón* (*hlon*-) √SLON [W], VT48], *láma* √LAM [PE18] ↳ Obojí může mít zřejmě širší význam „zvuk“.

hlášení, rozkaz *canwa* √KAN⁴ [PM]

hlava *cas* (*car*-), *cás* (*car*-) √KAS [Et, PE14, VT49] ↳ Údaj z Etymologií (*cár* s kmenem *cas*-) se upravuje kvůli hláskoslovným pravidlům. Pro spojení „od hlavy k patě“ existuje výraz *telmello talmanna* „od kápě k zemi“ √TEL², IO, TALAM, NA⁴ [Et].

hlavní *héra* √KHER [Et], *castěa* √KAS [QL] ↳ *Castěa* i „týkající se hlavy“.

hle! *ela!* √EL [WJ], *yě!* [VT47, PE17] ↳ *Ela* „imperativní zvolání směřující zrak k viditelnému objektu“.

hledat *cesta*- √KETH [PE17], *sac*- « *saca*-, min. *sácě* √SAK [QL]

hlídka, stráž *tiris(s-)*, *tirissě* √TIR [QL]

hlín *a cén* (*cem*-) -**ěný** *cemna* √KEM [Et] ↳ Ponechal-li Tolkien pro „hlínu“ stejné slovo jako pro „zemi, zemský povrch“, pak je možná na místě nahradit *cén* (*cem*-) výrazem *cemen*.

hloj *ehhtar*, *pinehtar*, *pipinehtar* « -**kt**- √EK⁴ -**žinka** *pipin*, *piopin* [QL]

hlubina *tumbalě* [PE17] -**oký** *tumna* √TUB [Et, QL], *núra* √NUR⁴ [Et] ↳ *Tumbalě* též „hluboké údolí“.

hlupák, nešika *auco* [QL]

hmat *tendě* -**at** *tenya*- √TEN⁴ [QL]

hmota *erma*, *orma* [MR], *hrón* √SRON [PE17] ↳ Fyzická substance Ardy, z níž je vytvořen celý hmotný svět.

hnát sl. *horta*- √KHOR [Et], *norta*- √NOR [PE17]; *elta*- [PE16] ↳ *Norta*- se používá ve významu „jet (na zvířeti)“, viz tam.

hnědý zejm. tmavě *varně* (*varni*-) √BARAN [Et]

hněv *rúsě* -**at se** *ursa*- -**ivý** *rúsěa*, *ruxa* √RUTH [PE17]

hniloba, rozklad *quelexiě* √KWELEK [QL]

hnisat *sistya*- « *sist* (*sistry*-) -**avý**, zanicený *sistina* √SISIT [QL]

hnít *queletya*-, min. *quelexině* √KWELEK [QL]

hnízdo orlí *sornion* √THORON [QL]

hnůj, lejno *múco*; odporná špína *mut* (*muht*- « *mukt*-) √MUK [QL]

hnušit se *nas-* « *nasa-* √NATH [QL] **h. si feuya-** √PHEW [Et] } Vazba je zřejmě taková: *orqui nin nasir* a *feuyan orqui*, obojí vyjadřuje odpor ke skřetům.

hnušný *naswa* √NATH [QL]

hobit *Perian(d-)* [VT49], **Perino* √PER [LF] } První výraz byl zřejmě převzat ze sindarštiny, druhý je utvořen jako zpodstatnělé *perina* „poloviční“.

hodina lůmě √LU⁴ [LotR, VT43] } Spíše prostě „čas“ (kdy se něco děje) než doba 60 minut: *lú-messë yassë firuvammë* „v hodině smrti naší“ [VT43].

hodit, vrhnout *hat-* √KHAT [QL] } Hom. *hat-* „rozlomit se“ √SKAT. Ve spojení „hodit či střelit něco po někom“ se s ironií používalo sloveso *anta-* „dát, darovat“ s allativem: *antanen hatal senna* „hodil jsem po něm kopí“ [VT49].

hojn|ost, velké množství *úvë* √UB¹ [Et]; bohatství *autë* √AW² [QL] –*ý* *úvëa* √UB⁴ [Et], *úmëa* √UM² [VT48] } Hom. *úmëa* √UM⁴ „zlý“.

holý *helda* √SKEL [Et], *parna*, *parně* √PAR⁴, PARAN [PE17]

holubice cucua √KU [Et, VT45] } VT45 opravují nesprávně čtení *cu*, *cua* ve Ztracené cestě.

hopkat *lopeta-*, min. *lopetánë* √LOP [QL]

hora *oron(t-)* [W], [Et], *orto* √OROT [PE17] } *Orto* též překládáno „vrcholek hory“ [Et]. Kratší tvar *oro* [PE17] má využití zřejmě především ve složeninách: *Orocarni* „Červené hory“ [S].

horda *horma* √KHOTH [QL]

horko } Známe sloveso *sahta-* „být horko“ √SA3 [QL], jehož použití by mohlo být: *sahta nin* „je mi horko“, *sahtuva* „bude horko“ apod.

horký *saiwa* √SA3 [QL]

hoř|et *urya-* [QL, Et] –*íci* *urwa* √UR⁴, US [QL]

hořký *sára* √SAG [Et], *nartë* [QL]

hořlavý *tustima* √TUS² [QL]

houba *hwan(d-)* √SWAD [Et] } I jedlá houba, ale pořád v rámci obecnějšího přírodopisného významu „fungus“ zahrnujícího i plísně apod.; též houba na mytí.

housenka *ulumpingwë* [QL] } V rámci starého slovníku lze vyložit jako „velbloudí

ryba“.

housele j.č. *salaquintil* √SAL, KWIN² [QL]

houževnatý, nepoddajný *norna* √DOR [WJ] } Zároveň může ale znamenat i „tvrdohlavý, nenapravitelný“ [PE17].

hra tyalië √TJAL [Et, QL] } Ve všech významech.

hradba s příkopem *ossa* √OS⁴ [QL]; z ostrých zubů, skal *caraxë* √KARAK [Et]

hrách *orivainë* √WAJ⁴ [QL] } Může znamenat i „lusk“.

hrana lanca √LAN⁴ [VT42] } „Ostrá hrana, náhlý konec, jako např. okraj útesu nebo hrana věci vyrobené rukou či postavené; používáno též v přeneseném smyslu.“

hranatý nelqua √NELEK [QL]

hranice landa √LAN⁴ [VT42], *réna* √REG [Et]; *yonwa* √JOD [PE17] } Pro kámen, kůl či značku vytyčující hranici existuje výraz *lan-talca* √LAN⁴ [VT42]. *Yonwa* též konkrétněji „plot“.

hrát (si) *tyal-* √TJAL [Et, PE18]

hrb tumpo (*tumpu-*) √TUM [Et] –*áč* *cauco* (*caucu-*) –*atý* *cauca* √KAW² –*it se* *cupta-* √KUP [QL]

hrdina, ušlechtilý muž *callo* √KAL [Et]

hrdlo, hltan *lanco* √LAK² [Et]

hrnčír *centano* √KEM, TAN, *cemnaro* √KEMEN [Et]

hrob *caunë* √KAB [QL], **sarca* √SARAK [PPQ] } **Sarca* je podle sind. *sarch* [UT].

hrobka noirë (*noiri-*) [UT] } Podle jména *Noirinan*, „Údolí hrobek“ na Númenoru.

hromadja cumbë √KUB, KUM² [Et, QL], *cúmë* √KUM², *cumpo* √KUP, KUM² [QL] –*it*, vršit *cum-* √KUM² [QL] } *Cumbë*, *cúmë* může znamenat i „mohyla“ [Et], „náklad, břemeno“ [QL].

hrot nastá √NAS [Et], zvl. u kopí *nehta*, *nehtë* √NEK⁴ [UT] } Hom. *nehtë* √NEG „plástev“.

hrotit se, sesouvat se *talta-* √TALAT [MC]

hrozen květů *lohtë* « *lokte* √LO3 [QL]

hrozný *rúcima* √RUK [WJ], *ňorta* √NGOROTH [VT46]; nesnesitelný *naira* √NAJ [PE17]

hrud' *ambos(t-)* √AM² [PE16]

hrůza *ňorto* √ŃGOROTH [VT46], *ossë* √GOS [Et] } Odtud dle Etymologií jméno Ossë, ale pozdější zdroj vysvětluje, že je z valarštiny [WJ].

hryzat **nyanda-* √NJAD [PPQ]

hřát, zahřívát **lauta-* √LAW² [PPQ]

hřeben I. obecně *quín*, *quínë* √KWIN⁴ [PE17]

II. kohoutí *pehtë* (*pehti-*) « *pekte* √PEK

III. na česání *pequil*, *pequen* √PEKW [QL]

IV. skalnatý *axë*, *acas* (*ax-*) √AKAS [PE17] } *Axë*, *acas* též „krk, vaz“.

hřebenatý, s hřebenem *quinna* √KWIN⁴ [PE17]

hřebík *taxë* [Et], *tas* (*tax-*) √TAK [QL]

hřešit *úcar-* √U, GU, KAR [VT43]

hřích *úcarë* –**šník** *úcarindo* √U, GU, KAR [VT43]

hříva, vlající vlasy *mairu* √MAJ³ [QL] } Používáno též ve významu „(válečný) oř“.

hubený *filwa*, *filima* √PHIL [QL]

hubice, tryska *timpa* √TIP [QL]

hudba *lindalë* [Et, VT45, S], *lindelë* √LIN⁴ [QL]; strunných nástrojů *salmë* √SAL [QL], harfy *ňandelë* √ŃGANAD [Et]

Hudba *Ainur* *Ainulindalë* √AJAN, LIN⁴ [Et, S]

hůl poutnická *vandil* « *vandl* √BAT [QL] –**ka** *olwen* √OLOB, tenká *pirin(d-)* √PIR [QL]

huňatý *aulë* √OW [QL] } Hom. *aulë* √GAW „vynález“, a jméno Kováře.

Huor *Huorë* √KHO, GOR [Et]

husa *ván*, *wán* √WAN³ [Et], *yanwa* [QL]

hvězda *elen*, mn. *eleni*, *†eldi* √ELEN [LotR, Et, WJ], *†él* √EL [WJ, Et]; *ňillë* √ŃGIL [PE17, MR], *tínwë* √TIN [Et, PE17, QL]; mrkající *tingilya*, *tingilindë* √TIN, GIL [Et] } Základním významem *tínwë* je „jiskra“, výrazy následující mají podobné asociace. *Eleni* jsou správně jen skutečné hvězdy Tar-menelu, zatímco *tínwi*, *ňilli* obrazy na valinorském Nur-menelu [PE17].

hvězdář *meneldil* √MEN, EL, NDIL [LotR, Let] } Jméno třetího krále gondorského.

hvězdička *títinwë* √TIT, TIN [QL] } Nebo cokoli malého třpytivého, třeba kapka rosy.

hvězdnatý, s mnoha hvězdami *lintítinwë* √LI⁴, TIT, TIN [QL]

hvězdný *elenya* [WJ], *elena* [S], *elda* √ELEN [WJ, S]; podobný hvězdám *elvëa* √EL, BE [MC] } *Elda* se v tomto zákl. významu používá zřídka. *Elenya* je též jméno prvního dne v eldarském týdnu [LotR].

hvozď *taurë* √TAWAR, TUR [Et, S, VT39]

hyacint *linquë* [PE17] } Hom. *linquë* √LIKW „mokrý“.

hýbat se *lev-* [PE16], o velkých a těžkých věcech *rúma-* [MC]

hynout *quel-* « *qele-* √KWEL [QL]

hýždě *hacca* (j.č.) [GL]

ch

chamtiv|ost, nenasytnost *milmë* √MIL⁴ –**ý** *milca* √MILIK [Et]

chápání *handë* –**at** *hanya-* –**avý** *handa* √KHAN⁴ [Et]

chladno: **být** **ch.** sl. *nicu-*, min. *nicunë* √NIKW [PE17, WJ] } Používá se bez podmětu: *niquë* (aorist), *niqua* (průběhový) „je chladno“ (či, podle PE17, „mrzne, sněží“). Též lze použít příd. jm.: *ringa ná* „je chladno“ [VT49].

chladný *ringa* √RIŃG [MC, QL, VT49], *ringë* (*ringi-*) [Et]; *ninquë* √NIKW [PE17, WJ] } *Ninquë* častěji používáno ve významu „bílý“.

chlapec *seldo* √SELED [Et, VT46], *yondo* √JON [PE17] } První slovo Tolkien nepřeložil, význam se odhaduje; druhé se častěji používá v zákl. významu „syn“.

chléb I. bochník *masta* [Et, PE17, QL] **II.** látkově *massë* [PE17], *massa* √MBAS [VT43] } Hom. **massë* „kde“.

chlup, vlas *finë* (*fini-*) √SPIN [PE17, PM], *tila*, *til* √TIL² [QL] } U slova *til* uvádí QL kmen *tiln-*, ale takový tvar se nehodí do pozdějšího hláskosloví.

chlupatý, ochmýřený *tilinya* √TIL² [QL]

Chodec *Telcontar* [MR] } Aragornovo epressé. Asi příbuzné s *telco* „noha“ √TELEK; někteří odvozují sl. **telconta-* „kráčet“ [HKF].

chodi|dlo *tallunë* (*talluni-*) √TAL, RUN⁴ [Et],
talas(t-) √TAL [QL] –**t** viz „jít“, „kráčet“.

chochol, střapec *quasilla* √KWATH [QL]

chovat se *lenga-* [PE17]

chráněný *varna –it varya-* √BAR [Et]

chrastí, tříska na podpal *tusturë* √TUS² [QL]

chrpa *menelluin* √MEN, EL, LUI [AI] } „Ne-
beská modř“.

chtíč *mailë* √MIL¹ [Et]

chtít, přát si *mer-* √MER [Et] } Pro hnutí mysli
se používá neosobní vazba se sl. *or-* či *ora-*
√3OR [VT41, 49]: *orë nin caritas* „chce se mi
to udělat“ [VT41].

chtivý, nenasytný *mailëa* √MIL¹, *milca*
√MILIK [Et]

chud|oba *oisë, oistë –ý oica* √OJ² [QL]

chutnat *tyav-* √KJAB [Et, QL, GL] } Ve starších
slovnících je ve významu „mít chuť“, zatímco
údaj v Etymologiích nasvědčuje spíše významu
„vnímat chuť“.

chutný *matsa* √MAT [QL]

chuť I. vlastnost *tyavasta II.* smysl *tyavasta*
III. vkus, záliba *tyávë* √KJAB [MR]

chvála *laitalë* [UT] } Získáno z *Eraulaitalë*,
„Chvála Eru Ilúvatara“, název númenorejského
svátka.

chválit *laita-* [LotR, Let, PE17]; *olta-* √OL²
[QL] } Základním významem druhého výrazu
– a možná i prvního, má-li kořen √DAJ² – je
„vyvyšovat, zvěšovat“.

chvění *pampilë, pampinë* √PAP [QL] } *Pam-*
pinë též přeloženo jako „zemětřesení“.

chvět se *pap-* « *papa-* √PAP, šelestit *quas-*
« *qasa-* √KWATH [QL]

chyba *loima* √LOJ¹; v činu *loicarë* √KAR,
v řeči *loiquetë* √KWET, v psaní *loiparë*
√PAR³ [PE17]

chyb|ný, –ně jako předp. *loi-* √LOJ¹ [PE17]

chytat do sítě *raitā-* √RAJ¹ [VT42] } Též ve
významu „plést síť“.

chytr|ost *isqualë* √IS⁴, *finië* √PHIN¹ –**ý**
isqualëa √IS⁴, *finwa* √PHIN¹ [QL]

i

i u přirozených dvojic a protikladů *yo* √JU [PE17]

} V Otčenáši je použito *sivë* √SI, BE či *tambë*
√TA⁴, BE ve spojení „jako – tak i“ [VT43].

Idril *Itaril(-), Itarillë, Itarildë* √IT¹, RIL [PM,
PE17, S], *Írildë* √ID+RIL [PE17]

impuls, popud *hórë* √KHOR [Et] } Hom. *hórë*
„borovice“ [QL].

infuxace *mittandë* √MI [PE18] } „Vkládání“,
od *mitta-* „vložit“ [VT43].

inkoust *móro* √MOR, *saramór* √SAR², MOR
[PE16]

inteligence *handassë –tní handa* √KHAN¹
[Et]

Ireth *Írissë* √ID, IR [PM]

Irsko *Íverin(d-), Íverindor* [QL] } Nejspíše
podle velšského „Iwerddon“ téhož významu.

j

já *ni* [VT49, FCL], důrazné *inyë* [LR]; slovesná
koncovka *-n, –nyë* √NI² [VT49, LotR]

jádro, střed *endë* √ENED [Et]

jak táz. *manen* √MA¹ [PM] } Tázací částice s in-
strumentální koncovkou. Možná se ptá spíše
na příčiny, prostředky („čím, působením čeho“)
než na průběh a způsob.

jako ve √BE [RGeo, MC, QL] } Spojení „jako
– tak i“ se vyjadřuje spojkou *sivë* či *tambë*
[VT43].

jáma *latta* √DAT [Et], *sat* (*sapt-*) √SAP [QL]

jantar *malicon(d-)* –**ový** *malicondëa*
√MAL² [QL]

jaro *tuilë* √TUI [LotR, Et, QL], časné *coirë*
√KOJ [LotR, S]

jas *calassë* √KAL [GL]

jasno, slunečné počasí *callë* √KAL [QL]

jasný, zářivý *calima* √KAL [LotR, VT42]

javor *maité* √MA3 [PE16] } „S rukama“ – podle
tvaru listů.

jazyk I. v ústech *lamba* √LAB [Et, WJ]; **II.** řeč *lambě* [LotR, WJ, QL], *quetil* √KWET [Et, QL], příp. *-quet* [QL], *quenya* √KWEN [PM]; odborně: *tengwelë*, s důrazem na gramatiku *tengwesta* √TEŇ, s důrazem na zvuky *lambelë* [VT39], jako fenomén *tengwestië* [WJ] } *Lambë* se používá jen ve spojení s určitým národem či zemí (např. *lambë Valarinwa*); *tengwelë* je obecnější pojem.

jazykovědec *lambengolmo* √LAB+ŇGOL [WJ] } *Lambengolmor*, valinorské společenstvo jazykovědců.

jazykový, mluvený jazykem *lambina* √LAB [PE17]

jed hloirë, *hloima* √SLOJ [PE17], *sangwa* √SAG [Et]

jedovatý hloirëa √SLOJ [PE17]

jeden minë √MIN [Et], *min* [VT45, VT48, PE17]; *er* √ER [Et, VT48, PE17] } Kořen √MIN má blíže významu „první“, √ER pak „jediný“.

jedenáct minquë √MIN+KEW [Et, VT48, PE17]

jedenáctina minquesta √MIN+KEW+SAT [VT48]

jediný erya √ER [Et]; **Jediný** v. Bůh

jedle súcë √SUK² [QL], *aiquairë* √AJAK [QL] } Též „borovice“, viz tam.

jedlý mátima √MAT [PE17], *matsima* [QL]

jednorozec **eretildo* √ER+TIL¹ [P. T.]

Jednoruký Ercambo √ER+KAB [VT47] } Berenovo epossë, podle sind. *Erchamion*.

jednosouhláskový o kořeni *erólamaitë* √ER+WO+LAM [PE18]

jednou v minulosti *nëa*, *nëya* √NA² [VT49], v budoucnosti *enyárë* √EN² [LR]

jehla nelma √NEM [QL]

jehlice, hůlka *pirin(d-)* √PIR [QL]; na pletení, mn. *pirindí quitimë* √KWT [QL]

jehličnan vinë, *vinnë* [QL]

jehně eulë [QL]

jeho, **její** příp. *-rya* √SE, SA [R GEO, WJ, MC], **senya* √SE

jehož, **jejíž** přívl. *yava* √JA¹ [H. F.]

jelen arassë √RAS [PPQ] } Podle sind. *aras*.

jelenice arasselma √RAS+SKEL [Si.]

jemný, něžný *amalda* √MEL [QL], *moica* [GL]

jen er √ER [QL] } *Er* může též znamenat „jeden“.

jeřáb (strom) *orofarnë*, *faran* √OR+PHARAN [PE17] } Též *lassemista* „šedolístý“ a *carnimírië*, *carnemírië* „s rudými šperky“ (tj. jeřabi-nami) [PE17].

jeskyně *felya* √PHELEG [Et], *felco* [PE17] *rótelë* √ROT [QL]; *rondo* √ROD [Et], *hróta* √SROT [PM] } *Rondo* je klenutý jeskynní sál, *hróta* uměle vytesaná obytná jeskyně.

jestli(že) *qui* [VT49], *ce*, *cé* [VT49] } Doporučuje se použít první výraz; *ce*, *cé* = „asi, možná“.

jet (na zvířeti) *norta-* √NOR [PE17] } Základním významem je „hnát“, dopravní prostředek je v akuzativu: *nortan rocco* – „jedu na koni“. (Vlastně „ženu koně“.)

jetel červený *camilot* √KAM¹+LOT [QL]

jezdec roquen √ROK+KWEN [WJ, UT] } U Dúnadanů se tak označovala hodnost rytíře.

jezero ailin √AJ+LIN² [PE17, Et, QL], *nendë* √NEN [PE17], hluboké *lón*, *lónë* √LON² [VT48, PE17], horské *ringwë* √RIŇG [Et, VT46] } *Ringwë* „jinovatka“ [QL].

jezevec oryat (*oryac-*) [QL]

jezířko (či rybníček, snad i louže) *nendë* √NEN [Et], *linya* √LIN² [Et], průzračné *liquilla* √LIKW [QL], s lekníny *nënuvar* √NEN [QL]

Ježíš *Yésus* [VT44] } Viz též „Kristus“.

jho yanta √JAT [Et], *yarta* [QL] } *Yanta* znamená též „most“.

jídlo mat(t-) √MAT [QL], teplé, s masem *apsa* √AP¹ [Et], potravina *matil* [QL], *matso* [PE16]

jih hyarmen √KHJAR+MEN [LotR, Et, S]

jilm alalmë √LALAM [Et, QL, PE16], *lalmë* [Et], *alvë* √ALAB [PE17] } Příklad. „s mnoha jilmý“ *alalvëa* [PE17].

jinovatka ringwë √RIŇG [QL] } *Ringwë* „horské jezero“ [Et].

jiný hyana √KHJA [VT49]

jírovec mavoisi, *alda mavoitë* √GALAD, MAŽ [QL] } „Strom s rukama“ (podle listů).

jiskra *tinwě* √TIN [R GEO, PE17, Et] } Často používáno ve významu „hvězda“.

jiskřit *ita-* √IT² [PM], *tintin-* √TIN [Et], *tintya-* [QL]

jíst *mat-* √MAT [Et, VT39, QL]

jistě **tancavě* √TAK } Dříve používáno ve významu částice „ano“.

jistý *tanca* √TAK [Et]

jít *lenna-* √LEN [Et, VT45], *lelya-* √DEL, LED [WJ] (obojí min. *lendě*), *men-* √MEN² [PE17, VT47, 49]; pěšky v. „kráčet“; **jdi pryč!** *heca!* √3EK [WJ]

jižní *hyarmenya* √KHJAR+MEN [Et], *hyarna* [PE17]

jméno *essě* √ES [LotR, Et, MR]

jmenovat *esta-* √ES [Et]

Jupiter *Alcarinquě* √AKALAR+KWA [MR, S]

k

k předl. *ana* √AN⁴ [Et, VT49], *na* √NA⁴, *an* [Et]; konc. allativu *-nna* √NA⁴ [PE17] } Nejvhodnější je pro svou jednoznačnost první výraz.

kabát *vacco* [GL]

kadeř, pramen vlasů *findě* √PHIN⁴, SPIN [PM, Et]

kachna *quá* √KWA² [QL]

kálet *muhta-* √MUK [QL]

kam táz. *manna* √MA⁴+NA⁴, vzt. *yanna* √JA⁴+NA⁴ [H.F.] } Hom. *manna* √MAN⁴ „požehnaný“.

kámen I. materiál *ondo* √GONOD [Et, Let, QL]

II. jeden (n. výrobek z kamene) **on* [PE17], *on(d-)* [QL], menší *sar(d-)* √SAR⁴ [Et]; otesaný, zejím. k dláždění *ambal* √MBAL [Et]

kameník *ontamo* √GONOD+TAM² [PE17]

kamenný *onwa* √GONOD [QL], *sarna* √SAR⁴ [Et]

káně *ficcon* √PHI [Si.]

kanec *carcapolca* √KARAK+POL⁴ [QL] } „prase s tesáky“

kapat *lipta-* √LIP [QL]

kápě *telmě* √TEL⁴ [Et]

kapitán *hesto* √KHES [VT45]

kapka *limba* √LIB⁴ [Et], malá *liptě* √LIP [QL]

kapradí *filquě*, *flinquě*, *filimpě* √PHIL [QL]

kaše ovesná *polessě* √POL² [QL]

kašel *tyos(s-)* √TJOS [QL]

kašlat *tyosta-* √TJOS [QL]

kaštan (strom) } Viz „jírovec“.

kaštanovník *mavoisi tapatenda* √MA3, TEN [QL]

kazit *hasta-* [MR]

každodenní *ilaurěa*, *ilyarěa* √IL+AR² [VT43]

každý příd. *ilya* √IL [VT39, PE17], podst. *ilquen* √IL+KWEN [WJ] } *Ilya lócě ista quetě*. – „Každý drak umí mluvit.“ *Ilquen sa ista*. – „To ví každý.“

kbelík *calpa* √KALAP [Et, QL] } Či jiná nádoba na vodu.

kde táz. **massě* √MA⁴ [H.F.], vzt. *yassě* √JA⁴ [R GEO, PE17] } *Yassě* má mn. *yassen* „v nichž“.

kdo táz. *man* √MA⁴ [R GEO, PE17, MC], vzt. *yě* √JA⁴ [VT47], *i* [UT, WJ] } Slovo *man* možná lze použít i ve významu „co“. *I* je víceúčelové vztahné zájmeno a také určitý člen.

kdokoli *aiquen* √KWEN [WJ]

kdykoli *quie*, *quiquie* [VT49]

kdysi *yáressě* √JA²+RE, *yalúmessě* √JA²+LU⁴ [Et]

když *írě* √RE [LR], *yá* [VT49] } *Írě* = pův. „ten den [, kdy]“, ale může se vztahovat k jakémukoli času.

kecat, flachat *nyata-* √NJAT [QL]

kel *carca* √KARAK [QL] } Zákl. význam „ostrý zub, tesák“.

keř *tussa* √TUS⁴ [Et]

kěž *nai* √NA² [R GEO, PE17, UT] } „Buď to, že...“

klacek *runda* √RUD [Et] } „Neopracovaný kus dřeva“.

kladivo *namba* √NDAM [Et], větší *tartan* (*tartam-*) √TARAM, *tonga* √TOŇG [QL], menší *petil* √PET [QL]

klanět se, ohýbat se *caiv-* √KAW² [QL]

klapající *patacanda* √PAT² [QL]

- klapání** *patacë, patacan* √PAT² [QL]
klapat *patahta-*, o zvuku kroků *pata-* √PAT² [QL]
klenba rondo √RON [WJ]; zejm. nebeská *telumë* √TELU [Et, WJ], nad Valinorem *telluma* [WJ, RGEO] } Rondo též „jeskyně“.
klenot mírë √MIR¹ [Et, RGEO, PM], třpytivý *miril(l-)* √MBIRIL [Et]
klepat, fúkat lehce *tam-*, silně *tamba-* √TAM¹ [Et]
klesat núta- √NDU [QL, Et] } Obvykle ve významu „zapadat“ (o nebeských tělesech).
klesání, svah *pendë* √PESD [Et]
kletba **racco* [B. S.] } Podle sind. *rhach*.
klíč **latil* √LAT¹ [H. F.]
klíčit, rašit *tuia-* √TUJ [Et]
klid sérë √SED [Et, LR], nehybnost *ruë* √RUZ [QL], ticho *quildë* √KWILID [QL, GL], vyrovnanost *calainë* √KAL [QL]
klidný rua √RUZ [QL], odpočívající *senda* √SED [Et], tichý *quilda* √KWILID [QL], vyrovnaný *calaina* √KAL [QL]
klín nehtë √NEK¹ [UT], *nasta* √NAS² [Et] } *Nehtë* „jakýkoli útvar či výběžek úzčí se ve špičku: hrot, klín, úzký mys“.
klisna lopsi √LOP [QL]
kloub lequet(t-) √LEKW [QL], kyčelní *oxa* [QL]
klubko, role *tolupë* [QL]
kmen I. stromu *telco (telcu-)* √TELEK [LotR, Et] } Též „stonek“ a také „noha“. **II.** *hostar* √KHOTH [QL]
kněz **airimo* √GAJAS¹ [H. F.]
kníha parma √PAR¹, PAR², PAR³ [Et, QL, PE17]
knihovna **parmassë* √PAR [D. S.]
kníže bás. *cundu* [Et, VT45, PE17]; *condo* √KON [PE17]
koberec farma √SPAR² [VT46]
kočka meoi [QL], **miura*, f. **miurë*, m. (kocour) **miuro* √MIW [T. D.], *yaulë* [PE16]
kohout tocof [PE16]
kojenec lapsë √LAP [Et]
kojit **tyet-* √TJET [QL]
kokořík quinquenna √KWIKW [QL]
koleno **locca* [L. F.] } Upraveno z *occa* [QL] pod vlivem kořene √LOK.
kolo quirin √KWIR [QL]
kolouch opolë, opolintë [QL]
kolovrat querma √KWER [PE17] } Též „točna“.
kompaktní tiurë √TIW [QL]
končit tyel- √KJEL [Et], *tel-* √TEL² [WJ] } Sloveso *tel-* též definováno jako „být poslední věcí či osobou v řadě nebo posloupnosti událostí“. Odtud *Teleri*.
konec tyel(d-), tyeldë √KJEL [Et, LR], *metta* √MET [LotR], zadní část *tellë* √TEL², cíl *mentë* √MET [Et]; **konec světa** (časově) *Ambar-metta* √MBAR [LotR, VT44]
konečně yallumë √LU¹ [LR]
konečný, závěrečný tyelima √KJEL [Et]
konejšit, utěšovat *linta-* [QL]
konvalinka quiquilla √KWIKW [QL]
konzervovat (o potravinách) *tarqua-* √TARAK [QL] } Nakládat, sušit ap.
kopat, hloubit *sap-* √SAP [QL]
kopec ambo √AM² [MC, VT45], *tundo* √TUN [Et], *umbo, umbon* √MBON [PE17]
kopí ehtë (ehťi-) √EKET [Et], *hatal* √KHAT [VT49]
kopie quanta emma, quantemma √KWAT + √EM² [PE17] } „Úplný obraz“ – kompletní, podrobná reprodukce viditelné věci, zhotovená jakýmikoli prostředky.
kopinik ehťyar √EKET [Et]
koruna na hlavu *rië* √RIG [VT46, Et]
korunovaný rína √RIG [PE17, Et] } Lze použít ve slož. jako **angarína* „se železnou korunou“; určitě ve jménech: *Elerrína* √ELEN + RIG „[Hora] korunovaná hvězdami“, Taniquetil.
koryto vodního toku *celma* √KEL [Et]
kořen sunda √STUD [UT], lingv. *sundo* [Et], základ *talma* √TALAM [Et]; zejm. jedlý *sulca* √SULUK [Et] } Žádný z výrazů není doložen přímo ve významu „kořen stromu“, ale patrně se to nejlépe vyjádří slovem *sunda*.
kořist raunë √RAW [QL]
kosa salca √SALAK [QL]
kosit **salahta-* √SALAK [Q.]
kost axo [MC]
kostka dlažební *ambal* √MBAL [Et]

- košile**, tunika *laupë* [QL] } Kořen možná
√LAP.
- kotel** měděný *tambin(d-)* √TAM² [QL]
- kotouč** *rinco* √RIN [QL]
- koule** *coron* (*corn-*) √KOR [Et]
- koupát se** *sov- √SOW [QL] } Přeloženo vlastně
jako „mýt“, ale snad bychom si mohli význam
trochu pozměnit. Týká se koupele v teplé vodě,
ne např. v rybníce.
- koupel**, lázeň *saunë*, *sovallë* √SOW [QL]
- kouř** dusivý *quonda* √KWOD [QL]
- kousat** *nac-* √NAK [Et, QL]
- kousnutí** *nahta* √NAK [Et] } Hom. *nahta-* „za-
bít“ √NDAK.
- kov** *tinco* [LotR, Et], *rauta* [Et] } Ve slově *tinco*
možná splývají kořeny TIKW a TIN.
- kovadlina** *onin(n-)* √GON [QL]
- kovářna** *tamin(n-)*, *tamilla* √TAM² [QL]
- kovář** *tano* √TAN [Et, UT], *tamo*, *sintamo*
√SINIK+TAM² [PE17], *tongar* √TOŇG [QL]
} Slova *tano* a *tamo* mohou znamenat i obec-
něji „řemeslník“, ale nejčastěji se používala pro
kováře.
- kovat** *tam-* √TAM² [QL], **tamna-* [Q.]
- koza** *nyéni* √NJEN [QL]
- kožešina** či kabát z ní **helet(s-)* √SKEL [B. S.]
} Podle sind. *heleth*.
- kráčet**, jít pěšky *vanta-* √BAT [Et], *pata-* [PE17]
- krádež**, loupež *pilwë* √PIL² [QL]
- krajka** *raiwë* √RAJ [VT42]
- král** *aran* √ARAN, GAR [Et, LotR, WJ], *tár*
√TAR¹ [Et], ve slož. *-tar* [Et] } Prvek *-tar* ve
složeninách, stejně jako předpona jmen nům.
vládců *Tar-* nerozlišuje pohlaví. Samostatné
tár se vztahuje spíše k národu, zatímco *aran*
k území.
- králík** *lapattë* (*lapatsi-*) [QL]
- královna** *tári* √TAR¹ [Et, RGEO, VT49], ve
slož. *-tar* [Et] } K *-tar* v. „král“. **Královna**
hvězd (Varda) *Elentári* √ELEN [REGO, PE17,
S], *Tinwetar*, *Tinwerontar* √TIN [Et]
- královský** **aranitë* √ARAN, GAR [?]
- království** *aranië* √ARAN, GAR, *turindië*
√TUR [VT43], hodnost krále *aranus*, *ara-*
nussë, královny *táris*, *tárisë* √TAR¹ [PE17]
- krása** *vanessë* √WAN⁴, BAN [PE17, QL], *vanië*
[PE17]
- krásný** *vanya* [Et, WJ, PE17], *vanë* (*vani-*)
[PE17]; o osobách *vanima* √WAN⁴, BAN [Et,
PE17, Let], zejm. o ženách *írima* √ID [PE17,
Et, LR]; o zvuku *linda* √LIN⁴, SLIN [PE17, Et];
o uměleckém díle *mirya*, *mírima* √MIR⁴,
mairëa √MAJ⁴ [PE17] } Pův. významem slova
vanya bylo z jedné strany „světlý“ (o vlasech či
pokožce), z druhé „nezkažený, bezchybný“. Vý-
razem největší chvály pro krásu je *vanimelda*
– „krásný a milovaný“ √BAN+MEL a zároveň
„elfský krásný“ √BAN+EL [PE17].
- krást** *nacu-* √NAKW [QL], *pil-* √PIL² [QL]
- krátký** *sinta* √STIN [Et]
- kráva** *yaxi* √JAK² [QL]
- krb** bás. *hon-maren* √KHON, MBAR [LR]
} „Srdce domova“. Dále viz „ohniště“.
- krev** *yár* (*yar-*) √JAR [Et], *sercë* √SEREK
[PE17, S]
- Kristus** *Hristo*, *Hristo* [VT44] } Nenese žádný
význam, jen přizpůsobuje slovo quen. hlásko-
sloví.
- krk** celý *yaf* (*yaht-*) √JAK⁴ [Et], *lango* √LAŽ
[PE17]; hrdlo *lanco* √LAK² [Et], krční páteř
axë, *acas* (*ax-*) √AKAS [PE17] } *Lango* pův.
přechod, spoj mezi dvěma místy či objekty, poz-
ději úzká část útvaru spojující dvě větší části.
Axë též skalnatý hřbet.
- krmení I.** činnost *nesta* **II.** potrava *nes(t-)*
√NES [QL]
- krmit** *nesta-* √NES [QL]
- krok** míra *ranga* [UT] } Nům. délková míra,
dvojkrok, asi 97 cm.
- kromě** *hequa* √ZEK [WJ], *enga* [LR]
- kroupa** *helcelimbë* √KHELEK+LIB⁴ [Et] } „Le-
dová kapka“.
- kroutit** *ric-* √RIK⁴ [VT39] } Hom. „snažit se“
√RIK³.
- krtek** *noldarë*, *noipa* √NDOL² [GL, QL]
- kruh** *rindë* √RIN [Et]
- kruhový** *rinda* √RIN [Et]
- krutý** *ñwalca* √ŇGWAL [Et]
- krvavý** **serca* √SEREK [Si.]

krysa *nyarro* √NJAD [Et, VT46] } Možná i jiný hlodavec. Laisi ponechává *nyano*, jak vytištěno v LR.

krystal *sintil* √SINIT [QL], *maril* √MAR² [VT46]

kryt *vailë* √WAJ [QL], *telmë* √TEL⁴ [Et], *cauma* √KAW⁴ [PE17] } *Telmë* = též „kápě“. *Cauma* „přirozený či umělý kryt, ochrana proti slunci, dešti, větru ap. – nebo šípům, odtud „štit““.

křýt *top-* √TOP [Et], shora *untup-* √UN+TUP [RGE0, PE17], stínit *telta-* √TEL⁴ [Et]

křičet *yam-* √JAM [QL], *óta-* [QL]

křídlo *ráma* √RAM⁴ [Et, RGE0, QL] } Ve jménech lodí nacházíme tvar *rámë*: *Alquarámë*, *Eärrámë*.

křik *yalmë*, *indyalmë* √ŃGJALAM [Et, VT46]

křivonohý *quingatelco* √TELEK [SD] } Vl. „s nohama do O“.

křivý *raica* √RAJAK, RIK [Et, VT39], *hwarin* √SKWAR [Et], sehnutý *cúna* √KU3 [MC], *cauca* √KAW² [QL] } Přinejmenším *raica* lze použít i v přeneseném významu.

kříž *tarwë* √TAR² [QL]

křízit, přecházet *tar-* √TAR² [QL]

který vzt. *i* [UT, WJ]; živ. *yë*, neživ. *ya* √JA⁴ [VT47, 43] } Výrazy *yë*, *ya* lze skloňovat jako podst. jm.

kuchyň **mastasan* (-*samb-*) √MBAS+STAB [D.W.]

kůl *samna* √STAB [Et], *talca* √TAK [VT42] } *Talca* je kůl nebo jiný předmět, jenž něco vyznačuje, jako např. *lantalca* „hraniční kůl či značka“.

kulatý *corna* √KOR [Et], kruhový *rinda* √RIN [Et]

kůň *lópa* (klisna *lopsi*) √LOP [QL], jezdecký *rocco* √ROK [Et, Let, S], válečný **mairu* [L. F., GL, QL] } Zákl. významem *mairu* je patrně „vlající hřívá“.

kupec *mancar* √MBAKH [Et] } Upraveno z *mancar*.

kupole *coromindo* √KOR+MIN [Et]

kůra, slupka *randa* √RAD⁴ [QL] } Hom. *randa* √RAD² „věk“, 100 valarských let.

kuře *porocellë* √POROK [QL]

kůže *helma* √SKEL [Et], vydělaná *alu* √ALU [QL]

kvákat *quaqua-* √KWAKW [QL]

kvést *losta-* √LOT [VT42], *lohta-* √LO3 [QL] } *Lohta-* též „rozvíjet listy“.

květ I. jeden velký *lótë* √LOT [Et, QL, PE17], ve slož. *-lot* (*-lót-*, *-lott-*), *-lótë* [Et, PE17, QL], malý *lotsë*, mn. *lotser* [VT42, PE17], *lottë* [PE17]; **II.** hrom. *olótë* [VT42], *lós* √LOTH [PE17], bílý *lossë* √LOTH [Et, PE17], zlatý *löar*, *lávár* √LAWAR [PE17] **ledové květy** j. č. *niquessë* √NIK⁴+KWES [WJ]

květen *lótessë* √LOT [LotR]

květina *lótë* √LOT [PE17, Et, QL] } „Kvetoucí rostlina, zejm. taková, jež má (velké) oddělené květy určitého tvaru; též květ takové rostliny“.

květovaný, s vyššími květy *lôtequilin* √LOT+KWIL [QL]

kvílení *yaimë* [MC], *miulë* √MIW [Et]

kvílící *yaimëa* [MC], o větru *suiva* √SU, THU [QL]

kýchat *hot-*, **hotya-* √KHOT [QL]

kýchnutí *hontë*, *hontyë*, hlasité *hontossë* √KHOT [QL]

kyj, klacek *runda* √RUD [Et]

kyrys *ambossë* √AM² [QL] } Upraveno z *ambossë* podle *ambos(-)* „hrud“.

kyselý *naxa* √NAK [QL]

kytice, svazek *anquin* [QL]

I

labuť *alqua* √ALAK [Et, QL, S]

láhev *olpë* [QL]

lampa *calma* √KAL [LotR, Et, PE17], *calar* √KALAR [VT47]

láska *melmë* √MEL [Et]

láskyplný *méla* √MEL [VT39]

lastura *hyalma* √SJAL [Et]

lazurit *ningon(d-)* √NIN²+GONOD [QL]

látka (tkanina) *lannë* √LAN² [Et]

lávka *sarapenda* √SAR³ [QL]

lázeň *sauně* √SOW [QL]

lebethron *lepetta* √LEP [PE17] } Gondorský strom s tvrdým dřevem a listy podobnými listům jírovce.

led *helcě* √KHELEK [Et, QL]

leden *Narvinyě* √NAR⁴+WIN [LotR] } Slovo nesouvisí s ledem, znamená „Obnovení ohně“.

ledňáček *halatir(n-), halatirno* √SKAL²+TIR [Et]

ledový helca √KHELEK [Et, QL, S] } Znamená „z ledu“ i „ledově chladný“.

lechťání, šimrání *cityalě* √KIT [QL]

lechťat *citya-* √KIT [QL]

lechťivý *cityalěa* √KIT [QL] } Těž přeneseně: „citlivý, choulostivý“.

leknín *ailinon* √AJ+LIN² [QL], žlutý *nénu* √NEN [QL] } Laisi upravuje *ailinon* na *ailinon*.

lem *laně* (*lani-*) √LAN⁴ [VT42], *ríma* √RIM² [Et], roucha *lappa* [GL]

lembas *coimas* √KOJ+MBAS [PM, S], *lerembas* √LED+MBAS [PE17] } „Chléb života“ a „cestovní chléb“.

lepidlo, lepivá hmota *lufil* √LUK² [QL]

lepší *arya* [PE17] } Zákl. význam „vynikající“, používáno jako 2. stupeň k *mára*. „Nejlepší“ je *i arya*.

les velký *taurě* √TAW, TAWAR, TUR [Et, PE17, VT39], obvyčejný **al(d-)* √GALAD [L. F., GL]; zalesněná země *tavasta* √TAW+SAT [QL]

lesník **tauron* √TAWAR [B. S.] } Ze sind. *tauron*.

leštěný *runda* √RUN³ [PE17]

leť, zběsilý *alaco* √ALAK [VT45, Et]

letět *vil-* √WIL [Et], *ramya-* √RAM⁴ [Et], ve větru *hlapu-* [MC], říti se **rip-* √RIP⁴ [Et], střemhlav **sor-* √THOR [Et]

léto *lairě* √LAJ [LotR, Let, PE17] } Hom. *lairě* √LIR „báseň“. **babí léto,** vlákno *filumě* √PHIL [QL]

lev *rá(v-)* √RAW [Et]

levice *hyarma* √KHJAR+MA3 [VT47, 49]

levoruký *hyarmaitě* √KHJAR+MA3 [Et]

levý *hyarya* √KHJAR [Et] } V quenijštině nijak nenaznačuje nešikovnost nebo nepoctivost.

lezec *retto* √RET⁴ [PE17]

lež *furu* √PHUR [GL]

ležet *caita-*, min. *caině, cěantě* √KAJ [R GEO, VT48, PE17] } Těž zeměpisně.

lhát **fur-* √PHUR [GL]

líbání *miquilě* √MIKW [QL]

líbat *micu-* √MIKW [QL]

libra jedn. hmotnosti **lungwě* √LUG⁴ [H. F.]

lid *liě,* ve slož. *-liě* √LI [Et, WJ, QL], *hos(t-)* √KHOTH [QL]

Lidé mn. *Hildor* √KHIL [WJ, S], *Hildi* [PE17, Et]; *Apanónar* √AP³+NO⁴ [WJ, S], *Fírimar* √PHIR [WJ], *Fírimor* [VT49, LR], *Fíryar* [WJ], *Engwar* √GEŇG [Et, S]; *Atani* √ATAN [LotR, S] } Jména znamenají po řadě „Nástupci“, „Druhorození“, „Smrtníci“, „Neduživí“, „Druhý lid“. Poslední z výrazů se pův. používal jen pro tři domy Přátel elfů, ale později nabyl obecnějšího významu a Elendili se odlišovali výrazem *Núnatani* či *tarhildi* [PE17].

lilie *indil* [WJ], *narwě* √NAR⁵ [QL]

líška *cottulě, cottulwě* √KOT² [QL]

list I. *lassě* √LAS⁴ [Et, R GEO, QL], malý *pat* (*papt-*) √PAP [QL]; **II.** papíru *patil* √PAP [QL] } Dle jedné poznámky *lassi* = zejm. listy stromů, ne např. podlouhlé, tuhé listy cibulovin [PE17].

listnatý *lassěa* √LAS⁴ [QL]

listopad *Hísimě* √KHITH [LotR, S] } „Mihavý“. *Lasselanta* znamená „podzim“.

listoví *olassiě* √LAS⁴ [Let, PE17], *farně* √PHAS [VT46]

lišácký, vychytralý *ruscuitě* √RUS⁴ [VT41]

liška *rusco* (*ruscu-*) √RUS⁴ [PM, VT41]

lít *ulya-*, min. *ulyaně* √UL [Et]; **lít se** *ulya-*, min. *ullě* [Et], *ulu-* [QL]

lítina **ulunga* √UL, LUG⁴, AŇG [Q.]

lítinový **ulungaina* √UL, LUG⁴, AŇG [Q.]

lízat *lapsa-* √LAB [Et], vylizovat *salpa-* √SALAP [Et]

líznout *lav-* √LAB [Et, PE17, QL] } Hom. *lav-* √DAB „vzdát, povolit“.

loď *cirya* √KIR [Et, PE17, MC] } Zvl. s ostrou přídí (souvisí s „řezat“).

lodka, člun *luntě* √LUT [Et, PE18, QL], *veně* √WEN² [QL] } *Veně* je pro lodku dlabanou z kmene, možná pro dlabaný výrobek obecně. **Lodka Slunce Calavěně**, *Calavěně* √KAL+WEN² [LT1]

loket ólemě [QL]

lokna, pramen vlasů *findě* √PHIN⁴ [Et, PM]

lomož, buráčení *rávě* √RAB⁴, RAW [MC]

loni, loňský rok *yenya* √JEN⁴+JA² [Et] } *Zda* se jedná o podst. jméno, příslovce nebo obojí, není jasné.

Lothlórien *Lórien(d-)* √LOS⁴ [RGeo, UT], *Laurenandě* √LAWAR, NAD, *Laurelindórinan(d-)* √LAWAR, LIN⁴, NDOR, NAD [UT], *Laurelindórinan* [PE17] } *Lórien* je pův. jméno obydlí Irma ve Valinoru. Druhý výraz znamená „Zlaté údolí“, třetí pak „Údolí zpívajícího zlata“, a je starší.

louka, trávnick *palis(t-)*, *palistě* √PAL [QL], pas-tvina (bás.) *nes(s-)* √NES [QL], vlhká *nanda* √NAD [Et]

loupat, škrábat *rar-* √RAD [QL]

loupež maptalě √MAP [QL, PE13], *pilwě* √PIL² [QL]

loupit, uchvacovat *mapta-* √MAP [PE13]

lov roimě √ROJ⁴ [Et, VT46], *raustě* √RAW [QL]

lovec *roita- √ROJ⁴ [Q.]

lovit roita- √ROJ⁴ [Et], **far-* √SPAR [B. S.] } Zákl. významem *roita-* je „pronásledovat“.

ložený, obtžžený cumba √KUM [QL]

ložnice caimasan (-samb-) √KAJ+STAB [Et], *caimasambě* [QL]

lučištník *quingar √KWIG [?]

luk quinga √KWIG [Et, QL], *cú* √KU3 [Et] } *Cú* znamená především „oblouk“, ale snad také „luk“.

lůno móna [VT43], *súma* [MC]

lupič, zloděj *pilmo*, *pilu* √PIL² [QL]

lusk vaině, orivaině √WAJ [QL] } *Vaině* je obecnější (též „pochva“), druhý výraz označuje konkrétně lusk hrachový.

lvíce ravenně √RAW [QL]

m

maceška helin(n-) √KHEL [QL]

mačkat, drtit mal- √MAL⁴ [QL]

magie černá řúlě √ŇGUL [PE17]

Maglor Macalaurě √MAK+LAWAR [Et, VT41]

maják calmindon √KAL+MIN [UT] } „Světelná věž“, jméno majáku na Tol Uinen.

mák rostlina *fúmelot* √PHUM+LOT, *fúmella* [QL] } „Květ spánku“. **vlčí mák camillo** √KAM⁴ [QL]

malátnost quinquelě √KWIKW [QL]

malátný quinquelěa √KWIKW [QL]

malík lepicě (-inci-), lepinca √LEP [VT47, 48], *nícě* √NIK² [VT48], v dětské hře *vinimo*, *vincě* √WIN [VT47, 48] } Význam po řadě „prstíček“, „malý“, „miminko“.

mallorn malinorně √MAL²+ORON [UT, PE17], *maldorně* [PE17] } Znamená „žlutý/zlatý strom“.

malvice marin √MAR [QL] } „(zralý) plod, zejm. stromu ‚jablečného‘ typu“

malý titta √TIT [Et], *pitya* √PIK [PM, WJ], *pia* √PEJ, *cinta* [PE17] s dobrými souvislostmi *nincě (ninci-), níca* √NIK² [VT47, 48], s náznakem slabosti *nimpě (nimpí-), nípa* √NIP [VT48] } Od NIK je též zdrob. přípona *-incě (-inci-)*.

maminka mamil √MAM [UT] } Je ještě vokativní výraz *emya* (zkrác. z *emilinya*) „mami(nko)“. Dále v. „matka“.

manžel venno √BES [Et, VT45]

manželé veru √BES [Et] } Slovo je duálního tvaru, označuje manželský pár.

manželka vessě √BES [Et], *veri* √BES [VT49]

manželství vesta √BES [Et, VT49]

Mars Carnil √KARAN [MR] } „Červený“.

máry tulma j. č. √TUL [QL] } Může znamenat též „tác“.

masitý sarqua √SARAK [QL]

máslo manya [QL], *mingwě* [PE16]

maso, živá hmota *hrávě* √SRAW [MR], *sarco* (*sarcu-*) √SARAK [QL]; vařené *apsa* √AP⁴ [Et], sušené *tarquin* √TARAK [QL]

masožravý *coisimatwa* √KOJ+MAT [QL]

mast *laivě* √LIB² [Et]

masťný *larúva* √LARU [QL]

matka *ammě*, *amil(-)* √AM [Et], *amillě* [VT43, 44], *emil* √EM¹ [VT47]; *ontarě* √ON [Et], *ontaril* [VT43]; **Matka Boží** *Eruamillě* √ER+AM¹ [VT43]

matný, nejasný *néca* [MC]

mdloba *fansa* √PHAN¹ [QL]

mée (zvukový projev kozy) *nyě* √NJEN [QL]

meč *macil* √MAK [Et, PE17, QL], široký *lango* √LAG [Et], krátký *ecet* √EKET [UT], mocný *hyando* √SJAD [Et], *falquan* √PHALAK [QL]

med *lis(-)* √LIS [Et], *lís* (*liss(-)*) [PE17]

měď *tambě* √TAM² [QL], *urun* √URUN [PM], *urus(t-)* √URUS, naleštěná *calarus(t-)* √KAL [VT41]

měděnka *lairus(t-)* √LAJAK+URUS [VT41]

měděný *tambina* √TAM² [QL], o barvě *aira* √GAJ² [Et] } Hom. *aira* √GAJAS „svatý“.

medovina *miruvor*, *miruvórě* [R GEO, PE17, WJ] } Slovo je z val. *mirubhóze* „medové víno“. Srv. kořen MIRU [QL].

medožravý *melumatya* √MAT [PE17]

medvěd *morco* √MOROK [Et]

měchýř *pumpo* √PUP [QL] } Též „bublina, puchýř“.

měkký *mussa* [VT39], slabý *milya* √MIL [VT45], poddajný *malaqua* √MAL¹ [QL], jako těsto *maxa* √MASAG [Et]

melodický, zpěvný *lindelěa* √LIN¹ [QL]

melodie *lindě* √LIN¹ [Et], *lin(d-)*, *lindelín* [QL]

měnit *vista-*, min. *-ně* √WIS² [PE17] } Hom. *vista* √WIS¹ „vzduch“.

měnit se *ahya-* √KHJA [PM], *virya-*, min. *virně*, *virinyě* √WIS² [PE17] } Hom. *virya* √WIR² „čerstvý“.

měsic *asta* √ASAT² [LotR, VT42, 48] } Zákl. význam je „díl, část“. Upřesnění *ránasta* √RAN+ASAT² „lunární měsíc“.

Měsíc *Isil* √ITHIL [LotR, Et, Let], *Rána* √RAN [UT, VT47, MR] } Jména znamenají „stříbrná záře“ a „poutník“.

město *osto* √OS [Et], √OSOT [WJ], ve slož. *-os(t-)*, *-osto* [UT, S], *pellě* √PEL² [QL], s věží *minassě* √MIN [VT42] } Všechny výrazy jsou asociovány s opevněním.

mez } Viz „hrance“.

mezi stejnými *enel* √ENEL [VT47], jinými *imbě* (+duál), *imbi* √IM [R GEO, PE17, VT47], *imíca* (+plurál) [VT43] } *Enel* je prvek mezi dvěma prvky v řadě. Ostatní se týká prostoru či objektu mezi jinými objekty. *Imbě* je mezi dvěma, *imbi* mezi více. *Imbit* zcela samostatně „mezi dvěma objekty“ [PE17].

míč *cóma* √KOM [QL]

míchat *quir-*, min. *quindě* √KWID [QL]

míle *lár* [UT] } Núm. délková jednotka (asi 4,8 km); pův. přestávka, jež se dělá po ujití této vzdálenosti.

milenec *melindo* √MEL [Et]

milenka *melissě* √MEL [Et]

milovaný *melda* √MEL [Et, LR, PE17], jediný *eremelda* √ER [PE17]

milovat *mel-* √MEL [Et, VT49, QL], *melya-* [PE17]

milující *méla* √MEL [VT39] } Hom. *méla*, přít. č. „miluje“.

milý *moína* √MOJ [Et], něžný *moica* [GL]

mimo, vně *ara* √AR¹, AD² [Et, VT49], kromě *hequa* √ZEK [WJ], *enga* [LR]

mince zlatá *culusta* √KUL [QL], stříbrná *tel-pilin* √KJELEP [QL]

minulost *yárě* √JA²+RE, *yalúmě* √JA²+LU¹, *vanwiě* √WAN² [Et]

minulý, ztracený *vanwa* √WAN² [Et, QL]

mír *ruin* √RU3 [QL], *sérě* √SED [Et]

míra *lestá* [LR] } Hom. *testa-* „opustit“.

mísa *salpa* √SALAP [QL]

místnost, pokoj *sambě* √STAB [Et, QL]

místo určité *men* √MEN¹ [Et]

mistr *aráto* √AR³ [S]

mít, *vlastnit harya-* √3AR [Et] } Nejde-li vyloženě o vlastnictví, je možná vhodné použít opis se sl. „být“ a os. zájmenem: **ěa/ná nin, ninna, óni* „je pro mě, ke mně, se mnou“, objekt je podmětem [Let]. Jako zápor se používá sloveso *pen-* „postrádat“.

mládí nésě, nessě √NETH [Et], **víriě** √WIR² [VT46], **víně** √WIN [VT47, PE17], **svěžest vén** √GWEN, síla a nový život **laito, laisi** √LAJ [QL]
mladý vinya √WIN [PE17], **nessa**, mladě vypadající **nessima** √NETH [Et] } *Vinya* používáno především ve významu „nový“.
mléčný ilimba √ILIM [QL]
mléko ilin (ilim-) √ILIM [QL]
mlha hísie √KHITH [RGEO, S, PE17], **hiswě** [Et], lehčí **hísě** [Et]
mlít mul- √MUL [QL]
mluvící quetsa, quetsima √KWET [QL] } Přesněji „mající schopnost řeči“, ale též „výřečný“.
mluvit, říkat quet- √KWET [VT41, PE17, QL]
mlýn mulmin √MUL [QL]
mlýnář mulmar √MUL [QL]
mnoho poč. mn. **olli**, nepoč. **olda**, samostatně ***oltě** √OL² [QL]; předp. **lin-** √LI [Et] } *Olli orni; olda tavar; oltě quétina*. – „Mnoho stromů; mnoho dřeva; mnoho [bylo] řečeno“. *Lintyulussëa* – „s mnoha topoly“.
mnohokvětý lilótëa √LI+LOT [VT42]
mnoholistý lillassëa √LI+LAS¹ [MC]
množství, velké hosta √KHOTH [Et], **úvě** √UB¹ [Et], **rimbë** √RIM¹ [Et, PE17, S] } *Rimbë* = též „zástup, dav“.
moc melehtë √MBELEK [PE17], n. nadvládá **túrë** √TUR [Et, QL]
moci ec- √EK² [VT49], fyzicky **pol-** √POL¹ [VT41], smět **lerta-** √LER [VT41] } *Ec-* se používá ve zvláštní vazbě: *ecë nin carë sa* – „mohu to udělat“. Vyjádření možnosti je též možné opísem s částicí *ce* „asi, možná“.
mocný meleŧya √MBELEK [WJ], bás. **túrëa** √TUR [QL], jako *Valar valya* √BAL [Et]; velikostí či silou **taura** √TUR [Et, VT39], **melehta** √MBELEK [PE17]
modlit se arca- √RAK² [VT43]
modlitba cyermë [UT], **arcandë** √RAK² [VT44] } *Erucyermë*, númenorejský nábož. svátek.
Modré hory Lúnoronti √LUG²+OROT [Et]
modrošedý ***vindë (vindi-)** √WIN² [Et, VT46]
modrozelený ninwa √NIN² [QL]

modrý luinë (luini-) √LUJ [PE17, VT48, RGEO], ve slož. **-luin** [S]; **lúnë (lúni-)** √LUG² [Et], jako nebe **helwa** √ZEL [Et]
modřín finë √SPIN [Et, QL, PE16], **pimpevinnë** √PIP [QL]
mohutný taura √TUR [VT39, Et], **melehta** √MBELEK [PE17]
mohyla hahta √KHAG [Et]
mokrý linquë √LIKW [Et], **mixa** √MISIK [Et], **nenya, néna** √NEN [PE17] vodnatý **nenda** [Et, PE16]
Morgoth Moringotto √MOR+ŃGOTH [MR, VT49], **Moricotto** √MOR+KOTH } „Černý nepřítel“. *Melko, Melkor* √MBELEK+OR je též q, „Ten, jenž povstává v moci“.
moře ëar √GAJAR, AJAR [LotR, PM, Et] } Varianta **airë** (např. v *Alatairë*) se samostatně nepoužívala kvůli shodě s výrazem „posvátný“ [PE17].
mosaz calas(s-) √KAL [QL]
mosazný calasca, calassina √KAL [QL]
most yanwë √JAT [Et, VT49], **yanta** √JAT [LotR] } *Yanta* může znamenat též „jho“.
motýl wilwarin √WIL [Et, MC, QL]
moudrost ñólë √ŃGOL [Et, S], tajná **ñolwë** [Et]; **issë** √IS [QL]
moudrý o osobě **ñóla** √ŃGOL [Et], **saira** √SAJ [Et], **isqua** √IS+KWA [QL], o myšlence, rozhodnutí **saila** √SAJ [VT41]
moucha itsë √ITIS [QL] } Možná lze použít i pro jiný obtížný hmyz.
mouka jemná mulma √MUL [QL], **mulë** [PE17], **hrubá porë** √POR [Et], ovesná **polenta** √POL² [QL]
možná ce, cé √KE² [VT42, 49]
mrak bílý fanya [PE17], **fána** √SPAN [RGEO, Et, VT46], **temný lumbo** √LUM, DUB [QL, MC], hodně temný **ungo** √UŃG [Et]
mramor alas(t-) √GALAS² [QL, GL]
mramorový alasta, podobný mramoru **alasca** √GALAS² [QL]
mraz nixë √NIK¹ [WJ]
mrholení timpinë √TIP [QL], **rossë** √ROS [Et] } *Rossë* = též „rosa“.
mrtvola loico [MC], **quelet(s-)** √KWEL [Et]

mrtvolný *qualmëa* √KWAL [QL]
mrtvý přirozenou smrtí *firin* √PHIR [Et], v bolestech *qualin*, *qualina* √KWAL [Et, QL], zvadlý *hessa* √KHETH [QL]
mrznout *nicu-*, min. -*në* √NIK¹ [W], PE17] ∫ Používá se bez podmětu: *Ettë niquë.* – „Venku mrzne.“
mstítel *paimar*, *pairemo* √PAJ [QL]
mučit *ñwalya-* √ŃGWAL [Et], *angaitya-* √ŃGAJ [QL]
mudrc, učenec *ingolmo* √ŃGOL [WJ], *ingólemo* [PM]
můj *ninya* √NI² [LR], -*nya* [LotR, FS, VT49]
muka *ñwalmë* √ŃGWAL [LotR], *ungwalë* [Et]
mumlání *quirquirindë* √KWIS [QL]
mumlat, šelestit apod. *quir-*, *quisquir-* √KWIS [QL]
můra *malo* (*malu-*) [QL]
muž *nér* (*ner-*) √NDER, NER [Et, VT49, MR], věo, věaner √WEG, silný *nerdo* √NER [VT47]; manžel *venno* √BES [Et, VT45] ∫ Od věo je odvozena přípona muž. jmen -wë. Viz též „samec“.
mužiček *nercë* √NER [VT47]
mužnost, mužná síla *vië* √WEG [Et] ∫ Též mužský pohlavní úd. [PE16]
mužný věa √WEG [Et], *nerëa* √NER [QL]
my -*lmë*, **elmë* [LotR, VT49], -*mmë*, *emmë* [W], VT43; *me* √ME [VT44, 49]; -*lwë*, -*lvë*, **elvë* [VT43, 49], *ve* √WE¹ [VT49] ∫ Podrobněji viz tab. v Gramatice.
mýdlo *lipsa* √LIB² [Et], *poimë* √POJ [QL]
mys *nortil* √NDOR²+TIL¹ [VT47], *undo* √MBUD [Et] ∫ *Mundo* též „čumák“.
mysl *sáma* √SAM [VT39, 41, 49], *sanar* √SAN [VT41]; *indo* √INID [PE17]
myslet **san-* √SAN [VT41]
myšlenka *sanwë* √SAM [VT39, 41], nápad *nöa*, *nó(w-)* √NOW [Et]
mýt *allu-* √ALU, *sov-* √SOW [QL]
mytí *allumë* √ALU, *sovallë* √SOW [QL]
mžourat *fihta-* [MC]

n

na předl. *pa*, *pá* √PA [VT43, 49] ∫ Též se používá jako předl. „o“. Lze použít také místní pády.
nabírat kapalinu *calpa-* √KALAP [Et]
náčelník *haran* (*harn-*) √ZAR [Et]
načež, nato *epeta*, *epta* √EP+TA¹ [VT49]
naděje **amatírë* √AM²+TIR [B.S.], hluboká *estel* √ESTEL [WJ, MR] ∫ *Amatírë* = „Očekávání dobrého, jež, ač nejisté, má základ ve známých skutečnostech.“ *Estel* nepotřebuje zkušenost, ale je založeno na víře v Jediného.
nádhera, sláva *alcar*, *alcarë* √AKALAR [W], VT47, Et] ∫ Pův. význam „záře“.
nádherný *alcarin*, *alcarinqua* √AKALAR [Et, PE17]
nadměrný *maira* √MAJ [QL]
nádoba na vodu *calpa* √KALAP [Et, QL]
nadvláda *túrë* √TUR [Et, QL] ∫ Též „vítězství“.
nafukovat *pusulta-* √PUS² [QL]
náhrdelník *firinga* [GL]
nahý *helda* √SKEAL [Et], *falca* √PHAL² [QL], *parca* √PAR¹, *parnë* √PARAN [PE17] ∫ *Parca* v jiném významu „suchý“ [Et].
najít *hir-* √KHIR [RGEO, PE17], *tuv-* [LotR] ∫ Sloveso *tuv-* je doloženo i ve významu „přijmout“ [QL].
nákaza *quolúvië* √KWOL [QL]
nakažlivý, zhoubný *quolúva* √KWOL [QL]
náklad, břemeno *cúmë*, *cumbë* √KUM [QL] ∫ *Cumbë* může znamenat též „hromada, návrší“ √KUB.
nakládat I. **cumya-* √KUM [Q.] **II.** potraviny *tarqua-* √TARAK [QL]
nálada *inwis(s-)* √INID+WIS² [PE17], *inwis(t-)* [MR]; vzrušená, nadšená *inwalmë* √INID+GWAL [PE17] ∫ „Změna myslí“, „vzrušení myslí“.
naléhavost *hormë* √KHOR [Et]
namodralý *luinincë* (-*incit-*) √LUJ+NIK² [VT48] ∫ Zdrob. přípona -*incë* je takto produktivní zřejmě i pro ostatní barvy.
námořník *ciryamo* √KIR [UT], *ciryaquen* √KIR+KWEN [WJ], *ciryando* [PE17] ∫ Je znám

těž kenning *Eärendilyon*, „Eärendilův syn“ [QL].

naopak úsiě, úsir √GU+SI [VT49] } Vlastně zápor od *siě*, „tak“.

nápad nōa, nō(w-) √NOW [Et]

nápadný, výrazný minda √MIN [Et]

napjatý tunga √TUG [Et] } O strunách, „zvučný“.

narcis žlutý cancelē malina √KAK, MAL² [QL] } „Žlutý smích“.

narodit se nosta- √NO⁴ [PE17]

narozeniny nosta √NO⁴ [QL] } Zákl. význam je „zrození“.

náruč súma [MC]

nářek nairē √NAJ [Et]

nařídít, rozkázat *can- √KAN² [H. F.]

nařikat naina- √NAJ [Et]

násilný, drsný naraca √NARAK [Et]

následovat hilya- √KHIL [Et]

násled(ov)ník, nástupce neuro √NDEW [Et], *hildē* √KHIL [LotR] } Odtud i *Hildor* či *Hildi*, „Lidé“.

nástroj carma √KAR, *tamma* √TAM² [PE17], *yaima* [GL]

náš, naše -lma √ME [LotR, VT49], *-mma* [VT43, 49], *-lva, -lwa* √WE⁴ [LotR, VT49]; *menya* √ME [VT43], **wenya* √WE⁴ [Q.] } Hom. *wenya* „zelený“. Více v tabulce v Gramatice.

natahovat, prodlužovat taita- √TAJ [Et]; **natahovat se, dosahovat rahta-** √RAK² [QL]

natékat, tloustnout tiuya- √TIW [Et]

nátlak mausta √MBAW [Et], *sahtiē* √THAG [VT43], ke zlému *úsahtiē* [VT43] } *Sahtiē* = „nátlak, nucení udělat něco proti své vůli n. vědomí“. *Mausta* je možná spíše o pudech vnitřních.

navíc, nadto entē √ENET [VT47] } Hom. *entē*, důrazné zájmeno „my“.

navoněný nardilēa √NARAD [QL]

návrat entulesšē √EN⁴+TUL [UT] } Jméno Věanturovy lodi.

návvrší tundo √TUN [Et], *cumbē* √KUB [Et], obl *coron* √KOR [S] } *Coron* znamená i „koule“ [Et].

navždy, navěky oialē √OJ⁴ [RGEO], *tennoio* [UT]

náznak, náповěda nauma √NAW [QL]

naživu coina √KOJ [QL] } Těž *cuina* [Et] – ke koř. KOJ a KUJ viz Kořenovník.

nažloutlý malwa √MAL² [QL]

ne la, lá √LA [Et, VT42, 45], *ui* √GU [VT49], důrazně *lala* [Et], *uifo* [VT49]; v zákazu, odmítnutí *áva, avá* √AB, *vá* √BA [WJ, PE17], *ala, ála* √AL [VT43, 44]; předp. *la* [VT42], *al(a-)* [Et, VT42], *ava-* [WJ], *ú-* [Et, VT39]; záp. pomocné sloveso *ua-* [PE17], *um-* √UM⁴ [Et]

nebe, oblast mraků hellē √3EL [Et], *fanýarē* √SPAN [MC], vzduch *vilya* √WIL [LotR, QL]; oblast hvězd *Menel* √MEN⁴+EL [LotR, SD, VT43], *Ilmen* √GIL+MEN⁴ [Et], *Elenarda* √ELEN+GAR; *Tar-menel* √TAR⁴, menší klenba nad Valinorem *Nur-menel* √NUR⁴ [PE17] } „Metafyzický“ pojem (např. sídlo Boha) je *Menel*.

nebeský menelda, meneldēa √MEN⁴+EL [VT43]

nebezpečí raxē, raxalē √RAK⁴ [VT44]

nebezpečný *raxēa √RAK⁴ [H. F.]

nebo hya √KHJA [VT49], *var* [QL]

neboť an √AN⁴ [RGEO, PE17] } Pův. význam „dále, navíc, nadto“.

něco ma √MA² [VT42, 49] } Stejně znějící slovo √MA⁴ se ale někdy používá jako zájm. „co?“ nebo tázací částice.

nečinnost lacarē √LA+KAR [VT42]

nečistý vára √WA3 [Et], *saura* √THUS [Et]

nedávno *sintanēya √STIN+NA²+JA² [H. F.]

nedostatečný ufárēa √GU+PHAR [LR]

nedostatek mangē [QL]

neduživý engwa √GEŃG [Et] } Odtud i *Engwar*, pojmenování rasy lidí.

nehet nyelet (nyelex-) √NJELEK [PE15]

nej- } Velká míra vlastností se vyjádří předponou *an-* k příd. jm. [Let]. Superlativ se vyjadřuje stejným tvarem, s nějakým upřesněním.

nejasný, bledý néca [MC]

Nejvyšší mn. *Aratar* √ARAT [WJ] } Tak se označují hlavní Valar a Valiēr.

někdo *quen, quén* (quen-) √KWEN [W], *mo* √MO² [VT42, 49] } Všeobecný podmět: *quen caré, queni carir* – „dělá se“.

nelíbit se, nemít rád *nas-* √NAS² [QL] } Používá se s dativem: *Hrivě nin nasě.* – „Nemám rád zimu.“

nelítostný *sincahonda* √SINIK+KHON [LotR, SD] } V PP přeloženo „kamenosrdcatý“.

Němec *Calimbar(d-)* [QL] } „Barbar“. Psáno za 1. světové války, proto to nelichotivé pojmenování.

Německo *Calimban(n-)* [QL]

nemoc *quolu* √KWOL [QL]; *lívě* √SLIW [Et], *quámě* √KWAM [Et, QL]; *caimassě* √KAJ [Et] } *Lívě* a *quámě* je spíše lehčí nemoc, nevolnost; *caimassě* znamená vlastně „ležení v posteli“.

nemocný *quolda* √KWOL [QL], *laiwa* √SLIW [Et], *quáměa, quamba* √KWAM [QL]; *caimassěa, caila* √KAJ [Et, VT45]

nemožný } Pro věc či činnost absolutně nemožnou ve světě, který stvořil Eru, existuje výraz *únat* √GU+NA² [VT39].

nemoudrý *alasaila* √AL+SAJ⁴ [VT41, 42]

němý úpa √OP [PE17]

nenasytný, chamtivý *milca* √MIL⁴, MILIK [Et]

nenáviděný *tevin* √TEB [QL]

nenávidět *tev-* √TEB [QL], *yelta-* √DJEL [Et], *feuya-* √PHEW [Et] } *Yelta-* a *feuya-* se pojí s pocitem hnusu, odporu.

nenávisť *teviě, tempě* √TEB [QL], *yelmě* √DJEL [Et]

nenávisťný *sancě* [QL]

neobdělaný, ležící ladem *falin* √PHAL² [QL]

nepočítaný *únótěa, únótě* √GU+NOT [VT39, PE17]

nepopsatelný *únýarima* √GU+NJAR, *úqué-tima* √GU+KWET [W] } *Úquetima* též „nevy-slovitelný“ (co se ústům nedaří vyslovit).

nepřátelský *cotya* √KOT⁴ [Et]

nepřátelství *cotsě* √KOT⁴ [VT45]

nepřítel *cotumo* √KOT⁴ [Et], **cotto* [VT49]

nerost, ruda **sinquě* √SINIK [QL]

nesčetný *únótima* √GU+NOT [R GEO, PE17, VT39], *avanótě* √AW²+NOT [Et, VT49]

nesmrtelný *ilfirin* √LA+PHIR [Et]

nesnesitelný, strašný *naira* √NAJ, NDAJ [PE17]

nést *col-* √KOL [LotR] } Podle *Cormacolino*, „Ten, který nese Prsten“.

nestvůra *ulundo* √ULUG [Et], *rauco, arauco* √RUK [W], Et, *úvanimo* √GU+BAN [Et, QL], *úvano* [PE17] } Poslední výrazy označují tvory vypěstované Melkorem v protikladu k *vanimor*, „krásným“, totiž dětem Ilúvatarovým.

nešika, moula *auco* [QL]

nešikovný *úmatě* √MA3 [PE17]; nevhodný (o věcech, situacích) *auqua* [QL]

netík (druh kapradiny) *eldasilque* √ELEN [QL] } „Elfi kadeř“.

netopýr *quildarě* √KWILID [QL]

neúplný *penya* √PEN² [VT39] } *Penyě tengwi* jsou slabiky, jež neobsahují před samohláskou žádnou souhlásku.

neustálý *vorima* √BOR [Et]

nevázaný, nekontrolovaný *ráva* √RAB⁴ [PE17]

nevolník, otrok *mól* √MO⁴ [Et, VT43]

nevolnost *quámě* √KWAM [Et, QL], *lívě* √SLIW [Et]

nezahalený *úfanwěa* √PHAN⁴ [PE17]

nezkažený *alahasta* [MR] } *Arda Alahasta* je svět podle myšlenek Valar, na nichž nemá Melkor žádnou účast.

neznělý *ómalóra* √OM+LO [VT45] } Možná. Nebo jednoduše „němý, mlčící“.

než lá √LA3 [PE17], **or* √OR [L. F.], *epě* √EP [VT42, PE17] } Srovnávací předložka: *alta or/epě imbilincě* – „větší než vrabec“, dosl. „velký nad vrabce, před vrabcem“.

něžný *amalda* √MEL [QL], *moica* [GL]

nic *munta* [PE14]

nifredil **ninquiraitil* √NIKW+TIL [Q., PE17] } Bílá zimní květina.

niť *nemba* √NEM [QL]

nitro, jádro *endě* √ENED [Et]

noc lómě (*lómi-*) √DO3 [Et, PE17, S], jedna *ló* [Et]; černá *mórě* √MOR [Et, QL]

Nogrod *Návarot* √NAB+ROT [W] } Trpasličí město zvané v Kh *Tumunzahar*.

noha celá *telco* (*telcu-*) √TELEK [PE17, Et], od kotníku dolů *tál* (*tal-*) √TAL [Et, VT49],

tala [QL, VT49] } *Telco* možná znamená taky „kmen“.

normální, pravidelný *sanya* √STAN [Et]

nos nengwě (*nengwi-*) √NEŇ [Et], *súně* √THU, *SU* [QL, PE16], *zvířecí mundo* (*mundu-*) √MBUD [Et]

nosní, nosový nengwëa √NEŇ [Et]

nouze, potřeba *maurë* √MBAW [Et]

nov ceuran √KEW+RAN [VT48] } „Obnovený Měsíc“ (*Rána*).

novinky mn.č. **vinyar* √WIN [C. H.], **sinyar* √SI [B. S.] } *Sinyar* podle *siniath*.

nový vinya √WIN [UT, S], aktuální *sinya* √SI [Et], čerstvý *céva* √KEW [VT48]

Nový rok 1. den roku *yestarë* √JESET+RE [LotR], *vinyarië* √WIN+RE [PM]

nutit mauya- √MBAW [Et] } Často se používá v neos. vazbě: *Mauya nin auta.* – „Musím odejít.“

nutkáni, nucení *mausta* √MBAW [Et]

nůž sicil √SIK [Et] } Těž „dýka“.

nymfa, mořská víla *falmarin(d-)* √PHAL [Et], *wingil(d-)* √WIG¹ [QL], od toho bytost mužského rodu *falmar* [Et]

nýt tanca √TAK [QL] } Hom. *tanca* „upevněný, jistý“.

O

o předl. *pa*, *pá* √PA [VT44] } Pouze ve smyslu „týkající se“. *Parma pa aldar* – „Kniha o stro-mech“.

ó a [LotR, VT44] } Vokativní částice.

oba yúyo √JU [Et]

obdarovat anta- √AM² [PE17] } Koho čím. Pojí se s akuzativem a instrumentálem jako v češtině.

obětovat *yac- √DJAK [H. F.]

oběť *yanca √DJAK [H. F.]

obíhat, otáčet se *pel-* √PEL⁴ [Et]

občerstvovat loita- √LAW⁴ [QL] } Hom. *loita-* √LOJ „chybovat“.

obdivuhodný, skvělý *maira* √MAJ² [PE17]

obchod jeden *quapta* √KWAP [QL]; obchodování *mancalë* √MBAKH [Et], *quampalë* [QL]
obchodník **mancar* √MBAKH [Et], podomní *quampo* √KWAP [QL] } *Mancar* upraveno z *macar*.

obchodovat manca- √MBAKH [Et], handlovat *quap-*, *quampa-* √KWAP [QL]

obkroužit, opásat *quilta-* √KWILIT [QL]

oblak v. „mrak“

oblázek lallë [QL]

obilí, úroda *yausta* √JAB [QL]

oblast ména √MEN⁴ [Et], *arda* √GAR [WJ]; *yondë*, ve slož. *-ion*, *-iondë* √JOD [PE17] } *Arda* = též „říše“ [Et]. Jako vlastní jméno „svět, země“. *Yondë* „rozlehlejší oblast se zřetelnými přírodními hranicemi (hory, řeky)“.

obléci vaimata- √WAJ [QL]

obleva, tání *tiquilë* √TIKW [QL]

obloha v. „nebe“

oblouk cú √KUZ [Et], *lúva* √LU², LUB² [LotR, PE17] } *Cú* zřejmě může znamenat taky „luk“; *lúva* ne, alespoň v PE17 je to výslovně psáno.

obnažit, svléknout *avalta-* √PHAL² [QL]

obnovení ceulë √KEW [VT48]

obnovený ceura √KEW [VT48], *vincarna* √WIN+KAR, *envinyanta* √EN⁴+WIN [MR]

obnovit ceuta- √KEW [VT48], *envinyata-* √EN⁴+WIN [MR] } Druhý z výrazů se také překládá jako „uzdravit“.

Obnovitel Envinyatar √EN⁴+WIN [LotR] } Aragornovo *epessë*.

obouruký ataformaitë √AI²+PHOR+MAZ [VT49] } Tj. vládnoucí stejně levou jako pravou rukou. Podst. jm. k tomu je *ataformo*.

obr norsa √NOROTH [Et]

obrácený nazpět *nanquerna* √NDAN+KWER [VT49] } Tj. vládnoucí rovnou jako pravou rukou. Podst. jm. k tomu je *nanquerna* √NU+KWER [LotR]

obraz emma √EM² [PE17]

obrovský haura √KHAW⁴ [PE17], *taura* √TUR [WJ], *úvëa* √UB⁴ [Et] } *Úvëa* znamená taky „hojný“.

obtěžovat *tarasta- √TARAS [L. F.]

obtíž *taryassë √TARAG [B. S.] } Podle *sind. tarias*.

obtěžený, naložený *cumba* √KUM² [QL]
obtěžně jako předp. *hrai-* √SRAG, *ur-*, *uru-* √GUR [PE17] } Doloženo např. v *hraicēnē* „špatně viditelný“.
obtěžný *hraiā*, *hranga* √SRAG; *urda* √GUR, *urcarnē*, *urucárīma* √KAR [PE17]
obvaz, pruh látky *lapil* √LAP [QL]
obvyklý *sanya* √STAN [Et], *senya*, *senwa* [VT49]
obydlí *már* (*mar-*) √MBAR [VT45, 47], *mar(d-)*, *marda* [PE17]
obyvatel *mardo* √MBAR [QL]
ocas **pimpě*, svěšený *pimpilin* √PIP [QL] } *Pimpě* upraveno z *pint* (*pimp-*).
oceán *eāron*, *airon* √GAJAR [PE17]
ocel *eren*, *yeren* √GEREN [QL], *yaisa* [QL]
očišťující *sovalwa* √SOW [QL]
od *va* √WA² [VT43, 49], *ho* √30 [Et], *lo*, *ló* √LO [VT45, 49]; předp. *au-* √AW⁴, *hó-* √30 [WJ]; konc. ablativu *-(e)llo* √LO [Pl, RGeo], genitivu *-o* √30 [WJ] } *Lo* se též používá jako předložka pro činitele v pasivní větě. Slovesná předpona *au-* vyjadřuje pohyb směrem od mluvčího, *hó-* k mluvčímu.
odčinit, vrátit *nancar-* √NDAN+KAR [PE17]
oddíl vojenský *hossē* √KHOTH [QL]
odejít *auta-* √AW⁴ [W], [PE17], *vanya-* √WAN² [Et] } *Auta-* má min. č. *ōantē*, *avantē* jde-li o smysl fyzický, *vānē* a arch. *anwē*, je-li to míněno přeneseně.
odfrknout, fouknout *pus-* √PUS² [QL]
odfrknutí *pusšē* √PUS² [QL]
odchod, odjezd *lenwē* √LED [PE17]
odkud táz. *mallo* √MA⁴+LO, vztaž. *yallo* √YA⁴+LO [H. F.]
odložit, opustit *hehta-* √3EK [WJ]
odmítnout *váquet-* √BA, KWET [WJ], *avaquet-* √AB, KWET [Et] } Obojí může zároveň znamenat i „zakázat“.
odpočinek, klid *sérē* √SED [Et, LR], jméno *Valiē Estē* √ESED [WJ, Et]
odpočívající *senda* √SED [Et]
odpočívát *ser-* √SED [Et]
odporný *yelwa* √DJEL [Et], *saura* √THUS, THAW, SAW⁴ [Et, PE17]

odpověď *nanqueniē* √NDAN+KWE [VT26]
odpustit *avatyar-* √AW⁴+KJAR [VT43], *lehta-* √LEK [L. F.] } Základním významem *lehta-* je „povolit, uvolnit“.
odřeny, bolavý *sastyā* √SISIT [QL]
odříznout, odkrojit ap. *aucir-* √AW⁴+KIR [WJ]
odtamud *tó* √TA⁴+30, *talo* √TA⁴+LO [VT49] } Hom. *tó* √TOW „vlna“.
odtud *sio* √SI+30, *siló* √SI+LO [VT49]
odvaha *veriē* √BER [Et]
odvázat *se veyā-* √BER [Et] } Hom. „oženit se, vdát se“.
odvážný, smělý *veyā* √BER [Et]
oharek *yulma* √JUL⁴ [Et] } Hom. *yulma* √JUL² „číše“. HKF pro odstranění homonymie upravuje slovo pro „oharek“ na **hyulma*.
ohěň *úr* √UR⁴ [Et], *uru* [QL], *ruinē* √RUJ [PE17], *nár* √NAR⁴ [PE17]; posvátný *Sá* √SA3 [QL]
ohniště **narmen* √NAR⁴+MEN⁴ [L. F.], *ruimen* √RUJ [PE17]
ohnivý *uruitē*, *úruva* √UR⁴ [Et], *urúva* [QL], *ruina* √RUJ [PE17], o barvě *narwa* √NAR⁴ [Et]
ohrada n. ohrazená plocha *panda* √PAD [Et], kruhová *corin* √KOR [Et], pro zvířata *pelma* √PEL² [QL], pro ovce *mōalin* √MAW [QL]
ohradit **pelta-* √PEL² [Q.] } Upraveno z *pel-* [QL] kvůli shodě se slovesem „otáčet se“.
ohraničený *lanwa* √LAN⁴ [VT42], *yonda*, *yonna* √JOD [PE17]
ohraničit, vymezit *lanya-* √LAN⁴ [VT42], *yor-*, min. *yórē*, zast. *yondē* √JOD [PE17]
ohrazený *pelin* √PEL² [QL]
ohřívát, péci na slunci *asta-* √AS⁴ [PE17]
ochablost *quinquelē* √KWIKW [QL]
ochablý *quinquelēā* √KWIKW [QL]
ochmýřený *tilīna* √TIL² [QL]
ochudit, zbavit *oista-* √OJ² [QL]
okno *lattin* [QL], **henet(s-)* √KHEN [B. S.] } *Henet* podle sind. *heneth*.
oko *hen(d-)*, du. *hendu* √KHENED [Et], při ple-tení *quintyē* √KWIT [QL]
okolnost *ambarma* [VT26]
okouzlit *luhta-* √LUK⁴ [Et]

okraj réna √REG [Et], *ríma* √RIM² [Et]
okrový marya √MAD [Et] } Těž „bledý“.
okřídlený wilda √WIL [QL], *rámavoitě*
 √RAM¹ [QL]
okurka colosta [QL]
olej millo [PE13]
olověný canuva, canuina √KANU [QL]
olovo canu √KANU [QL]
olše ulwě, uluswě [QL] } Zřejmě souvisí s ko-
 řenem UL. Příř. jm. „porostlý olšemi“ je *ulwěa*,
uluswěa [QL].
oltář *yangwa √DJAK [H. F.]
omdlévat fanta- √PHAN² [QL] } Těž „usínat“.
omezený, ohraničený lanwa √LAN¹ [VT42]
 } Hom. *lanwa* „tkalcovský stav“ √LAN².
on, ona *eryě, v příp. *-ryě, -s √SE [LotR,
 VT49] } Nerozlišuje rod. Staré -ro [LR] jen
 „on“, možná tedy *-rě „ona“; ale toto rozlišování
 Tolkien patrně opustil.
onen yana √JA² [Et] } Se vztahem k minulosti,
 k předešlému.
oni, ony v příp. -ltě [VT49], -ntě [UT, VT49];
 všeob. podmět, mn. *queni* √KWEN [WJ]
onyx nyelecca √NJELEK [PE15]
opakování, neustálé vorongandelě √BOR+
 +ŃGANAD [Et] } „Brnkání na jednu strunu“.
opakovat, zdvojit tatya- √TAT² [Et], říci znovu
enquet- √EN¹+KWET [PE17]
opásat, obklíčit quilta- √KWILIT [QL]
opeření pilintelě √PIL¹ [QL]
opět ata √AT² [Et], předp. *at-*, *ata-* √AT² [Et],
en- √EN¹ [RGeo, UT]
opilý *impunqua √LIP+KWA¹ [H. F.]
oplatit zlé i dobré *accar-*, *ahtar-* √AT²+KAR
 [VT49], jen zlé *paitya-* √PAJ [QL]
oplývající úměa √UM² [PE17]
opora, podpora tulco (tulcu-) √TULUK [Et]
opotřebovaný yerna √GJER [Et]
opotřebovat (se) yerya- √GJER [Et]
opovrženihodný faica √SPAJ [Et], *retima*
 √RET [QL]
opustit, odložit hehta- √ZEK [WJ], zradit
 **avarta-* √WAR [L. F., B. S.]
opuštěný úna √GU [VT39, PE17], *erda* √ER
 [QL]

oranžový culuina √KUL [Et], *culurinda* [QL]
orat hyar-, min. *hyandě* √SJAD [Et, QL] } Snad.
 Základní a doložený význam je „roztínat“.
orel sorně √THORON [Et, QL], *soron (sorn-)*
 [Et], *sorno* [Let]
Orion, souhvězdí *Menelmacar* √MEN¹+EL+
 +MAK, *Telumhtar* √TELU [LotR, Et, WJ] } *Te-
 lumhtar* je starší jméno.
orosený nítě √NEJ [Et]
ořech, oříšek cotě √KOT² [QL]
ořechový *cotsěa √KOT² [QL] } Pak ještě exis-
 tuje příř. jm. *cotsivoitě* „plodící ořechy“ [QL].
osada opevněná zdí *opelě* √PEL², *peler*
 √PELES [Et]
osamělý ernessä √ER [Et, S, QL], *erinqua*
 [VT42] } *Tol Eressä*, „Osamělý ostrov“.
osm tolto √TOLOT [Et, PE17], *toldo* √TOLOD
 [VT48]
osmína tolosta, tosta √TOLOD+SAT [VT48]
osmý tollěa √TOLOT, *tolděa* √TOLOD [VT42]
osoba quén (quen-), ve slož. -*quen* √KWEN
 [WJ] } Nevztahuje se k rase ani k pohlaví.
osobní, soukromý véra √WE² [PM]
ospalý lorda √LOS¹ [QL]
ostatní exa √EKES [VT47]
osten erca √EREK [Et], *ecco* √EK¹ [Et, VT45]
ostrážitý tirinwa √TIR [QL]
ostrov tol(l-) √TOL¹, TOL² [Et, PE16], *tollě*
 [VT47, PE16]; obtížně dosažitelný *lóně* √LON¹
 [Et]
ostrovan tolloquen √TOL¹+KWEN [P. T.]
ostružina piucca [QL, PE16] } Nebo jiný po-
 dobný složený plod.
ostrý maica √MAK [S], *aica* √AJAK [Et], *laica*
 √LIK [QL, Et], *tereva* √TER [QL], *nexa* [PE17]
 } *Aica* může znamenat i „strašný“ √GAJ¹, *laica*
 též „bystrý“.
ostří, čepel hyanda √SJAD [QL], zejm. meče
maica √MAK [VT39], meče, bás. *russě* √RUS²
 [Et], sekery *tálě* [PE13]
osud, úděl maranwě √MBARAT [Et], *marto*
 √MBARAT [QL]; dobrý *manar*, *mandě*
 √MANAD [Et], zvl. zlý či těžký *ambar(t-)*
 √MBARAT [UT, PE17, QL], *umbar(t-)* [Et, LotR]
osvětlovat calya- √KAL [Et]

osvobodit etelehta- √ET+LEK [VT43]
ošklivý úvanima, úvaně, úvaněa √GU+BAN [VT39, PE17]
otáččet quer- √KWER [VT49], **otáččet se pel-** √PEL¹ [Et]; obojí **pir-**, rychle **pirpir-** √PIR [QL]
otálet lenda- √LEM [VT45] } Hom. **lenda** √LED „cesta, výprava“.
otázka ***maquetta** √MA¹+KWET [D. W.]
Otčenáš Átaremna, Ataremna √AT¹+ME [VT43]
otec atar √AT⁴ [Et, UT, PM] } Dále viz „táta“. Též **Atar** jako „Bůh Otec“ [VT44].
otevírání latya √LAT⁴ [VT39], **pantiě** √PAT⁴ [QL]
otevřenost látiě √LAT⁴ [VT39]
otevřený láta √LAT⁴ [VT39, 41, PE17], **panta** √PAT⁴ [Et, QL], doširoka **patsima** [QL]; o krajině **latin, latina** √LAT⁴ [Et]
otevřít latya- √LAT⁴ [VT41, PE17], **panta-** √PAT⁴ [Et, QL], doširoka **palya-, palu-** √PAL [Et] } Kromě **latya-** zřejmě všechny výrazy mohou znamenat i „otevřít se“.
otrávit hloita- √SLOJ [PE17]
otrok, nevolník mól √MO¹ [Et]
otvor assa √GAS [Et], hladce probodnutý n. vyvrtaný **terra** √TER [VT46]
ovce máma √MBABA [WJ], **möa** √MAW [QL]
oves polě √POL² [QL]
ovesný polina √POL² [QL]
ovládat, vládnout tur- √TUR [Et, PE17]
Oxford Taruhtarna √TAR³+TAR² [QL] } Je to doslovný překlad, znamená „Volský brod“.
ozvěna nalláma, nallama √NDAN+LAM [Et]
oženit se, vdát se vesta- √BES [Et], **verya-** [VT49] } **Vesta-** se pojí s akuzativem (tj. „vzít si za muže/ženu“), **verya-** s allativem. Hom. **verya-** √BER „odvážit se“.

p

pád lanta √DAT [Et, QL], **lantě** [S], zhroutení **atalantě** √TALAT [MC]

padat lanta- √DAT [Et, RGeo, MC]
pahorek oblý **nóla** √NDOL⁴ [Et], **coron** √KOR [S] } **Coron** může také znamenat „koule“ [Et].
pach (neutrální výraz) **nus(t)-** √NUS⁴ [QL] } L. F. podle **nísima** upravuje na ***nís(t)-**.
palác túrion(d-) √TUR [QL]
palec nápo √NAP [VT47, 48], **tiútě** √TIW [QL], na noze **taltol** √TAL+TOL² [VT47] } Existuje ještě duální tvar **nápat** „palec a ukazovák“ [VT48].
palma paltyalda √PALAT+GALAD [QL]
pamětina maina √MAJ² [PE17]
pán heru √KHER [Et, PE17, QL], **hér** [VT41, Let], ve slož. **-her** [LotR], **-tur** √TUR [S], **-tar** √TAR⁴ [S]; **arato** √ARAT [PE17] } Též **Héru** ve významu „Bůh“ [VT43].
Pán sudby Turambar √TUR+MBARAT [PE17, S] } Jméno **Túrina**.
panák (sklenka) **lipil** √LIP [QL]
panenka na hraní **tolí, tolípinčě** [QL]
panenství véně, venessě √WEN⁴ [Et], **vendělě** [PE17, QL]
paní heri √KHER [Et, PE17, QL], **herúni** [PE17], **heruni** [QL]
panna vendě √WENED [PE17, Et, VT44]
panoš ohtar √OKOT [UT] } Tak v Númenorejském vojsku. Jinak může **ohtar** znamenat obecně „bojovník“.
pantofel patinca √PAT² [QL]
papír hyalin [PE16]
paprsek světla alca √AKAL [Et], slunečního **arma** √AS⁴ [PE17]
pás, opasek quilta √KWILIT [QL]
pasivita cólě √KOL [QL]
pasivní cólěva √KOL [QL]
past neuma √SNEW [Et], **remma** √REM [VT42]
pást nes- √NETH² [QL], ***narasta-** √NAD [B. S.] } Výraz **nes-** lze použít i jako „pást se“.
pastvina nesselě √NETH² [QL], **narassě** √NAS [B. S.] } **Narassě** je podle sind. **nadhras**.
pastýř lamandar √LAMAN [QL], ovcí **mavar(d-), mavardo** √MBABA, **möar(d-), möardo** √MAW [QL, GL]
pátek menelya √MEN⁴+EL [LotR] } „Den nebes“.

- pátý lempëa** √LEPEM [VT42], zast. *lemenya* [VT42] } Ve vanyarské quenijštině *lepenya*.
- pavouk liantë** √SLIG [Et]
- pavučina línë** √SLIG [Et], *ungwë* [LotR] } *Ungwë* může znamenat též „šero“ [Et].
- paže ranco (rancu-)** √RAK² [Et]
- pec urna** √US⁴ [QL]
- pečí mastá-** √MBAS [Et]
- peckovice pio** [QL] } Obecné označení pro plod s peckou (švestka, třešeň ad.)
- pëna winga** √WIG² [MC], *wingë* [Et, QL], *fallë* √PHAL⁴ [Et], mýdlová *poimínë* √POJ [QL]
- pënit falasta-** √PHALAS [MC]
- perla marilla** √MAR² [QL]
- perlivý mirmila** √MIR² [QL]
- pero** ptačí *quessë* √KWES [LotR, WJ, Et], *pilin(n-)* [QL]; na psaní *fecil* √TEK [Et, VT47]
- peří**, opeření *pilintelë* [QL]
- pes huo** √KHUG [Et], *röa* √GRAW [VT47], honicí *ronyo* [RO]¹ [Et], velký, lovecký *huan (hún-)* √KHUG [Et], divoký *savar* √SAW [QL]
- pëst quárë** √KWAR [VT47, PE17, PM], *quár* [Et] } Označuje především sevřenou ruku držící nástroj, spíše než pěst připravenou k bití.
- pestrý**, zdobený *quilin* √KWIL [QL]
- pët čís. lempë** √LEPEM [VT47, PE17, Et], *lemen* [VT48]
- pëťice maqua** √MA3+KWA⁴ [VT47] } „Celá ruka“ (se všemi pěti prsty). Duál *maquat* se používá pro skupinu 10 objektů.
- pëťina lepesta, lepsat** √LEPEM+SAT [VT48]
- pevnost** (opevnění) *arta* √GARAT [Et], *carassë* √KAR [PE17], *osto* √OSOT [WJ] } *Osto* se asi častěji používá ve významu „město“. *Carassë*, „pevnost nebo sídlo obklopené valem či hradbou“.
- pevný tulca** √TULUK [Et], *tulunca* [QL]; *tanca* √TAK [Et]; *ronda* √RON²
- píchat**, bodat *nasta-* √NAS⁴ [Et], *erca-* √EREK [Et]
- pijan** **yulmendil* √JUL²+NDIL [Q.], **yulmo* [P. T.]
- pila sarma** √SAR³ [QL], velká *carcasarma* √KARAK [QL]
- pilíř tarma** √TAR⁴ [UT, S]
- pilník** n. škrabka *rasta* √RAD⁴ [QL] } Hom. „tucet“ √RASAT [Et].
- písař** **tecindo* √TEK [M. B.]
- písek litsë** √LIT [Et], *tyussë* [PE16]
- píseň i. lřë (liri-)** √LIR [RGE0, PE17], *lirilla* [QL], **ii. lindë** √LIN⁴ [Et, PE17, S] } První základ zdůrazňuje text písně, druhý spíše melodii.
- pískání simpisë** √SIP [QL]
- pískat** na píšťalu *sip-* √SIP [QL]
- písmo** Fëanorovo n. ob. *tengwa* √TEÑ, TEK [LotR, WJ, Et], Rúmilovo *sarat* √SAR² [WJ], *runa certa* √KIR [LotR, WJ]
- písmo tencelë** √TEK [Et] } Též „pravopis“.
- pištec simpetar** √SIP [QL]
- pištění**, vysoký tón *quínë* √KWIN [QL]
- pištěť quín-** √KWIN [QL]
- pištěcí quínëa** √KWIN [QL]
- píšťala**, flétna *simpa, simpina* √SIP [QL]
- pít suc-** √SUK⁴ [Et], *yul-* √JUL² [PE17]
- pítka yulmë** √JUL² [WJ] } Hom. *yulmë* √JUL⁴ cosi jako „rudý žár“.
- pláč nienię** √NEJ [L. F., QL] } Upraveno z *nyenyë*.
- plachta veluntë** √WELU [QL]
- plakat niena-** √NEJ [L. F., QL] } Upraveno z *nyëna-*.
- plamen nár, nárë** √NAR⁴ [Et], *velca* [GL], rudý *rúnnya* √RUN² [S], *runya* [PM] } Hom. *runya* √RUN⁴ „stopa“.
- plandat, viset linga-** √LIÑG [Et]
- pláň palumë, palantë**, též prostě rovina *palo (palu-)* √PAL [QL]
- plášť colla** √KOL [MR] } Ve jméně *Sindacollo* „šedoplášť“ je přípona muž. jména -o.
- platan** n. fikovník *mapalin* √MA3+PAL [QL]
- plavat**, být nadnášen vodou *lutta-, lutu-* √LUT [QL]
- pláž falassë** √PHALAS [Et], *falas(s-)* [QL], *fára* √SPAR² [VT46]
- pleso ringë** √RIÑG [Et]
- plést quitya-** √KWIT [QL], síť n. krajku *rëa-*, *raita-* √RAJ [VT42] } *Raita-* může znamenat i „chytat do sítě“.
- pleš** **falcassë* √PHAL²+KAS [Q.]
- plešatý falcassëa** √PHAL²+KAS [QL]

pletený, spletený *quitin* √KWIT [QL]
plivat *piuta-* √PIW [Et], *retya-* √RET [QL]
plnit *quat-* √KWAT [W, VT48], *quanta-* [PE17, RGEO]
plný *quanta* √KWAT [Et, PE17, QL], po okraj *penquanta* √PEŇ [VT39]; příp. *-inqua*, *-unqua* √KWA² } Varianta *-unqua* pro věci zlé, těžké či ošklivé.
plod *yávě* √JAB [Et, VT43, S], *yáva* [VT43]
plodit *yav-* √JAB [QL]
plocha, rovina *palo* (*palu-*) √PAL [QL]
plochý *lára* √LAD¹ [Et], *palwa*, *paluva*, *pa-lanca* √PAL [QL]
plošina *talan* (*talam-*) √TALAM [PE17]
plot *yonwa* √JOD [PE17]; živý *pelto* √PEL² [QL] } *Yonwa* může označovat i jinou hranici.
plout *cir-* √KIR [MC] } Pův. význam „řezat (vlny)“.
pluh *hyar(m-)* √SJAD [QL]
plynout *sir-* √SIR [Et], o čase *lúta-* √LU¹ [QL]
po časově *epě* √EP [VT49], *apa*, *apo* √AP³, *pa*, *pá* √PA² [VT44], po nějakou dobu *ter* √TER [VT49] } Slova od koř. AP/PA se mohou plést s předl. „na, o“.
po březí *hresta* [MC], *falassě* √PHALAS [PE17, VT42, S]
pocít, cít *tendilě* √TEN [QL]
počátek *yesta* √JES² [PE17], **yessě* [Et] } **Yessě* upraveno z *essě*. Hom. *yesta-* „toužit“.
počítat *not-* √NOT [PE17, Et, LR]
pod *nu* √NU [RGEO, MC, S], nedotýkající se *ní* [PE17]
podezírat *nauta-* √NAW [L. F., QL]
podezření *naus(t-)* √NAW [QL] } Existuje před. jm. *naustaviltě* „mimo podezření“.
podlaha *talan* (*talam-*) √TALAM [Et, PE17] } Též „zem“ a „podlaž“ (obytná plošina na stromě).
podlý, opovrženihodný *faica* √SPAJ [Et]
podnět *hórě* √KHOR [Et] } Hom. *hórě* „borovice“ [QL].
podobat se *vealta-*, hodně *avealta-* √BE [QL]
podobně *véla* √BE [VT49]
podobnost *vícelě* [QL], **óvëassě* √BE [B. S.] } *Vícelě* též „porovnání“.

podobný *víca*, hodně *avíca* [QL], jako příp. *-*věa* √BE [MC]
podpěra *tulco* (*tulcu-*) √TULUK [Et]
podpora, blízkost *penasta* [QL]
podporující *penanwa* [QL]
podstata, skutečné bytí *nassě* √NA² [PE17]
podzim *lasse-lanta*, *lasselanta* √LAS¹ + DAT [LotR, Et, QL], *narquelion* √NAR¹ + KWEL; „čas plodů“ *yáviě* √JAB, „čas uvadání“ *quellě* √KWEL [LotR]
pohánění, popohánění *hortalě* √KHOR [Et]
pohánět *horta-* √KHOR [Et]
pohár *súlo* (*súlu-*) √SUG [Et]
pohasínat, pomalu se vytrácet *fifir-* √PHIR [MC]
pohládít, přejet dlaní *palta-* √PALAT [VT47]
pohnutý (citově) *awalda* √WAL [PE17]
pohodlí, ulehčení *asiě* √ATH [PE17]
pohotový *férima* √PHER² [PE17]
pohrdat *nattir-* √DAT + TIR [VT44]
pochva *vaině* √WAJ [QL] } Též „lusk“.
pojmenovat *esta-* √ES [Et]
poklad *harma* √ZAR [Et], *mírě* √MIR¹ [Et, PE17], tajně hromaděný *föa* √PHOZ [QL] } *Mírě* též „klenot, cenná věc“.
pokladnice *harwě* √ZAR [Et]
pokoj I. *sambě* √STAB [Et] **II.** v. klid, *mír*
pokřik bojový *siulě* √SIW [Et], vítězný *yello* √GJEL [Et]
pokušeni *úsahtiě* √GU + THAG, *insangarě* √INID + THAG [VT43]
pole zaseté *resta* √RED [VT46] } Hom. *resta-* „pomoci“.
polekat, překvapit *capta-* √KAP [QL]
poletující, třepotající se *wilwa* √WIL [MC]
polévka *sulpa* √SULUP [QL]
polibek *miquě* [QL], něžný *miquelis(s-)* √LIS [PE16], lehký *miquilitsě* √MIKW [QL]
poloviční, rozpůlený *perina* √PER [Et]
polovina *perta*, *peresta* √PER + SAT [VT48]
polštář *quesset* (**quesséc-*) √KWESEK [Et], *nirwa* √NID [Et]
polykat **lac-* √LAK² [Q.], **hluc-* √SLUK [H. F.]
pomalý *lenca* [QL]

- pomeranč** *culuma* √KUL [Et], *culmarin(d-)* √KUL+MAR⁴ [QL]
- pominulý**, ztracený *vanwa* √AW⁴, WAN² [W], Et, QL]
- pomník** kamenný *ondolě* √GONOD [QL]
- pomoci** *resta-* √RES [QL], *asya-* √ATH [PE17]
- pomocník** **restar* √RES [H. F.]
- pomsta** *paimě* √PAJ [QL] } Též „trest“.
- pomstychtivost** *paimeně* √PAJ [QL]
- ponižený** *nucumna* √NU [SD]
- ponižovat** *naitya-* √NAJAK [QL]
- ponurý**, pochmurný *morna* √MOR [Et] } Zákl. význam je „černý“.
- popisovat** *ostec-* √OS+TEK [VT26]
- popřít**, odepřít *lala-* √LA [Et] } Hom. *lala-* √LAD² „smát se“.
- poranit** *harna-* √SKAR [Et]
- porovnávat** *vícana-* [QL]
- posílit**, zesílit **antorya-* [VT39]
- poskvrna** *vaxě* √WA3, *mordo* √MOR [Et] } *Mordo* též „stín“.
- poskvrnit** *vahta-* √WA3 [Et]
- poslat** *menta-* √MEN² [VT41, PE17], *lelta-* √DEL [VT47]
- poslední** *métima* √MET [MC], závěrečný *telda* √TEL² [W], *tyelima* √KJEL [Et], nejvíc vzadu *tella* √TELES [Et]
- poslouchat** *lasta-* √LAS² [PE17, Et]
- postel** *caima* √KAJ [Et]
- postrádat** *pen-* √PEN [PE17], **oita-* √OJ² [QL] } *Pen-* používáno jako zápor slovesa „mít“. *Oita-* upr. z *oito*.
- posunková řeč** *hwermě* [WJ]
- posvátnost** *airě* √AJ⁴, GAJAS⁴ [VT43, PE17, PM] } Hom. *airě* „svatý“.
- posvátný**, svatý o osobách, bytostech *airěa* [VT43, PE17], *airě* (*airi-*) √GAJAS⁴ [PE17, VT43], *aira* [PM, PE17]; zast. *aina* √AJAN [Et, PE17, WJ]; o věcech *ainima* [PE17] } Hom. *aira* „ruměný“, *airě* „posvátnost“.
- posvětit** *airita-*, min. *airitáně* √GAJAS⁴ [VT32], *aista-* [VT43] } Hom. *aista-* √GAJAS² „děsit se“.
- potok** *nellě* √NEN [Et]
- potom** *epeta*, *ep̄ta* √EP+TA⁴ [VT49]
- potopit se** *tum-* √TUB [PE16]
- potrava** *matil* √MAT [QL], *matso* [PE16]; kr-mivo *nes(t-)* √NES [QL]
- potřeba** podst. *maurě* √MBAW [Et]
- poutat** *nut-* √NUT [Et]
- pouto** *nútě* √NUT [Et]
- poutník** **ranyar* √RAN [D. S.], ve slož. *-ran* [UT], jméno Měsíce *Rána* [VT47, S] } *Pallarran*, „Daleký poutník“, jméno Aldarionovy lodi.
- použít** **yuhta-* √JUK [H. F.] } Podle sind.
- považovat** *nam-* √NAM [VT41], *nav-* [VT42] } Př.: *Namin sa alasaila*. „Považuji to za nemoudré.“ Též „soudit“.
- pověst**, sága *nyárě*, *nyarna* √NJAR [Et]
- povinen** *nauta* √NUT [Et]
- povolat**, svolat *tulta-* √TUL [Et], *yal-* √JAL [UT]
- povolení**, svolení **lávě* √DAB [P. T.] } Podle sind. *dáf*.
- povolit** *lav-* √DAB [Et] } V obou významech, tj. „dovolit“ i „ustoupit“. Hom. *lav-* √LAB „líz-nout“.
- povrch** *palmě*, zemský *palúřě* √PAL+UR² [Et]
- povzbuzení** *siulě* √SIW [Et]
- povzbuzovat** **siuta-* √SIW [Q.]
- pozorovat** *cenda-* √KEN [VT41] } Často používáno ve významu „čist“.
- požár** *ruivě*, *aparuivě* √RUJ [PE17]
- požehnání** *almiě*, *almarě* √GAL⁴ [Et]; *almě* √AL⁴ [PE17], *mána* √MAN [VT49, PE17] } *Mána*, „dobrá n. šťastná věc, dobrodiní, milost, zvl. věc, osoba či událost ulehčující od zla či nesnáze“.
- požehnaný** *manna* √MAN [VT43, 49], *mána* [LR], *manaquentá* √KWET [VT44], *manaitě* [VT49]; zdárný, bohatý *alya*, *almárěa* √GAL⁴ [Et]; prostý zla *aman* √AMAN [WJ], *amanya* [VT49]
- požehnat** **manta-*, přít. *mánata-* √MAN [VT49], *manya-* [VT49, PE17], *alya-* √AL⁴ [PE17] } *Manya-* „poskytnout milost či pomoc nebo přát to“; hom. „máslo“.
- pracovat** *móta-* √MO⁴ [Et] } Zřejmě s velkou námahou či v otroctví.
- práh** *fenda* √PHEN [Et]

- prach** *asto* √ASAT⁴ [Et]
- pramen I.** vody *ehtelē* √ET+KEL [Et, S], *celussē* √KEL [UT, VT49]; **II.** vlasů *findē* √SPIN [PE17, Et], *silquē* [QL] } *Celussē*, „voda prýš-tící ze skalního pramene“.
- prapor** *tulwē* [QL] } Zákl. význam „tyč, stožár“.
- prase** *polca* √POL⁴, divoké *carcapolca* √KARAK [QL]
- prastarý** *enwina* [MC]
- prášek** *mul(d-)* √MUL [QL]
- práškový** *mulda*, *mulina* √MUL [QL]
- pravdivý**, **pravý** *naitē* √NA² [VT49], *anwa* √AN² [Et]
- pravice** *forma* √PHOR+MA3 [VT47]
- pravidelný**, **normální** *sanya* √STAN [Et]
- pravidlo** *sanyē* √STAN [Et]
- pravit** } Mírně archaický výraz *equē* „pravil, praví“ stojí před podst. jm. nebo zájmenem a uvozuje přímou n. nepřímou řeč. Může přibírat zájmenné koncovky.
- pravopis** n. systém písma *tencelē* √TEK [Et]
- pravoruký** *formaitē* √PHOR+MA3 [Et, VT49]
- pravý I.** *forya* √PHOR [Et]; **II.** v. „pravdivý“
- prázdnota** *cúma* √KUM⁴ [Et] } *Avacúma* √AW⁴, Vnější prázdnota za zdmi světa.
- prázdny** *cumna* √KUM⁴ [Et], *lusta* √LUS [Et]
- princ** *haryon* √3AR+JON [Et], *turillo* √TUR [QL]
- princezna** *aranel* √ARAN [UT]
- prkenný** *saratwa* √SAR³ [QL]
- prkno**, fošna *sarat* (*saraht-*) √SAR³ [QL], *pano* √PAN [Et] } *Pano* definováno obecněji jako „kus opracovaného dřeva“.
- problém**, **nesnáz** **taryassē* √TARAG [Q.] } Dle sind. *tarias*.
- probouzející (se)** *cuivēa* √KUJ [Et]
- probudit** **eccuita-* √ET+KUJ [VT27] } Upra-veno z *eccuita-*.
- probuzení** *cuiviē*, *cuivē* √KUJ [Et, S]
- proč** **manan* √MA⁴+AN⁴ [H.F.]
- prodloužení** *tailē* √TAJ [Et]
- prodloužený** *taina* √TAJ [Et, VT39]
- prodloužit** *taita-* √TAJ [Et]
- prohledávat** *ces-*, min. *censē* √KETH [PE17] } *cesin al hwandin* = *cestan hwandi aldessē* „hledám houby v lese“.
- prohlížet**, zkoumat pohledem *henta-* √KHEN [PE17] } Též ve významu „číst“.
- procházka** *vanta* √BAT [Et]
- prokletý** *húna* √KHU, SKU [PE17]
- proklít** *húta-*, min. *huntē*, *huntanē* √KHU, SKU [PE17]
- prolhaný** **fúrima* √PHUR [C.]
- pronásledovat**, **honit** *roita-* √ROJ⁴ [Et]
- pronikavý** *tereva* √TER [Et, QL], *laica* √LIK [Et, VT45]
- propast** *undumē* √UN [MC]
- propuknout**, **náhle začít** **horya-* √KHOR [Et]
- prorocký** *apacenyā* √AP³+KEN [MR]
- prosátý** *siltina* √SILIT [QL]
- prosba**, **žádost** *iquista* √IKWIS [QL], **naléhavá**, např. k Bohu *arcandē* [VT44]
- prosinec** *ringarē* √RIŇG, RE [LotR, S] } „Chladný“.
- prosit** *iquista-* √IKWIS [QL] V 1. os. „prosím“ lze použít samotné *iquista* bez koncovky nebo krátké *iquin*.
- prosívát**, **přebírat** *silta-* √SILIT [QL]
- prostřední** *enya* √ENED [Et], *endēa* [LotR]
- prostředník** prst *lepenel* √LEP+ENEL, *lependē* √LEP+ENED [VT47, 48]
- proto** *etta* √ET+TA⁴, *potai* [VT49]
- proud** *celumē* √KEL [Et, MC, QL]
- proudící** *úlea* √UL [Et]
- prst** na ruce *leper* √LEPER [VT44, 47], *lepsē* √LEP [Et], na noze *taltil(l-)* √TAL+TIL⁴ } Ve slož. „-prstý“ *-lepta* [SD]
- prsten** *corma* √KOR [LotR] } Ten, kdo nese prsten: *Cormacolindo* √KOR+KOL [PE17].
- prsteník** *lepecan* √LEP+KANAT, *lepentē* √LEP+ENET [VT47, 48]
- pruh** *rimpē* √RIP² [QL]
- pruhovaný** *rimpina*, *rimpa* √RIP² [QL]
- přehlednost**, **průzračnost** *liquis(t-)* √LIKW [QL]
- přehledný** *liquistēa* √LIKW [QL]

- průsmyk** *cilya* √KIL [Et, MR], *falqua* √PHALAK [QL] } *Calacilya*, „Světelný průsmyk“, někde též *Calaciryra*, ale *ciryra* = „lod“.
- průsvitný** *liquilta* √LIKW [QL]
- první minya** √MIN [Et, WJ, UT], **yesta* √JESET [Et], přední *inga* √IŃG [Et] } **Yesta* upr. z *esta*. Hom. *inga* „vrchol“.
- Prvorození** *Minnónar* √MIN+NO⁴ [WJ] } Tj. elfové.
- pryč** lok. *au* √AW⁴, all. *öar* √AW⁴+DA, obojí öa [WJ, PE17]; předp. *au-* [PE17] } Příklad: *Atar ná au/öa*. „Otec je pryč.“ *Lendes öar/öa*. „Šel pryč.“
- pryskyřice suhtë** (*suxi-*) √SUK² [QL]
- pryskyřičný, smolný** *suxina* √SUK² [QL]
- prađeno** *carpan* √KARAP [QL]
- prát (si)** *mer-* √MER [Et]
- prátelský** *nilda* √NIL [Et]
- prátelství** *nilmě* √NIL [Et]
- před** časově *nó* √NO² [VT49], prostorově *epě* √EP [VT42, 49, PE17], *po, pó* [VT49]
- předčítat**, číst nahlas *et-henta-* √ET+KHEN [PE17]
- předešlý** *nöa* √NO² [VT49] } Znamená též „včera“, jakožto zkrác. z *nöa ré* „předešlý den“.
- předjitří** *tindómě* √TIN+DOM [LotR, Et] } Ranní šero, kdy jsou ještě vidět hvězdy.
- předpokládat** *intya-* √INIK [Et, VT49]
- představa**, představivost *nausě* √NOW [Et], *intyalě* √INIK [Et, VT49], *síma* [VT49]
- předurčit** jako osud *martya-* √MBARAT [Et], *marta-* [PE17]
- přehnaný** *maira* √MAJ [QL]
- překonat** *ráta-* √RAT⁴, *lahta-* √LA3 [PE17]
- překročit**, přejít *langa-* √LAŃ [PE17], *tara-* √TAR² [QL]
- přes**, napříč *arta* √TAR² [LT2]
- přestat** *hauta-* √KHAW, *pusta-* √PUS⁴ [Et], *tyel-* √KJEL [Et] } *Pusta-* může znamenat i tr. „zastavit“.
- přesto**, přece *ananta* √NDAN [Et, LR]
- převrácený** *nuquerna* √NU+KWER [LotR]
- přezka**, petlice ap. *tangwa* √TAK [Et]
- přežvykovat** *tyustyuhta-* √TJUK [QL] } V přeneseném významu „přemýšlet, uvažovat (o něčem)“.
- při-** slovesná předpona *na-* √NA⁴ [PE17] } Viz „přidat“.
- příběh**, vyprávění *quenta, quentalě* √KWET [Et], rozsáhlejší *nyárě, nyarna* √NJAR [Et]
- příboj** *solor* √SOL [Et, QL], *solossě* [QL]
- příbuzenství** *rendolě* √RES [QL]
- příbuzenstvo**, širší rodina *resta* √RES [QL]
- příbuzná** jako podst. *ressě* √RES [QL]
- příbuzný** jako podst. *réro, rendo* √RES [QL]
- příd** lodi *lango* √LAG [Et] } Též „široký meč“.
- přidat** *napan-* √NA⁴+PAN [PE17], *yantya-* [PE15]
- příchod** **tulesě* √TUL [R. D.]
- přijít** *tul-* √TUL [LotR, Et, VT49]
- přijmout** *cam-* √KAM³ [VT47]
- příkrývka** vlněná **töallě* √TOW [L. F.] } Upraveno z *öallě* [QL].
- přílba** *cassa* √KAS [Et], *carma* [PM], *harpa* √KHARAP [VT45], *castol* √KAS+STOL [PE17]
- příliš** *acca* [PE13], *límě* √LI⁴ [VT26], *mai* √MAJ [QL] } Hom. *mai* √MAG⁴ „dobře“.
- přiliv** *luimě* √DUJ [VT48]; a odliv *sóla* √SOL [QL] } *Luimě* též „záplava“.
- přímý** *téra* √TEŃ² [Et]
- přípevnit**, přidělat *fac-*, min. *tancě* √TAK [Et]
- přípravený** *ferina* √PHER² [PE17]
- přípravit**, přichystat *ferya-* √PHER² [PE17]
- přísaha** *vanda* [UT], *véřě* √WED [Et] } *Věřě* též „smlouva; pouto“.
- příst** *canga-* [QL]
- přístav** *londě* √LON², LOD [VT42, Et, UT], *londě* [PE17]; *hópa, hopassě* √KHOP [Et] } *Hopassě* též přen. „útulek, přístřeší“. Et překládají *londě* jako „vjezd do přístavu“.
- přístřeší**, kryt *cöa* √KAW⁴ [PE17] } V Amanu se vyvinul význam „dům“.
- příšera** *ulundo* √ULUG [Et], *rauco, arauco* √RUK [WJ], *úvanimo* √GU+BAN [Et]
- přít se** *costa-* √KOTH [Et, QL]
- přítahovat** *teta-* [QL]
- přítel** *nildo, nilmo* √NDIL [Et], *meldo* √MEL [VT49, WJ], *málo* √MEL [Et, PE18]; ve slož.

-*ndil* [S, W], Et] } Zakončení *-ndil* vyjadřuje „vztah k osobě, věci, cestě n. činnosti, jíž se věnuje pro ni samou“ [Let]. –Zpodstatnělé příd. jm. **nilda* může zahrnovat mužský i ženský rod.

Přítel elfů *Elendil* √ELEN+NDIL [W], PE17, Et] } Tak to používali Edain, ale správnější by bylo *Eldandil*, *Quen(den)dil* [WJ].

přítelkyně *nildě* √NDIL [Et], *meldě* √MEL [VT49]

přízrak *ausa* √WATH [VT42], *fairě* √PHAJ⁴ [MC] } Viz též „*duch*“.

přízvisko *epessě* √EP+ES [UT, PM] } Jméno dané později, zejm. jako výraz úcty, obdivu.

psanec, vyhnanec *hecil* √ZEK [WJ] } Lze též rozlišit rod jako m. *hecilo*, ž. *hecilě*.

psaní *sarmě* √SAR² [WJ] } V sousloví *quanta sarmě* „plné psaní“, zapisování samohlásek samostatnými *tengwami*.

psát *tec-* √TEK [Et, QL]

psť! *tá!* [PE13]

pták *wil(n-)* √WIL [QL], menší *aiwě* [Et, UT], *filit* (*flic-*) √PHILIK [Et]

půda, hlína *cemen* √KEMEN [QL], *cén* (*cem-*) [Et]

puchýř *pumpo* √PUP [QL] } Též „*bublina*, *měchýř*“.

puklina *sanca* √STAK [Et], *hyatsě* √SJAD [Et], *ciris(t-)* √KIRIS [QL]

puklý *rúvina* √RUW [QL]

puknout **ruv-* √RUW [L. F.]

půleř *perelda* √PER+ELEN [Et, PM]

půlit *perya-* √PER [Et]

pupen *tuima* √TUJ [Et] } Též „*výhonek*“.

pustit, uvolnit *lerya-* √LER [VT41], *lehta-* √LEK [Et]

putování, toulání *ráně* √RAN [Et]

putovat *lelya-*, min. *lendě* √LED [WJ], *ranya-* √RAN [Et] } *Lelya-* je určitým směrem, *ranya-* spíše bloudivě.

pyl *malo* (*malu-*) √SMAL [Et]

pytel, taška *poco* [QL]

q

quenijština *quenya* √KWEN [WJ]; *tarquesta* √TAR¹+KWET, *parmalambě* √PAR+LAB [LR, Et] } Znamená po řadě „*elfština*, *jazyk*“, „*vznešená řeč*“, „*knížní jazyk*“.

r

racek *maiwě* √MIW [MC, Et]

Radagast *Aiwendil* √NDIL [UT] } Jeho maiarské jméno. Znamená „*přítel ptáků*“.

radlice pluhu *hyanda* √SJAD [QL]

radost *alassě* √GALAS [Et]

radovat se **alasta-* √GALAS [H. F.]

rákos *fen(g-)* [QL] –*í liscě* [QL]

ramena *aldamo* (j. č.) [QL] } Přeloženo „*širě* zad od ramene k rameni, *záda*, *ramena*“.

rampouch *liquitil* √LIKW [QL]

rána I. úder *taran* (*taramb-*), *tarambo* √TARAM [QL] II. zranění *harwě* √SKAR [Et], sečné *cirissě* √KIRIS [Et]

ranní *arinya* √AR² [Et]

ráno *arin* √AR² [Et], *aurě* [MC] } *Aurě* se obvykle používá ve významu „*den*“.

rašit, klíčit *tuia-* √TUJ [Et]

rčení *eques(s-)* √KWE [WJ] } Pův. „*(někdo) řekl*“; „*výrok*, *citát*, *citace z vyřčených slov*“, odtud „*rčení*, *příslóví*“.

ret *pé*, du. *peu* √PEŇ [VT39, 47], *pempě* [PE17] } Dle PE17 *pé* znamená „*zavřená ústa*“.

réva *liantassě* √LI² [QL]

rod, širší rodina *nossě* √NO¹ [Et]

rodič *ontaro* √ON [Et], *nostar* √NO¹ [Let, PE17] –*e* du. *ontaru* [Et, VT46]

rodička *ontarě* √ON [Et], *ontaril* [VT42]

rodit, porodit *nosta-* √NO¹ [QL]

roh *tildě* √TIL¹ [Et, VT46], *rassě* √RAS [Et, PE17], jen zvířecí *tarca* √TARAK¹; na troubení *romba* √ROM [Et], *róma* [WJ]; hrana *neltě* [QL]

rohatý *tarucca* √TAR³ [QL]

rok sluneční *coranar* √KOR+ANAR, *lōa* [LAW¹] [LotR], dlouhý elfí *yén* √JEN¹ [LotR, PE17, Et] } *Coranar* znamená „slunokruh“, *lōa* „růst“. *Yén* má 144 slun. let.

rokle *yáwě* √JAG [Et], *falqua* √PHALAK [QL]

role, klubko *tolupě* [QL]

rosa *rossě* √ROS [Et], *rin(g-)* √RIŇG [QL] } *Rossě* = též „mrholení“.

rostlina *olva* [S], *laima* √LAJ [PE17], zejm. zelenina *lautě* √LAW¹ [QL], plazivá, roztáhlá *uilě* √UJ [Et]

rouhat se, klít *naiquet-* √NDAJ+KWET [PE17]

roucho *vaima* √WAJ [QL]

rovný v. „přímý“ a „plochý“

rozbít *rac-* √RAK¹ [MC]

rozbitý *rácina* √RAK¹ [MC]

rozbredlý o sněhu *tiquilinděa* √TIKW [QL]

rozbřesk, časné ráno *artuilě* √AR²+TUIJ [Et], bás. *amaurěa* √AM²+AR² [MC]

rozdělit na stejné díly *etsat-*, *estat-* √ET+SAT [VT48]

rozhodnutí *námiě* √NAM [VT41], soudní *namna* [MR]

rozkaz *canwa* √KAN¹ [PM] } Též „hlášení, oznámení“.

rozkázat **can-* √KAN¹ [H.F.]

rozkvět i přen. *lotórě* √LOT [QL]

rozjiskřit, roznítit *tinta-* √TIN [PE17, Et, S]

rozléhající se o zvuku *lámína* √LAM [Et]

rozlehlý *palla* √PAL [Et]

rozlomit (se) *ascat-* √SKAT [SD], *hat-*, *terhat-* √SKAT [Et, LR] } Hom. *hat-* √KHAT „hodit, vrhnout“.

rozprašený ve vzduchu *timpína* √TIP [QL]

rozprostrít, rozvinout *panta-* √PAT¹, *palya-*, *palu-* √PAL [Et]

rozptýlený, všudypřítomný *rísima* [QL]

rozsudek *namna* √NAM [MR], u Valar **anan* (*anam-*), **anama* √ANAM [H.F.] } **Anan* podle jména *Risil-Anamo* „Soudný kruh“.

Rozsvětitelka (Varda) *Tintallě* √TIN [PE17, Et, RGE0], *Tintániě* √TIN+TAN [Et]

rozumět *hanya-* √KHAN¹ [Et]

rozumný, moudrý *saila* √SAJ¹ [VT41]

roztínat *hyar-* √SJAD [Et]

ručně *mainen* √MA3 [PE17] } VI. instr. od má „ruka“.

ruka I. *má* (du. *mát*, pl. jen *máli*) √MA3 [VT47, PE17, QL], *maqua* √MA3+KWA¹ [VT47], *quár* (*quar-*), *quárě* √KWAR [VT47, Et, S] II. paže *ranco* (*rancu-*) √RAK² [Et] } Zákl. významem *quár(ě)* je „pěst“. Ve slož. „ruký, s rukama“ je adjektivní prvek *-maitě* [PE17, PM, UT].

rukavice *mantil*, dlouhá n. ke zbroji *mantelě* √MA3 [QL]

runa *certa* √KIR [LotR] } Písmeno uzpůsobené pův. k tesání, vyřezávání.

růst¹ sl. *tuita-* √TUIJ [QL], **lauya-* √LAW¹ [D.S.]

růst² podst. *lōa* √LAW¹ [LotR] } Používáno zejm. ve významu „rok“ (jakožto „vegetační cyklus“).

růže *losillě* √LOTH, šípková *campilossě* √KAM¹+LOTH [QL]

rvát, trhat *narca-* √NARAK [Et, VT45]

ryba *lingwě* √LIW, menší *hala* [KHAL²] [Et], zlatá *culuin(d-)* √KUL [QL], stříbrná *telpin-gwě* √KJELEP [QL]

rýč *sampa* √SAP [QL, PE16]

rychle *lintiě*, *lintiěnen* [PE17] } Znamená vlastně „s rychlostí“.

rychlost *lintiě* [PE17]

rychlý *linta* [RGE0, PE17], *larca*, *alarca* √LAK¹ [Et], *limbě* [PE17], hbitý *tyelca* √KJELEK [Et], v běhu *nórima* √NOR [PE17]

rýma } Sloveso *nanga-* [QL] „mít rýmu, být nachlazen“.

rytíř *arquen* √AR¹+KWEN [PE17], jezdec *roquen* √ROK [W], UT } *Arquen* je jinde přesněji přeloženo jako „šlechtic“.

Ř

řád *heren* [UT] } Podle *Heren Istarion*, „Řád čarodějů“.

řada *téma* √TEŇ³ [Et, PE17], posloupnost **hi-lyalě* √KHIL [P.T.]

řasa I. mořská *uilě*, *ěaruilě* √AJAR+UJ [Et] II. oční *tillě* √TIL² [QL]

řeka *sírě* √SIR [Et], *siryá* [VT47], *sír*, *sirě* [PE17]

řemeslník *tano* √TAN [Et], *tamo* √TAM² [PE17] } Zejm. kovář.

řetěz *limil* √LIM [QL], **angwenda* √AŅG+ +WED [P. T.] } *Angwenda* „železné pouto“ podle sind.

řev *rávě* [MC], *rambě* √RAM² [QL]

řez *rista* √RIS [Et]

řezat *rista-* √RIS [Et], pilou *sar-* √SAR³ [QL]; na pruhy *ripta-* √RIP² [QL]

řezbář či tesař *tautamo* √TAW+TAM² [PE17]

řež, krvavá bitka *macca* √MAK [QL]

říčka *siril* √SIR [Et]

říkat v. „mluvit“, „vyprávět“

říjen *narqueliě* √NAR¹, KWEL [LotR] } „Slábnutí ohně/slunce“.

říše *arda* √GAR [Et], *turmen* √TUR+MEN⁴ [PE17] } *Arda* „Země, svět“ jakožto Manwëho říše.

řvát, troubit *ram-* √RAM² [QL]

S

s sp. *as* √AS² [VT43, 47], *lé* [PE17], *o-*, *ó-* √WO [VT43], mající *arwa* √3AR [Et] } *As* lze spojit s důrazným os. zájmenem, *o-/ó-* se používá jen s prostým os. zájmenem n. v jiné složenině. *Arwa* se pojí s genitivem.

safír *lúlě* [QL]

safírový *lúlěa* [QL]

sáh *rangwě* √RAK² [Et]

sahat, natahovat se *rahta-* √RAK² [QL]

sám *er* √ER [Et] } Též „jeden, jediný“.

samec, muž *hanu* √3AN [Et]

samohláska *óměa*, *ómatengwě* √OM+TEŅ⁴ [VT39], *óma* [PE18], *óman* (*omand-*) [Et], *penna* √PEN² [VT39]; kořenová *sundóma* √STUD [VT39, 47, PE17]

samota *eressě* √ER [Et]

Saruman *Curunír* √KUR [S], *Curumo* [UT] } *Curumo* je valinorské jméno.

sázet rostlinu *empanya-* √PAN [VT27]

sbohem *márienna* √MAG⁴+NA² [PE17], *namáriě* √NA⁴+MAG⁴, MAN⁴ [PE17, RGEO]; *alámeně* √AL⁴+MEN² [PE17] } Znamená vl. „měj se dobře, ať se ti daří“. *Alámeně* „Jdi s pozhnaním, s dobrým znamením“.

shromáždit *hosta-* √KHOTH [Et], *comya-* [PE17]

se, sebe živ. *immo* √MO², neživ. *imma* √MA² [VT47, 49] } Kromě toho existují samostatné tvary pro jednotlivé osoby.

sebrat prsty *lepta-* √LEP [VT47]

sečíst, spočítat *onoť-* √WO+NOT [Et]

sedět *ham-* √KHAM [Et], *har-* √KHAD [UT], na bobku *hac-* [GL] } *Har-* může též znamenat „zůstávat“ [PE17, QL].

sedm *otso* √OTOS [VT48, Et, QL], *otos* [PE17]

sedmina *otosta*, *osta* √OTOS+SAT [VT48]

sedmnáct *otoquě* √OTOS [VT48]

sedmý *otsěa* √OTOS [VT42]

sehnutý *cúna* √KU3 [MC], *cauca* √KAW² [QL]

sek, seknutí *rista* √RIS, *cirissě* √KIRIS [Et]

sekáč *lenquelénu* √LEKW [QL]

sekat *hyar-* √SJAD, *rista-* √RIS [Et], mečem *mac-* √MAK [VT39], sekerou *pelehta-* [QL], kosou **salahta-* √SALAK [Q.]

sekera *pelecco*, válečná *tuacca* [QL]

sem *sir*, *sira*, *simen* √SI+MEN⁴ [VT49] } Doloženo též *simen* ve významu „zde“ [LR].

semeno *milě* [QL], *erdě* √ERED [Et] } Hom. *erdě* √ER „jednota [ducha a těla], osoba jako celek“.

sen *olos* (*olor-*) √OLOS [UT], *olor* [Et, QL], *olórě* [QL], *lórě* [PE17]; *fanwě* √PHAN² [QL] } *Olos*, „sen, jasné a krásné vidění, představa věcí fyzicky nepřítomných, ale zhmotitelných uměním; nikoli však noční sen“. Ostatní slova ale bez upřesnění.

senoseč **salcessě* √SALAK [QL] } Upr. z *silkesse*.

sesouvat **se**, hroutit se *talta-*, min. *talantě* √TALAT [MC, Et, PE18]

sestra *seler* (*sell-*) √THELES, *onórě* √WO+NO⁴ [Et], *nésa*, *nettě* (*netti-*) √NETH [VT47, 48]; přísahou *osellě* √WO+THEL [Et]

sestřenice *ettaressě* √RES [QL]

- setkání** dvou *omentię* √WO+MEN² [LotR, WJ],
tři a více *yomenię* √JO [WJ] } Jedno z etym.
vysvětlení spatřuje v *omentię* slovo *tiē*, tedy vl.
„setkání cest“ [PE17].
- sever** *formen* √PHOR+MEN⁴ [LotR, PE17, Et]
- severní** *formenya* √PHOR+MEN⁴ [Et], *forna*
[PE17]
- sežehnout**, spálit *sis-* √SITH [QL]
- sežehnutý** *sisin* √SITH [QL]
- shnilý** *quelexima* √KWELEK [QL]
- shoda** *inquilē* √IM² [QL]
- shodný**, stejný *inqua*, totožný *iminqua* √IM²
[QL]
- shrbený** *numba* √NDUB [PE17]
- shromáždění**, sbírka *combē*, *ocombē* √KOM
[PE17]
- shromáždovat** *comya-*, **se** *ócom-* [PE17],
obojí *hosta-* √KHOTH [Et, PE17, MC]
- shrnout**, zakončit *telya-* √TEL² [WJ]
- schod** *tyellē* [PE17] } Též obecně „stupeň“.
- síla** tělesná *tuo* √TUG [Et], *poldorē* √POLOD
[QL], mužná *viē*, *vēassē* √WEG [Et]
- Silmaril** *Silmaril(-)* √SIL+MAR²+RIL [S]
} Hmota, z níž byly Silmarily vyrobeny, se
nazývala *silima* [PE17].
- silnice** *mallē* √MBAL [LR, SD], *tēa* √TEŇ³ [Et]
- silný** *polda* √POLOD [Et], *turca* √TUR [PM],
tulca √TULUK [Et], *tlustý tiuca* √TIW [Et]
} *Tiuca* též „hustý, plný“ [QL].
- Silvestr** (poslední den roku) *quantariē*
√KWAT+RE [PM] } „Den dokončení“.
- síň** *mardē* √MBAR [R GEO], dřevěná *ampano*
√AM²+PAN [Et], klenutá, zejm. jeskynní *rondo*
√RON [VT39, WJ], vysoká *oromar(d-)* √OR+
+MBAR [PE17]
- Sirius** *Helluin* [S], *Niellúnē*, *Nierninwa*
√NE3+LUG², NIN² [QL] } Výrazy z QL zname-
nají „modrá včela“.
- sít** *rer-*, min. *rendē* √RED [Et]
- síto** *silta* √SILIT [QL]
- síť** *natsē* √NAT [Et], *raima* √RAJ, na lovení
rembē √REB [VT42]
- síťka** na vlasy *carrēa* √KAS+RAJ [VT42]
- sjednotit** **erta-* √ER [D.S.]
- skákat** *halta-* √KHAL³ [QL], *cap-* √KAP [QL,
PE16], hopsat **lap-* [B.S.]
- skála** *ondo* √GONOD [MC, PE17], ostrá *carca*
√KARAK [MC] } Zákl. významem *carca* je „zub,
tesák“.
- skalnatý** o pobřeží *aicuvoitē* √AJAK [QL]
- skladatel**, hudebník *lindimaitar* √LIN⁴
[PE17]
- sklenice** *hyelma* √KHJEL [VT45], *cilinyul*
√JUL² [PE17], malá (panák) *lipil* √LIP [QL]
- sklízet** **cirihtha-* √KIRIK [H.F.]
- sklizeň** *yávan* √JAB [QL]
- sklo** *hyellē* √KHJELES [Et], *cilin* [PE17] } *Cilin*
se používalo i = věc vyrobená ze skla.
- skok** *capanda* √KAP [QL]
- skrytý** *halda* √SKAL⁴ [Et], tajný *muina* √MUJ
[Et], *foina* √PHO3 [QL]
- skrývat** *halya-* √SKAL⁴ [Et], *nurta-* [S]; *lom-*
[QL] } *Lom-* též intr. „skrývat se, krást se“.
- skrz** *ter*, *terē* √TER [Et, VT49]
- skřet** *orco* (*orcu-*) √RUK [WJ, PE17, Et], *urco*
(*urcu-*) √RUK [WJ] } *Orco* převzato ze sind.
Urco označuje obecněji temné tvory.
- skřivan** *lirulin* √LIN⁴ [MR]
- skutečný** *anwa* √AN² [Et], *nanwa* √NA²
[VT49]
- skvrna** *motto* √M BOTH [Et]
- slábnout**, vytrácet se *pic-* √PIK [MC], *sinta-*
√THIN [Et]
- slabý** *limpa* √DIP [PE17] } (Neudrží se ve vzpří-
mené či napjaté poloze.)
- sladký** *lissē* √LIS [R GEO, PE17]
- slaný** *singwa* √SIŇG [QL]
- sláva**, nádhera *alcar*, *alcarē* √AKALAR [Et,
PE17, VT43]
- slavík** *lómelindē* √DO3+LIN⁴, *morilindē*
√MOR [Et], bás. *tindómerel* √TIN+DOM+
+SELED [Et, S] } První dva výrazy znamenají
„noční zpěvák“, třetí „dcera soumraku“.
- slavnost** *meren(d-)*, *merendē* √MBER [Et]
- slavnostní** *merya* √MBER [Et]
- sledovat**, střežit *tir-* √TIR [Et, PE17, QL]
- slepice** *porocē* √POROK [QL] } Či jiný drůbeží
opeřenec.
- slib** v. přísaha

slina, plivanec *rentyë* √RET [QL], *recca* [PE13]
slítovat se, smilovat se *órav-* √WO+DAB [VT44]
sliz lúčë √LUK² [QL]
slizký lúčima √LUK² [QL]
slon andamunda √ANAD, MBUD [Et]
 } „Dlouhý čumák/chobot“.
sloup, pilíř *farma* √TAR¹ [UT, S], dřevěný
samna √STAB [Et]
sloužit **vartya-* [L. F., QL]
slovní quentëa √KWET [QL]
slovo quetta √KWET [W], PE17, S]
sluch lasta √LAS² [Et]
slunce Anar √ANAR [Et, MC, PE17]; *Úrin(d-)*
 √UR¹ [Et], *Ancalë* √KAL [Et, VT45], *Calavénë*,
Calaventë √KAL+WEN² [LT1] } Zákl.
 jméno je *Anar*, další znamenají Žhnoucí, Záře,
 Světelná loďka.
slunovrat } Existuje výraz *ceuranar* √KEW+
 +ANAR, přeložený „nové slunce po slunovratu“
 [VT48].
služba vartyanë [QL]
služebník núro √NDUR [Et], *vartyo* [QL]; ve
 slož. *-(n)dur* [Let, UT] } Prvek *-(n)dur* se často
 používal ve jménech.
slyšet hlar- √SLAS [MC]
slyšitelný snadno *asalastë* √ATH, LAS² [PE17]
slza nië √NEJ [Et, QL], *nírë* [Et]
smaragd **laimaril* √LAJAK+MAR²+RIL [H. F.]
smát se lala- √LAD² [PM], *cac-* √KAK [QL]
 } Hom. *lala-* √LA „popřít“.
smážit, opalovat *sis-* √SIS [QL]
směčka psů, vlků *savanda* √SAW [QL]
smělost verië √BER [Et]
smělý vërya √BER [Et]
smět lërta- √LER [VT41]
smetana quirmë √KWIR [QL]
smích cancalë √KAK, *mirmilë* √MIR² [QL]
smlouva vërë √WED [Et] } Též „přísaha“ či
 obecněji „pouto“ (asi ne ve smyslu fyzickém).
smrt přirozená *fírië*, *effírië* √ET+PHIR [VT43],
fairë √PHIR [Et]; bolestivá *qualmë*, *unqualë*
 √KWAL [Et, PE18, QL], *anqualë* [VT45]; jako
 pojem *ñuru*, personif. *Ñuru*, *Ñurufantur*
 = Mandos √ÑGUR¹ [Et] } Hom. *fairë* √PHAJ¹
 „duch, přízrak“.

smrtník fírimo √PHIR [VT49, LR], *fírima*,
fírya [W], *fírë* [Et] } Často tak elfové nazývali
 rasu lidí.
smrtný fírima √PHIR [Et]; smrtonosný
qualma, *qualmëa* √KWAL [QL]
snadno v předp. *as(a)-* √ATH [PE17] } Adjek-
 tivní předpona. Kratší *as-* před *t, p, c, qu, s*;
 např. *ascenë*, *ascénima* „snadno slyšitelný“.
snážit se, usilovat *ric-* √RIK³ [PE17] } Hom.
 „kroutit“ √RIK¹.
snědý varnë √BARAN [Et] } Též „hnědý“.
sněhobílý lossëa √LOS² [VT42, PE17], *lossë*
 [R GEO, PE17, S] } *Lossë* též jako podst. jm.
 „snh“.
sněžěnka nieninquë √NEJ+NIKW [Et, QL]
 } „Bílá slza“.
sněžit hrir-, min. *hrinsë* √SRIS [PE17],
niquista- √NIKW [QL]
sněžný, zasněžný *niquissëa* √NIKW [QL],
lossëa √LOS² [PE17]
snídanë **arinwat* √AR²+MAT [H. F.]
sníh niquë √NIKW [Et], jemný *is(s-)* √IS²,
niquilis [QL]; napadlý *lossë* √LOS² [R GEO,
 VT42, PE17], bás. *olos(s-)*, *olossë* √GOLOS
 [Et]; sněhová čepice *niquetil(d-)* √NIKW+TIL¹;
 padající *hrissë* √SRIS [PE17]; rozčvachtaný
tiquilin(d-) √TIKW [QL]
snít óla- √OL¹ [UT] } Používá se v neosobní
 vazbě, např. *óla nin* „sním“. Viz komentář
 u hesla „sen“ a v Kořenovníku.
snop limna √LIM [QL]
snový olosta [UT], *olórëa* √OLOS [QL]
sochař ondomaitar √GONOD+MAJ¹, *ontamo*
 √TAM² [PE17]
sokol fion (fion- n. fiond-) √PHI [Et, VT46]
sonanta fonet. *vórëa* [PE18]
Soudce Námo √NAM [W], S] } Jméno Man-
 dose.
soudit, usuzovat *nam-* √NAM [VT41], *nav-*
 [VT42] } Též „považovat (za)“.
Soudný kruh Máhanaxar [W] } Místo, kde
 se radí Valar. Z val. *Máchananaškäd*.
souhláska ólama √WO+LAM [PE18]; *pataca*,
ñávëa, *ñáva-tengwë* √TEN¹, *lambatengwë*
 √LAB [VT39]

- soukromý véra** √VE² [PM], *satya* √SAT [VT42], *pahta* √PAK [VT41]
- soumrak undómě** √UN+DOM [LotR]; *yualě*, *yúcalě* √JU+KAL [Et], *yúyal* √JU+ŇAL, *úyalě* √GAL² [PE17] } *Yualě* a *yúcalě* znamenají „obousvětlí“, tedy se asi týkají ranního i večerního šera.
- soused asambar, asambaro, armaro** √AS²+MBAR [VT48]
- soustruh terendil** √TER [QL]
- spalovat usta-** √US¹ [QL], **urta-* √UR¹ [H.F.]
- spánek fúmě** √PHUM [QL], lehčí *lórě* √LOS⁴ [Et]
- spasitel runando** [VT44] } *Mardorunando*, „Spasitel světa“ = Kristus.
- spát fum-** √PHUM, lehce *lor-* √LOS⁴ [QL]
- spěch**, ukvapenost *ormě* √GOR [Et]
- spěšný orna** √GOR [Et], *tyelca* √KJELEK [PM] } *Tyelca* = též „svižný, čilý“ [Et].
- spící lorna** √LOS⁴ [Et]
- spirála lingwilla** [QL]
- spiranta**, úžinová souhláska *surya* √SUS [Et]
- spočítatelný nótima** √NOT [PE17]
- spojení yanwě** √JAT [Et] } Obvykle v konkrétnějším významu „most“.
- spojovat**, roubovat *lequeta-*, min. *lequentě* √LERKW [L.F., QL]
- spolknout** přen. *undulav-* √UN+LAB [PE17]
- spolu**, dohromady *uo*, předp. *o-* √WO [PE17]
- spona** na šaty *tancil* √TAK [Et], *tancal, tancala* [PE18]
- spor** *cos(-)* √KOTH [QL]
- sporný** *cosima* √KOTH [QL]
- správce** království *arandur* √ARAN+NDUR [UT] } Či královský úředník, služebník.
- správný**, vhodný *mára* √MAG¹, MAG² [PE17], dle pravidel *sanya* √STAN [Et]
- sraž** *aigualě* √AJAK [QL]
- sražen** o mléce *tyurda* √TJUR [QL]
- srdce** fyz. *hón* √KHON [Et], *hon(d-)* [QL]; přen. *indo* √ID [Et], *órě* √ZOR [VT41] } Význam slov *indo* a *órě* je složitější, vysvětlení by bylo dlouhé.
- srdčný**, laskavý *lúsina* [QL]
- srkat**, vylizovat *salpa-* √SALAP [Et, QL]
- srp circa** √KIRIK [Et] } *Valacirca* „Srp Valar“ je quenijské jméno souhvězdí Velká Medvědice.
- srpen úrimě**, *urimě* √UR¹ [LotR, S]
- stačit farya-**, min. *farně*, *farinyě* √PHAR [Et, VT46]
- stádo lamárě** √LAMAN [QL]
- stále**, vždy *voro* √BOR [Et, QL], ve slož. *vor-*, *voro-* [Et]
- stálý**, věrný *voronda* √BORON, *vórima* √BOR [UT], *sorna* [PE17]
- stan** **lancōa* √LAN²+KAW⁴ [H.F.]
- starý linyenwa** √LI²+JEN⁴ [Et], **yenquanta* √JEN⁴+KWAT, a slabý (o člověku) *yengwa* √JEN⁴+GEŇG [L.F., Et]; opotřebovaný (o věci) *yerna* √GJER [Et]; dávný *yára*, *yárěa*, *yalúměa* √JA²+LU⁴ [Et], *enwina* [MC] } *Linyenwa* „mající mnoho roků“, *yengwa* „nemocný léty“ (dle sind.); *yára* „náležící dávné minulosti n. pocházející z ní“.
- stát** **tyul-* √TJUL [PPQ], *tar-* √TAR⁴ [PE17] } Hom. *tar-* „křížovat, přecházet“ √TAR².
- stát se I.** přihodit se *marta-* √MBARAT [QL]
- II.** (něčím) *no-* √NO¹ [QL]
- statek**, hospodářství *osta* [QL]
- statečnost cáně** √KAN² [Et]
- statečný canya** √KAN² [Et]
- stav I.** *sóma* [QL] **II.** tkalcovský *lanwa* √LAN² [Et], *windelě* √WID [QL]
- stavba ataquě** √TAK, *car(d-)* √KAR, dřevěná *ampano* √AM²+PAN [Et]
- stavět carasta-** √KAR [PE17], *car-* [Et] } Sloveso *car-* má naprosto obecný význam „dělat“.
- stavitel lodí** **ciryatan* √KIR+TAN [Q.] } Podle jména nům. krále Tar-Ciryatana a elfa Círdana.
- stehno fiuco** √TIW [Et]
- stejný** v. shodný
- stěna** skalní *aiquassě* √AJAK [QL]
- stezka** úzká, v rokli *axa* √AK [Et]
- stěžeň tyulma** √TJUL [Et, QL]
- stín I.** *laimě* √DAJ¹ [Et], *lómin* √DOM [QL]; *lumbě* √LUM [Et], těžký *lumbulě* [RGE0, PE17], *fuině*, *huině* √PHUJ [Et], *ungo* √UŇG [Et] **II.** vržený *lěo* √DAJ [Et], bás. *ixal* √SKAL [PE17] } *Ungo* též „temný mrak“.

- stínit**, krýt před světlem n. zrakem *halya-* √SKAL¹, *telta-* √TEL¹ [Et]
stinný laira √DAJ¹ [Et], *lómína* √DOM [QL]
stížnost nur(r-) √NUR² [QL] } Pův. význam „vrčení“.
sfláčovat sanga- √STAG [QL]
sto tuxa √TUK² [PE14] } QL překládá jako „veletucet“ či doplňuje přívlastkem *pīnea* (**quainēa*) na „veletucet dekadický“ = „sto“.
století quantien (quantién-) √KWAT+JEN⁴ [PM] } Překlad „století“ je od hobitů. Pro elfy to byl rok o délce 100 slunečních let.
stonek telco (telcu-) √TELEK [LotR, Et] } Těž „noha“.
stopa runya √RUN⁴ [Et]
stoupající o terénu *ampenda, ambapenda* √AM²+PENED [Et]
stoupání ampendě √AM²+PENED [Et]
stoupenec astarindo, artarindo √AD⁴, TAR⁴ [PE17]
stožár tulwě [QL] } Těž „prapor“.
strach caurě √KAWAR [QL], velký *ossě* √GOS [Et], *sossě* √THOS [PE17] } Srv. jméno *Ossě*, kt. je ale převzaté z valarštiny.
strašit ruhta- √RUK [WJ]
strašný rúcima √RUK [WJ]; *aica* √GAJ⁴ [PM]; bolestivý *naira* √NAJ [QL] } *Aica* se zřídka používalo o zlých věcech. Hom. „ostrý“ √AJAK.
stráž tiris(s-), tirissě √TIR [QL]
strmý aiqua √AJAK [Et, QL], *oronta* √OR [QL]
strnad ammalě, ambalě √SMAL [Et]
strom silný, rozložitý *alda* √GALAD [LotR, UT, QL], rostoucí do výše *orně* √ORON [UT, Et, PE17]; velký *táva* √TAW [PE17]; ovocný *marinně, marindě* √MAR¹ [QL]
stromotkaný aldarembina √GALAD+REB [PE17]
střapec, chochol *quasilla* √KWATH [QL]
střed endě √ENED [Et, VT48]
střední enya, van. *endya* √ENED [Et], *enděa* [LotR]
Středozemě Endor, Endórě √ENED+NDOR [LotR, PE17, Let], *Endamar* √ENED+MBAR, *Ambarenya* √MBAR+ENED [Et]
střecha tópa √TOP [Et], klenutá *telumě* √TELU [WJ] } *Telumě* se před zavedením slova *Menel* používalo pro nebeskou klenbu.
střežit tir- √TIR [Et, UT, QL]
stříbrný I. ze stříbra *telemna* √KJELEP [Et], *telpína* [Et, QL] **II.** o světle, barvě *silma* √SIL [Et], *telepta* [PE17], blýskavý *tinda* √TIN [Et]
stříbrňák telpilin √KJELEP [QL]
stříbro telpě, tyelpě √KJELEP [Et, UT, QL], bás. (n. stříbrné světlo) *silmě* √SIL [Et] } Ohledně tvarů na *t-* vs. *ty-* viz Kořenovník. *Silmě* „hvězdné světlo“ [LotR], „světlo Silpionu“ [Et].
stůl paluhta, velký *palasar(d-)* √PAL [QL]
stupeň tyellě √KJEL² [LotR, PE17] } Těž na schodech n. žebříku.
stvoření, bytost *onna* √ON [Et]
stvořit onta-, min. *óně, ontaně* √ON [Et]
suchý parca √PARAK [Et]
sůl singě √SIŇG [QL]
sušený, solený *tarquin* √TARAK [QL] } Jako podst. jm. „nasolené maso“.
sušit tarqua- √TARAK [QL] } Či jinak konzervovat potraviny.
svah talta √TALAT; dolů *pendě* √PENED, [PE17, Et] nahoru *ampendě* √AM²+PENED [Et]
sval tuo √TUG [Et] } Těž „šlacha“ a „tělesná síla“.
svalnatý polda √POLOD [Et], n. svalový *poldó-rěa* [QL]
svatba vestalě √BES [Et, QL, VT49], *veryanwě* √BES+JAT [VT49]
svátek meryalě √MBER [Et], *asar* [WJ] } *Asar* z valarštiny, „určený čas“.
svatyně yána √JAN [Et], *ainas* √AJAN [PE17]
svažovat se penda-, min. *-ně* √PED [PE17]
svažující se penda √PED [PE17, Et], *talta* √TALAT [Et]
svědek astarmo √AD⁴ [PE17]
svědit itisya- √ITIS [QL] } Těž přen. „rozčilovat“.
svěšený, ochablý *nimpa* √NDIP [PE17], *quinqua* √KWI [QL]
svět ambar √MBAR [LotR, Et, VT44], *mar(d-)* [LR]; *Arda* √GAR [W, S, Let] } *Ambar, mar* je „obydlí“ (dětí Ilúvatarových), *Arda* „Manwěho

říše“ (též *Ardaranyë* „Království Ardy“ [PE17]).
Širší pojmy viz „vesmír“.

svět|ec *aimo -ice* **aimë* √AJAN [QL]

Světelný průsmyk *Calaciryra, Calaciryran*
√KAL+KIR [PE17]

světít *aina-* √AJAN [PE17]

světlo **I.** *cálë* √KAL [MC], *cala* [Et]; sluneční
árë √AS⁴ [PE17, S]; měsíční *isilmë* √ITHIL
[MC], hvězdné *ilma* √GIL [Et], n. stříbrné
silmë √SIL [LotR, Et], třpytivé *rilma* √RIL
[Et] **II.** svítidlo v. „lampa“

světlý *calina* √KAL [Et], o vlasech n. pokožce
vana [PE17], *vanya* √WAN⁴ [WJ] } Třetí výraz
může znamenat též „krásný“ v nejobecnějším
významu.

svěžest, mládí *wén* √GWEN [Et]

svěží *wenya* √GWEN, o člověku *nessima*
√NETH [Et] } *Wenya* též = „světlezelený“.

svička *lícuma* √LIKU [MC]

svítání *anarórë* √ANAR+OR, *ára* √AR² [Et]

svítit *calta-* √KAL [Et], *cal-* [UT, QL]; stříbrně
sil- [LotR, PE17, VT49] } *Sil-* „svítit bílým nebo
stříbrným světlem, zvl. o hvězdách n. měsíci“.

svízelný *urda* √GUR [PE17]

svoboda *fairië* √PHAJ² [QL]

svobodný *léra* √LER [VT41], *fairë* √PHAJ²
[QL] } Hom. *fairë* „duch“ √PHAJ⁴ a „smrt“
√PHIR.

svolení } *Lenëmë* „se svolením“ – koho, v ge-
nitivu.

syn *yondo* √JON [Et, PE17, VT43], *yonyo* [VT47],
ve slož. *-ion*, *-yon* [Et, PE17, MR]; *hilmo*
√KHIL [QL] } V oslovení *yonya* (patrně zkrác.
z *yondonya*) „můj synu“.

Syn Boží *Eruion* √ER+JON [VT44]

sýr *tyur(d-)* √TJUR [QL], *tyurmë* [PE16]

Š

šachy **arantyalinë* j. č. √ARAN+TJAL [L.N.]
} „Královská hra“.

šarlatový *saquila* [QL]

Šedí elfové *Sindar* √THIN [S, WJ, MR], *Sin-
deldi* √THIN+ELEN [WJ]

šedolistý *lassemista* √LAS⁴+MITH [PE17]
} Iméno stromu – jeřábu.

šedomodrý **vindë* (*vindi-*) √WINID [Et, VT46]

Šedoplášť *Sindicollo* √THIN+KOL [WJ, MR,
PM], *Sindacollo* [PE17], *Singollo* } Král Elu
Thingol.

šedý *sindë* (*sindi-*) √THIN [WJ, Et, PE17],
sinda [PE17, S, RGEO], *mista* √MITH [PE17],
světle *mísë* √MITH [PE17], *hiswa* √KHITH
[Et]

šed' *sindië* √THIN [PE17]

šelest, šum *quisquirindë* √KWIS [QL], listí
escë √ESEK [Et]

šelestit *quisquir-* √KWIS [QL]

šepot *lussë* √SLUS [Et]

šeptat *lussa-* √SLUS [Et], *quis-* √KWIS [QL]

šero *lumbë* √LUM [Et], *huinë* √PHUJ [S, VT41],
ungwë √UŇG [Et] } Dále v. „předjitřít“, „sou-
mrak“. *Ungwë* = též „pavučina“ [LotR].

šerý *huiva* √PHUJ [QL]

šest *enquë* √ENEK [Et, VT48, PE17]

šestina *enquesta* √ENEK+SAT [VT48]

šestý *enquëa* √ENEK [VT42]

šije *acas* (*ax-*), *axë* [PE17], geogr. *yatta* √JAK⁴
[Et, QL]

šilený *marta* √MBARAT [Et] } Stížený šilen-
stvím, předurčený k brzké smrti.

šíp *pilin(d-)* √PILIM [Et]

šípek plod *campin(n-)* √KAM⁴ [QL] } Růže
šípková je *campilossë* [QL].

široko daleko *palan* √PALAN [VT47, PE17, S]
} Možná používáno jen ve slož. (*palantír* ap.),
ne samostatně.

široký *palda* √PALAN [VT47], *yanda*, *yána*
√JAN⁴ [PE17], *landa* √LAD⁴ [Et, QL], *alanda*
[QL]

širý *palla* √PAL [Et]

šít *nem-* √NEM [QL]

šklebit se *mirtya-* √MIRIT [QL]

škrábat *nyas-* √NJATH [QL]

škrábnutí *nyas(t-)* √NJATH [QL]

škrabka *rasta* √RAD⁴ [QL] } Též „pilník“.

šlechtic *arquen* √AR⁺+KWEN [WJ], *arato* √ARAT [PE17]

špatný *raica* √RAJAK [Et], *quarda* [QL], *ulca* √UK [QL, VT48] } Zákl. významem *raica* je „křivý“; *ulca* se častěji překládá jako „zlý“.

špička *tildě*, ve slož. *-til(d-)* √TIL⁺ [Et, WJ], *nasta* √NAS² [Et]

špína odporná *sōa* √SAW⁺ [PE17], *mut* (*muht-*) √MUK [QL]

špinavý *vára* √WA3 [Et], odporně *muqua*, *munqua* √MUK [QL]

špinit *vahta-* √WA3 [Et] } Zřejmě ve fyzickém i přeneseném smyslu.

špulit ústa, ohrnovat rty *penga-* √PEŇ [VT39]

šrám *cirissě* √KIR [Et]

štěrka *arat* (*arac-*) √RAK⁺ [QL] } Dále pak *arathě* „plocha pokrytá štěrkem“; význam obou jho poupraven pod vlivem kořene. [Q.]

šťěstí **martě* √MBARAT [Q., QL]

šťihlý *teren*, *tereně* √TER [Et], *nindě* √NIN⁺ [Et], *fimbě* (*fimbi-*) [PE17], *lenwa* √DEN⁺ [QL]

šťípnutí hmyzem *itis(s-)* √ITIS [QL]

štít I. *turma* √TURUM [Et], *umbas* √MBATH [VT45], *sanda* [UT] **II.** horský *rassě*, √RAS [Et, PE17], *rasco* [VT46] } Existuje výraz *sandastan* (*-stam-*) „zábrana ze štítů“, bojový útvar. Výrazy od RAS znamenají též „(zvířecí) roh“.

šťastný, požehnaný *herenya* √KHER [Et] } Též „bohatý“.

šťáva *pirya* √PIS, *sáva* √SAB [Et], *marca* √MARAK, *pulquě* [QL]

šťavnatý *marqua* √MARAK [QL]

šťavlena *serindě* [PM, MR] } Jméno Míriel; použití jako podst. jm. obecně není doloženo.

švestka *pío* [QL] } Asi může označovat i jinou peckovici.

t

tabák, dýmkové koření *alanessě*, *alenessě* [PE17] } Sind. *galenas*.

tác *tulma* √TUL [QL] } Též „nosička, máry“.

tady *sinomě* √SI+NOM [LotR, VT49], *sissě*, *sís* [VT49], *šimén* √MEN⁺ [LR]

táhnout *tuc-* √TUK⁺ [Et]

tajemství *muilě* √MUJ [Et], *fólě* √PHO3 [QL]

tajněstvářský *fólíma* √PHO3 [QL]

tajný *muina* √MUJ, *nulla*, *nulda* √NDUL [Et], *foina* √PHO3, *lomba* √DOM [QL] } Viceméně všechny výrazy mohou znamenat též „skrytý“. Příd. jm. *avaquétima*, *avanyáríma* [WJ] „to, o čem je zakázáno mluvit“.

tak *tanen*, *tánen* √TA⁺ [VT49] } Též ve významu „proto“.

také *yando* [QL]

takový *taitě* √TA⁺ *-to* *sitě* √SI [VT49]

takto *siě* √SI [VT43, 49], *sinen* [VT49]

tam I. lok. *tanomě* √TA⁺+NOM, *tassě*, *tás* [VT49] **II.** all. *tar*, *tara* √TA⁺+DA [Et, VT49],

tanna √TA⁺+NA⁺ [VT14, PE16], *tamen* √TA⁺+MEN² [VT49] } Hom. *tanna* „značka“.

tamten *enta* √EN²+TA⁺ [Et]

tanec ob. *liltiě*, jeden **liltě* √LILIT [QL] } *Liltě* upr. z *lilt*.

tančit *lilta-* √LILIT [Et, QL]

tání, obleva *tiquilě* √TIKW [QL]

tát, tavit se *tiqi-* √TIKW [QL]

táta *atto* √AT⁺ [Et, VT47], *tata* √TAT⁺ [UT] } *Atya* [VT47], zkrácené oslovení otce dítětem. Dále v. „otec“.

téci *sir-* √SIR [Et], *sirya-* [PE17]

tečka zejm. v písmu *tixě*, nad znakem *amafixě*, pod znakem *unufixě* √AM², UN+TIK [Et, VT46]; za větou *pusta* √PUS [Et]

teď *sí* √SI [RGeo, Et, VT43], *sin* [Et], *sín* [SD]; *silumě* √SI+LU⁺ [VT49] } Těmto výrazům odpovídá *tá* a *talumě* se vzdálenějším ukazovacím kořenem („v tom čase, tehdy“) √TA⁺ [VT49].

telepatie *osanwě* √WO+SAM [VT39] } K tomu se vážou pojmy *sanwěcenda* √KEN „čtení myšlenek“, *sanwě-latya* √LAT⁺ „otevírání myslí“, *sanwě-menta* √MEN² „posílání myšlenek, myšlenková zpráva“ [VT39, 41]

tělesný *sarcuva* √SARAK [QL]

tělo *hrōa* √SRAW [MR, VT41, 47], *hrondo* √SRON, *larma* √LAR [PE17]; tělesná forma

- Valar a Maiar *fana* √PHAN¹ [PE17] } Metaforicky se používalo i *cōa* „příbytek“ [PE17].
- temnota mornič** √MOR [R GEO, PE17], *móré* [Et], *morē* (*morī-*) [Let]; *huinē* √PHUJ [VT41, S] } *Morē* též příd. jm. „černý“.
- temný lóna** √DO3, *nulla* √NDUL [Et], *morna* √MOR [PE17, Let]; hodně *lilómēa* √LI¹+DO3 [PE17] } *Nulla* též „tajný, skrytý“; *morna* častěji ve významu „černý“.
- Temný hvozd Taurē Huinéva** √TAWAR, PHUJ [Et] } Sind. *Taur-nu-Fuin*.
- ten tana** √TA¹ [Et]; určitý člen *i* [R GEO, Et, PE17]
- tento sina** √SI [UT, VT49]
- teplo sluneční árē** √AS¹ [PE17] } Též „den“.
- teplý lauca** √LAW² [Et]
- tesák** (zub) *carca* √KARAK [S, QL]
- tesař samno** √STAB [Et], *tautamō* √TAW+TAM² [PE17]
- těsto maxē** √MASAG [Et]
- těžký lunga** √LUG¹ [Et] } „Obtížný“ viz tam.
- Thorondor Sorontar** √THORON+TAR¹ [Et, S] } „Král orlů“.
- ticho**, klid *quildē* √KWILID [QL]
- tichý quilda** √KWILID [QL]
- Tinúviel Tindómiel** √TIN+DOM+JEL [UT], *Tindómerel* √SELED [Et, S] } Jméno *Lúthien*, znamená „slavík“, doslova „dcera soumraku“.
- tis tamuril** [QL]
- tíživý lumna** √DUB [Et]
- tkanina lanna** √LAN² [Et]
- tkát lanya-** √LAN² [Et]
- vlačnice**, dav *sanga* √STAG [Et, PE17, QL] } Též sevřený bojový útvar.
- vlačit sanga-** √STAG [QL]
- vlachat nyata-** √NJAT [QL]
- vloustnout tiuya-** √TIW [Et]
- vloušník fambo** √PHAB [QL]
- vlnavý tiuca** √TIW [Et], *pulwa* √PUL [QL]
- tmavý** o vlasech (ne však zcela černý) *hróva* [PE17] } Dále v. „temný“.
- to ta** √TA¹ [Et, PE17]
- tok celumē** √KEL [Et, QL]
- topit quosta-** √KWOD [QL]; **topit se quor-**, min. *quondē* √KWOD [QL] } Též „dušit (se)“.
- topol tyulussē** √TJUL [Et, QL, PE16] } Příd. jm. *lintyulussēa* „s mnoha topoly“ [Et, QL].
- touha íré** √ID [Et], silná *maivoinē* [QL]; chamtivá *mailē*, *milmē* √MIL¹ [Et]; sexuální *yérē* √JER [VT46]
- toulání ránē** √RAN [Et]
- toulat se ranya-** √RAN, *mista-* √MIS¹ [Et]
- toulec vainolē** √WAJ [QL]
- toužit yesta-** √JES¹ [Et, VT46], hodně *maivoita-* [QL]; nenasytne *milya-* √MIL¹ [Et]
- tráva salquē** √SALAK, tuhá, suchá *sara* √STAR [Et]
- trávník palis(t-), palistē** √PAL [QL]
- trést paimē**, zvl. tělesný *paimesta* √PAJ [QL] } *Paimē* též „pomsta“.
- tréstat paimeta-, paimenta-** √PAJ [QL]
- trhnout**, škrubnout *rihta-* √RIK² [Et]
- trhnutí rincē** (*rinci-*) √RIK² [Et], *rinca* [VT46]; *carpalē* √KARAP [QL]
- trn nassē** √NAS, *erca* √EREK [Et], *necel* √NEK¹ [PE17]
- trojice neldiē** √NELED [VT44] } Podle (*Aina*) *Neldiē*, „Trojice Boží“.
- trojsouhláskový** o kořeni *nelólamaitē* √NEL+WO+LAM [PE18]
- trojúhelník neltil(d-)** √NEL+TIL¹ [Et]
- troll hruo** [PE17], **torco* √TUR [H. F.] } *Torco* dle sind. *torog* [LotR].
- troubení róma** √ROM [Et], *rambē* √RAM² [QL] } *Róma* může též znamenat „roh“ [W].
- troubit**, řvát *ram-* √RAM² [QL]
- troud tusturē** √TUS² [QL] } Či třísky na podpal ap.
- Trpaslíci Casari, Casári** [PE17, WJ], hr. *Casalliē*; *Nornor*, hr. *Nornaliē* √NDOR² [WJ]; *Naucor*, hr. *Naucaliē* √NUK [W], Et, PE17, *Naucar*, *Naucondi* [PE17] } První výraz je neutrální, pochází z *khuzdulštiny*. Druhý znamená „houževnatí“, třetí „zakrslí“.
- trpělivost cōlemainē** √KOL [QL]
- trpělivý cōlemaina** √KOL [QL]
- trubka I. rotsē**, silná *róta* √ROT [QL] **II.** na *troubení romba* √ROM [W], Et], *hyóla* [SD]
- trůn mahalma** [W], UT] } Pův. valarský trůn v Soudném kruhu.

třást se *pap-* √PAP [QL]
třepotavý v letu *wilwa* √WIL [MC]
třesoucí se *pampila, pampilëa* √PAP [QL]
třešeň *apio* [QL, GL]
třetí *nelya* √NEL [W, VT42], *neldëa* √NELED [VT42]
třetina *neldesta* √NELED, SAT, *nelesta, nelta* √NEL [VT48]
tři *neldë* √NELED [Et, VT47, PE17], ve slož. *nel-* √NEL [Et]
třináct *yunquentë, yunquenta* √JU+ENEK+ENET [VT47] } „Dvakrát šest a jeden navíc“.
tříška, úlomek **sacillë* √STAK [B.S.]
třít, drhnout *war-* [QL]
třpyt *rilya* √RIL [Et], *ňalta* √ŃGAL [PM], *tin-telë* √TIN, křišťálový *sinfilis(s-)* √SINIT [QL] } *Ńalta* „záře, třpytivý odraz (od šperků, skla či leštěného kovu, od vody)“.
třpytit se *tintila-* √TIN [RGEO, PE17], *tin-* [Et, PE17], *mirilya-* √MBIRIL [Et], křišťálově *sintya-* √SINIT [QL]
tuba, mohutný roh *tumba* [QL]
tuhý, nepoddajný *tarya* √TARAG [Et], *norna* √NDOR² [W]
tuk *lar* √LAR [VT45], *laru* [QL] } *Lar* též přen. „bohatství“.
tunika, košile *laupë* [QL] } Kořen možná √LAP.
Turgon *Turucondo* √TUR+KON [PE17], *Turondo* √TUR+GONOD [PE15]
Túrin *Túrin* √TUR [S], *Turin* [VT49], *Turindo* √TUR+ID [Et]
tušení *intya* √INIK [Et]
tušit *intya-* √INIK [Et], *nauta-* √NAW [QL] } Hom. *nauta* √NUT „povinen“.
tvar *canta* √KAT [PE17], *venië, venwë* √WEN² [QL]
tvárný, měkký *maxa* √MASAG [Et]
tvaroh **tyurdo* √TYUR [LF]
tvarovaný *canta* √KAT [Et] } Používá se ve slož. jako např. *lasse-canta* „ve tvaru listu“ [Et].
tvarovat *canta-* √KAT [Et], *venta-* √WEN² [QL] } *Venta* přesněji „vyřezávat“.
tvář, obličej *anta* √AN¹ [Et, VT45], *cendelë* √KEN [VT49]

tvorba umělecká *mairë*, jen průběh *maitalë* √MAJ¹ [PE17]
tvořit umělecky *maita-* √MAJ¹ [PE17]
tvrdošijný **taryalanca* √TARAG+LAK² [B.S.] } Dle sind. *tarlanc*.
tvrdý *sarda* √SAR¹ [VT39], *omba* √GON [QL], *torna*, jako železo *tornanga* √AŃG [PE17]
tvůj konc. *-lya* √LE, *-tya* √KE¹ [VT49, PE17]
ty *lye, elyë* √LE [RGEO, VT49], *tye, *etyë* √KE¹ [VT49]
tyčka *pirin(d-)* √PIR [QL]
tyden 5-denní *lemnar* √LEPEM [Et]; 6-denní *enquië* √ENEK [LotR]; 7-denní *otsola* √OTOS [GL]
tykadlo *tentil* √TEN [QL]
tykat se *ap-* √AP² [VT44]

U

úbočí *amban* √AM² [Et]
ucpat, zastavit *tap-* √TAP [Et]
učenec *istyar* √IS⁴ [Et], *ingolmo* √ŃGOL [W], *ňolmo* √ŃGOL [PM]
učení hluboké, tajné *ňolwë* √ŃGOL [Et], *ňólë* [PE17]
učený *istima* √IS⁴, *ňóla* √ŃGOL [Et]
učit **saita-* √SAJ¹ [H.F.], *par-* √PAR² [PE17] } Hom. *saita-* „hladovět“ √SAJ².
učit se **ňolya-* √ŃGOL [T.F., H.F.]
úd **lenco (lencu-), *lenquë* √LEKW [QL] } Upraveno z *lenk (lenq-)*.
udělaný s námahou *urucarin* √GUR+KAR [PE17]
úder *taran (taramb-), tarambo* √TARAM [QL]
údolí *nandë* √NAD [UT], *nando* [PE17], *nan(d-)* [Let], ve slož. *-nan, nan-* [PE17]; hluboké *tumbo (tumbu-)* [Et, PE17, QL], *tumba* √TUB [Let], *tumbalë* [PE17], *imbë* √IM¹, IB² [VT45, PE17] } *Imbë* „hluboké údolí či široká strž mezi vysokými svahy“; hom. „mezi“ √IM⁴.
Udûn *Utumno* √TUB [Et]

udušený *quorin* √KWOD [QL] } Též „utopený“, snad i „oněmělý“.

uhlík žhavý *yúla* √JUL¹ [Et]

úhoř **lingwil*, **lingwilin(g-)* √LIW [QL] } Upraveno na základě kořene z tvarů bez počátečního l.

ucho *hlas (hlar-)* √SLAS [PE17], *lár (lar-)* √LAS² [Et]

uchopit *mapa-* √MAP [Et]

ukazovák *lepetas(s-)* √LEP, TAS [VT47], *fassa* √TAS [VT48]

ukazovat *těa*, min. *tengë* √TEN¹ [VT39], *tenta-*, prstem *leptenta-* √LEP [VT49]

uklízet *poitya-* √POJ [QL]

ukončit *telya-* √TEL² [WJ], *metya-* √MET [Et]

ukřížování *anatarwesta* √AN¹+TAR² [QL]

ukřížovat *tarwesta-* √TAR² [QL]

úl *nierwes* √NE3 [QL]

ulehčit, pomoci *asya-* √ATH [PE17]

ulice, silnice *mallë* √MBAL [Et, QL]

umazaný, ušmudlaný *púrëa* [MC]

umělec *maitar* √MAJ¹ [PE17] } Obvykle se používá ve významu „básník“. Vyskytuje se ve složeninách (*ondomaitar* „sochař“ ap.)

umělý, vyrobený *tamna* √TAM² [PE17]

umění *Carmë* √KAR [UT] } Znamená vlastně „tvoření, děláni“.

umět *ista-* √IS¹ [VT41] } Př.: *istan quetë* „umím mluvit“ [VT41]. Též „vědět“.

umřít přirozenou smrtí *fir-* √PHIR [MR, VT43, MC] } Pův. význam „vydechnout“.

unavený *lumba* √LUB [VT45]

Ungoliant *Ungoliantë* √UŇG+SLIG [Et], *Ungweliántë* [Et, QL]

únik *uswë* √UTH [QL]

uniknout *us-* √UTH [QL]

únor *nénimë* √NEN [LotR, UT] } Znamená něco jako „mokrý, rozmáčený“.

upevněný *tanca* √TAK [Et]

upevnit *tac-* √TAK [Et], *tulca-* √TULUK [QL]

úplně *aqua* √KWA¹ [WJ]

úponěk *lepsilë* √LEP [QL] } „Prstíček“.

úroda *yausta* √JAB [QL]

úředník královský *arandur* √ARAN+NDUR [Let] } Též „správce“.

usínat *fanta-* √PHAN² [QL] } Též „omdlévat“.

úsměv *mirë*, *mirin*, lehký *mirilla* √MIR² [QL]

usměvavý *mírëa* √MIR² [QL], *raina* √RAJ² [PE17]

usmívat se *mir-* √MIR² [QL], *raita-*, min. *rëantë* √RAJ² [PE17]

ústa *anto* √MAT [LotR]; ústní otvor *ópa* √OP, zavřený *pë*; dutina ústní *songa* √SOŇ [PE17], *matu* √MAT [QL] } Příd. jm. *penqanta* √PEŇ+KWAT „s plnými ústy“ [VT39]. *Pë* jinde přeloženo jako „ret“.

ústí řeky *etsir* √ET+SIR [Et]

ustoupit *lav-* √DAB [Et] } Též „dovolit, povolit“. Hom. „líznout“ √LAB.

ušlechtilý *faila* √PHAJ¹ [PM] } „Mající dobrou *fëa*, či *fëa* převažující nad *hrëa*“.

útek *lanat* √LAN² [Et], *winda*, *wistë* √WID [QL]

útes *aico (aicu-)* √AJAK [QL], *ollo* [GL]

utěšovat *tiuta-* √TIW [QL] } Zákl. význam „posilovat“.

útočiště, přístřeší *hopassë* √KHOP [Et]

utopený *quorin* √KWOD [QL] } Též „udušený“, snad i „oněmělý“.

uvadání pozdní podzim *quellë* √KWEL, *lasse-lanta* √LAS¹+DAT [LotR] } *Lasse-lanta* též „podzim“ bez upřesnění [Et, QL].

uvažovat, přemýšlet *tyustyuhta-* √TJUK [QL] } Zákl. význam „přežykovat“.

uvolnit *lehta-* √LEK [Et], pustit (na svobodu) *lerya-* √LER [VT41], *fainu-* √PHAJ² [QL]

uzavřenost *pahtië* √PAK [VT39]

uzavřený *pahta* √PAK [VT39, 41]

uzel *narda* √SNAR, *nútë* √NUT [Et] } *Nútë* též „pouto“.

úzký *arca* √AK [Et], *náha* √NAKH [PE17]

už **nollo* √NO²+LO [H. F.] } Jakožto *nó-llo* „od předtím“.

úžina, úzký průchod *nacca*, *anacca* √NAKH [PE17]

užitečný, dobrý *mára* √MAG¹, MAG² [Et, VT47, QL]

V

v *mi* √MI [Et, PE17, VT43], *imi* √IM [VT43]; konc. lokativu -ssē, mn. -ssen [R GEO, MC] } Varianta *mi* [R GEO, PE17] je kombinace předložky s urč. členem *i*.

vadnout *quel-* √KWEL [LR, QL, Et], *zimou hesta-* √KHES² [QL]

valarština *Lambë Valarinwa* √LAB, BAL [W]

válcový *pirindëa* √PIR [QL]

válec dutý *pirinumbë* √PIR [QL]

Valinor *Valinor, Valinórë* √BAL+NO⁴, *Valandor* √NDOR⁴, NDOR²; *Valimar* √MBAR [PE17] } Správně *Valinor*, -nórë znamenalo „valarský lid“, ale kořeny splynuly a *Valandor* se později používalo jen v básni.

válka *ohta* √OKOT [Et, PE13]

vánek *hwesta* √SWES [LotR, Et], *vilë* √WIL [QL]

var *welet (weleht-)* [QL]

vařit *se wel-* [QL]

vát *sur-* √THU [PE16], **súya-* √THU [QL]; jemně *hwesta-* √SWES [Et] } *Súya-* doloženo ve významu „dýchat“ [Et].

vázat, poutat *nut-* √NUT [Et], *lim-* √LIM [QL]

včela *nier, nies(s-)* √NEŽ [QL], *nion* [GL]

včelín *nierwes* √NEŽ [QL]

včera *nöa* √NO² [VT49], **tellarë, *tellaure* √TELES+AR² [T. F.] } *Nöa* je zkrác. z *nöa ré* „předešlý den“.

vdát se, oženit se *vesta-* √BES [Et, VT49], *verya-* √BES [VT49] } *Vesta-* se pojí s akuzativem, *verya-* s allativem. Hom. *verya-* „odvážit se“ √BER.

věc *nat* √NA² [Et, VT49], *engwë* √EŇ [VT39]; výrobek *tanwë* √TAN [Et]; záležitost *natto* √NA² [QL]

věčer *sinyë* √THIN [Et], *andúnë* √NDU [MC] } *Andúnë* též „západ“ [Et, R GEO].

věčně *oialë* √OJ⁴ [R GEO, PE17], *oia* √OJ⁴ [PE17]

věčnost *oirë* √OJ⁴ [Et]

věčný *oia, oira* √OJ⁴ [Et], *oiala, oialëa* [PE17], ve slož. *oio-* [UT, Et, S]

vědění, uchovávaná moudrost *ingolë* √ŇGOL [WJ] } Též překládáno „věda/filosofie jako celek“ (psáno *Ingolë*) [PM].

vědět *ista-*, min. *sintë, isintë* √IS⁴ [Et, VT48, QL]

vedle, mimo *ara* √AD⁴, AR³ [VT49, Et] } Spojuje se s os. zájmeny (*arni* „vedle mě“ atd.)

vejce *ohhtë (oxi-)* [QL]

věk *randa* √RAD² [Et] } Jednotka času, 100 valarských roků; v jiném významu nedoloženo.

velbloud *cuptulo* √KUP, *ulun (ulump-), ulumpë* √ULUM [QL]

velekrál *ingaran* √IŇG+ARAN [PM]

veletucet *tuxa* √TUK² [QL] } Nověji používáno pro číslovku „sto“ [PE14].

velitel *cáno* √KAN⁴ [PM, S, UT], *cánu* [UT] } Obvykle nižší velitel, zejm. jako zástupce vyššího; pův. význam byl totiž „hlasatel“.

Velká medvědice souhvězdí *Valacirca* √BAL+KIRIK [Et, PE17, S], *Otselen* √OTOS+ +ELEN [Et] } Význam: „Srp bohů“ a „Sedmihvězdí“.

velký *alta*, ve slož. *alat-* √ALAT [Et]; *höa* √KHAW⁴ [PE17], *velicë (velici-)* √BELEK [QL, GL, PE16]

velmi *oldë* √OL² [QL], *olë* [PE14], *velixë* √BELEG [QL]; předp. elativu *ar-* [Let, VT45]

velryba **fanto* [Q., UT] } Podle jména lodě *Turuphanto* „Dřevěná velryba“.

věvec *ría* √RIG [PM], *rië* [PE17]

venku, vně *ava* √AW⁴, *ara* √AR³ [Et] } *Ara* též „vedle“ [VT49, Et].

věrnost *voronwë* √BORON [UT], *astar* √SATAR [PE17]

věrný *voronda* √BORON [UT, QL], *vórima* [UT]; *sarta* √SATAR [PE17]; *sanda* √STAN [Et]

veřejný *lerina* √LER [VT41]

věřit *sav-* [VT49] } „Přijímat jako skutečnost; věřit, že tvrzení, zprávy ap. jsou pravdivé“, se jménem či zájmenem „věřit, že skutečně existuje/existoval“. Pojí se s akuzativem.

vesmír I. *Eä* √EŇ [MR, W], PE17 II. *ilu* √ILU [VT39, Et]; *ilúvë* [W], Et, MR } *Eä* je vše, co bylo přímo či zprostředkovaně stvořeno Bohem. *Ilú* zahrnuje navíc Stvořitele a duchy, již

- Eä* neobývají. Definice *ilúvë* je sporná.
- vesnice** *masto, wasfo* [QL]
- vést** *tulya-* √TUL, *mittanya-* √MI [VT43]
- věta** *quentelë* √KWET [QL]
- větev** *olwa* √GOLOB [Et], *olwen* [GL] } Podoba kořene i varianta *olba* [PM] přináší otázku, zda by nemělo být spíše **olva* (ovšem hom. „rostlina“). *Olwen* též „hůl, klacek“.
- větévka** chvějící se *quasilla* √KWATH [QL] } Též „chochol, střápec“.
- větrný** *vailima* √WAJ² [PE17], silně *wanwa-voitë* √WAW [QL], *susúlima* √SU [QL]
- věž** *mindo* √MIN [Et], velká *mindon* [VT42, S]; strážní *firion* √TIR [Et, S]; či jiná vysoká stavba *taras, tarminas* √TAR¹+MIN, *turco* √TURUK [PE17]
- věžička** *mindë* √MIN [VT42]
- vhled** *tercen* √TER+KEN [MR]
- vhodný** *mára* √MAG¹, MAG² [Et, PE17, VT47]
- více** } přísl. *ambë*, *příd.*, *podst. amba* √AM² [PE17]
- vidění** *indemma* √INID+EM² [PE17] } Obraz vystávající v mysli či vložený tam vůlí vyšší mysli či ducha.
- vidět** *cen-* √KEN [MC, VT47]
- viditelný** *cenima* √KEN, snadno *ascenë, ascénima* √ATH+KEN, špatně *hraicenë, hraicénima* √SRAG [PE17]
- Vidoucí kámen** *Palantír* √PALAN+TIR [UT, S] } Doslova vl. „dalekohled“.
- vichřice** *wanwa* √WAW [QL]
- vinný** *mirúva* √MIRU [QL]
- víno** **I.** réva *liantassë* √LI² [QL] **II.** nápoj *miru* √MIRU, *ulmë* √UL [QL]; valinorské *miruvor*, *miruvorë* [W], R GEO, QL, *limpë* √LIP [Et, QL] } *Miruvorë* též překládáno jako „medovina“ (viz tam).
- vínový** *mirucarnë* √MIRU+KARAN [QL]
- viola** *salquin* √SAL+KWIN [QL]
- vir** *hwindë* √SWIN [Et] } Hom. *bříza* [PE17].
- vířit** *hwinya-* √SWIN [Et]
- viset** *linga-* √LIŃG [Et], ochable *quiqui-* √KWI [QL]
- vistárie** *helilohtë* √KHEL+LOŽ [QL]
- vítat**: vítěj(te) **mantúlië* √MAN+TUL [L. F.]
- vítězit** *apaitya-* } Též „dobýt“.
- vítězný** *apaira, apaica* √PAJ [QL]
- vítězství** *túre* √TUR [Et], *apairë* √PAJ [QL] } První výraz může znamenat též „nadvláda“, druhý „dobyť“.
- vítr** *súre* (*súri-*) √THU, SUR [R GEO, PE17], *vailë, vaiwë* √WAJ² [PE17], zbledlý *alaco* √ALAK [VT45]; zvuk větru *sú* √SU, THU [VT47, QL]
- vkus** *tyávë* √KJAB [MR, Et] } Též „chuť“. *Lámatyávë* √LAM+KJAB je individuální estetický smysl pro zvuk a jazyk [MR].
- vládce** *túro*, ve slož. *-tur* √TUR [Et], **turindo* [VT43]
- vládnout** *tur-* √TUR [Et]; o Valar *vala-* √BAL [WJ]
- vlákno** *lanya* √LAN² [PE17], jemné *ipsin* √SPIN [PE17], zvl. pavoučí *lia* √SLIG [Et]
- vlas** *finë* (*fini-*) √PHIN¹ [PM, PE17], *tíl* √TIL² [QL] } *Finë* = též „modřín“ [Et].
- vlasatý** *finda* √PHIN¹ [PM] } Lze použít i ve slož. jako „vlasý“.
- vlast** *már* (*mar-*) √MBAR [S] } Též „domov, příbytek“.
- vlastnit** *harya-* √JAR [Et]
- vlasý** hrom. *findessë, findë* √PHIN¹ [PM], *findilë* √SPIN [PE17], *loxë* √LOKH [Et]; rozčuchané *fassë* √PHAS [Et]
- vlastní**, osobní *véra* √WE² [PM]
- vlaštovka** *tuilindo* √TUJ+LIN¹ [Et, QL]
- vlažný** **pellauca* √PER+LAW² [HKF] *marca* √MARAK [QL] } Též „šťáva“.
- vlhký** *nítë* √NEJ [Et], *marqua* √MARAK [QL]
- vlk** *ňarmo* √ŃGARAM, *ráca* √DARAK [Et]
- vlkodlak** *ňauro* √ŃGAW [Et, PE17]
- vlna** **I.** na vodě *solmë* √SOL [QL], zpěněná *falma* √PHAL¹ [Et, R GEO, PE17] **II.** ovčí *tó* √TOW [Et], *öa* √OW [QL]
- vlněný** *tóa* √TOW [Et], *öara* √OW [QL]
- vlnit se**, vzdouvat se *solta-* √SOL [QL]
- vlnobití** *soulessë* √SOL [QL]
- vločka** sněhová *niquis(s-), niquits-* √NIKW [PE17] } Může znamenat i „ledový květ“ [WJ].
- vložit** *mitta-* √MI [VT43] } Jinde použito ve významu „vstoupit“ [QL].

vnějšek, venek *etsě* √ET [VT45]

Vnější země (Středozem) *Entarda* √EN²+GAR [Et]

vnímavý, citlivý *tentima* √TEN [QL]

vnitřní mitya √MI [Et]

vnuk indyo √ŇGJO [Et] { Též obecněji „potomek“.

voda nén (*nen-*) √NEN [Et, PE17], horká *sausa* √SOW [QL] { Ve slož. *-nen* pro názvy vodních ploch (*Cuiviénen, Nísinen*).

vodopád *nellanta √NEN+DAT [Q.], **lantasírě* √DAT+SIR [B.S.] { *Lantasírě* dle *sind. lanthir*.

vojsko, voj. oddíl *hossě* √KHOTH [QL]

volat yam- √JAM [QL, PE16]

volný lehťa √LEK [VT39], *mirima* √MIS⁴; *lerina* √LER [VT41]; o osobách *léra* √LER [VT41]

vonět narda- √NARAD [QL]

vonný nísima [UT], *narwa* √NARAD [QL] { Hom. *narwa* √NAR⁴ „ohnivý“.

vosk líco (**lícu-*) √LIKU [MC]

Vousáči Andafangar √ANAD+SPANAG [PM] { Jeden z kmenů trpaslíků.

vousy hrom. *fanga* √SPANAG [Et]

vozik norollě √NOR [GL]

vpřed ompa, póna [VT49]

vrabec imbilincě √IB [QL]

vrána quáco √KAWAK⁴ [WJ], *corco* [Et], *caron(n-)* [QL]

vrátit se entul- √EN⁴+TUL [UT, S], *nanwen-* √NDAN+MEN² [PE17]

vrba tasarě √TATHAR [Et, S], *tasar* [PE17, Et], *tasarin* [QL]; smuteční *siqulissě* [QL]

vrčení nurru, nur(r-) √NUR² [QL] { *Nur(r-)* též v přen. významu „stížnost“.

vrčet yarra- [MC], *nur-* √NUR² [QL]

vrchol inga √IŇG [PM, VT47]; hory *ingor* √IŇG+OR [PM], *orotínga* √OROT+IŇG [VT47], *orfo* √OROT [Et], *tayormě* [QL], ostrý *aicalě, aicassě* √AJAK [Et], zasněžený *hristil* √SRIS+TIL⁴ [PE17]; stromu *aldinga* √GALAD+IŇG [VT47]

vrub, značka *nyas(t-)* √NJATH [QL]

vršit, hromadit *cum-* √KUM² [QL]

vrták, nebozez *teret (tereht-)* √TER [QL]

vřes oricon √OR [QL]

vřeteno quindil √KWID [QL]

vstoupit mitta- √MI [QL] { Ve VT43 ve významu „vložit“.

vše(chno) ilqua √IL+KWA³ [Et, LR], *illi* √IL [PE17]

všechen ilya √IL [R GEO, PE17, Et] { Častěji v mn. č.: *ilyě tier* „všechny cesty“.

všemohoucí ilúvala √ILU+BAL [VT39]

vševědoucí iluisa √ILU+IS⁴ [VT39]

všude oma, rísimandě [QL], všude okolo *omarimni, omarimbi* √RIM² [QL]

všudypřítomný, rozptýlený *rísima* [QL]

vtělený, mající tělo *mirröanwě* √MI+SRAW [MR, VT39, 48] { *Mirröanwi* (či *fairondí*) jsou bytosti mající *fěa* a *hröa*.

vůl yacco, yaco √JAK² [QL, PE16]

vůle níra, v konkrétním projevu *nirmě* √NIR, NID [VT39, 41]; Boží *indómě* √INID [VT43, PE17]

vůně nardilě √NARAD [QL]

vůz nákladní *lunca* √LUK³ [VT43, PE17], *raxa* [PE17] { *Raxa* „vůz, velké, ploché vozidlo na kolech či válcích pro dopravu kamene či jiných těžkých nákladů“.

výběr, volba *cilmě* √KIL [MR, PM]

vyburcovat walta- √GWAL [PE17]

vyhnanec hecil; m. *hecilo*, ž. *hecilě* √ZEK [WJ]

výhonek tuima √TUJ [Et] { Též „pupen“.

vyhradit sat- √SAT [VT42] { „Dát stranou, vyhradit pro zvláštní účel n. vlastníka.“

východ I. slunce *anarörě* √ANAR, OR, *ambaron (ambarón-)* √AM², RO [Et], *amuntě* √AM² [QL] **II.** svět. strana *rómen* √RO, MEN² [LotR, R GEO, Et], *rómě, hrómen, hrómě* [PE17] **III.** z něčeho *uswě* √UTH [QL]

Východ, východní země *Ambaróně* √AM²+RO [Et], *Ambaróna* [PE17]

východní rómenya √RO+MEN², *róna* √RO [Et], *orróna, hróna* [PE17]

vychytralý ruscuitě √RUS⁴ [VT41] { „Lišácký“.

výkřik, zvolání *yáma* √JAM [QL]

- výkupné** **nanwenda* √NDAN+WED [B.S.]
 { Podle sind. *danwedh*.
- výměna** zboží *quaptalē* √KWAP [QL]
- vyměnit**, směnit *quapta-* √KWAP [QL]
- vymezený** *lanwa* √LAN¹ [VT42] { Hom. „fkalcovský stav“ √LAN².
- vynález** *aulē* √GAW [Et] { Též jméno Valy – lidová etymologie, *Aulē* ve skutečnosti převzato z valarštiny.
- vynalézt**, vymyslet *auta-* √GAW [Et] { Hom. „odejít“ √AW¹.
- vynechat** *hehta-* √ZEK [WJ]
- vynikající** *arya* [PE17] { Používá se jako 2. stupeň k *mára* „dobrý“; *i arya* pak „nejlepší“.
- vynikat** *arya-* √AR¹, *ráta-* √RAT¹ [PE17]
- vypítý** *yulda* √JUL² [PE17]
- vyplašit** *capta-* √KAP [QL]
- vypravěč** *quentaro* √KWET [Et] či skladatel epických básní *nyarnamaitar* √NJAR+MAJ¹ [PE17]
- vyprávět** *nyar-* √NJAR [Et, PE18]
- vyrabět** *car-* √KAR [Et], s jemnou dovedností *finya-*, *finta-*, min. *fintanē* √PHIN¹ [PE17]
 { *Car-* vl. obecně „dělat“.
- výročí** **atvenárē* √AT², JEN¹, AR² [PPQ]
 { Podle naznačené eld. etymologie *at-yēn-ar* [Et].
- výrobek** *tanwē* √TAN [Et], *taman* √TAM² [PE17]
- výřečný** *quetsa*, *quetsima* √KWET [QL] { Též prostě „mající schopnost řeči“.
- vyřezávat** *venta-* √WEN² [QL]
- výsměch** *yaiwē* √JAJ [Et]
- vysoko** *táro* √TAR¹ [VT27]
- vysoký** *tunda* √TUN [Et], *ancassēa* √AM²+KAS, *orna* [PE17], ve slož. *oro-* √OR [R GEO, PE17]; též přen. *tára* [PE17, Et, QL], *arta* √ARAT [PE17], bás. *faira* √TAR¹ [Et]
- výstupek** oblý *tolos(s-)*, na štítu *tolmen* √TOL¹ [QL]
- vyšívání** *quiltassē* √KWIL [QL]
- vyšíváný** *quillinoitē* √KWIL [QL]
- výška** *táriē* √TAR¹ [Let, LotR], *ancassē* √AM²+KAS
- vytí** vlčí *ñaulē* √ŃGAW [Et]
- vytrvalost** *voronwiē* √BORON [Et], *voronwē* [PE17]
- vytrvalý** *voronwa* √BORON [Et]
- vytrvat** *fermar-* √TER+MBAR [UT]
- Vyvýšení** mn. *Aratar* √ARAT [WJ, PM, S], *Máhani* [WJ] { Tj. osm nejvyšších Valar. Druhý výraz je z valarštiny.
- vyzařovat** *faina-* √PHAJ¹ [Et]
- výzkum**, pátrání *minasuriē* [VT42] { Doloženo v názvu vědeckého spisu o gondorských místních jménech: *Ondonórē nómesseron minasuriē*.
- význačný** *eteminya* √ET, MIN [VT42], *minda* √MIN [Et]
- vzadu** *ca*, *cata*, *cana* [VT43], *nó* √NO² [VT49]
 { *Nó* v časovém významu znamená „před“.
- vzdát (se)** *lav-* √DAB [Et] { Též „ustoupit, dovolit“.
- vzdělaný** *istima* √IS¹ [Et]
- vzduch** *vilma* √WIL [Et], *vilya* [LotR, QL]; jako látka *vista* √WIS¹ [Et] { *Vilya* též překládáno „obloha“.
- vzdušný**, lehký *vilina* √WIL [QL]
- vzdychání**, nářek *siquilē* √SIKW [QL]
- vzdychat** *sicu-* √SIKW [QL]
- vzestup** *orosta* √OR [QL]
- vzhůru** **I.** *amba* √AM² [Et], *amu* [QL], ve slož. *amba-* [PE17] **II.** bdělý **cuiva* √KUJ [QL]
 { *Cuiva* upraveno z *coiva*.
- vzkvétající** *lotórēa* √LOT [QL]
- vznášet se** *lutta-*, *lutu-* √LUT [QL] { V kapalině (tj. „plavat“) i ve vzduchu.
- Vznešení elfové** *Tareldar* √TAR¹+ELEN [MR]
- vznešený** *arta* √ARAT [PM, PE17], *arata* [PE17], ve slož. *ar-*, *ara-* √AR¹ [WJ, PM, UT]; *varanda*, bás. *varda* √BARAD [PE17]; *tára* √TAR¹ [Et, S] { *Tára* též fyz. „vysoký“. *Varda* jako podst. jméno Valië.
- vzplanout** *turya-* √TUS² [QL]
- vzpomínat** *enyal-* √EN¹+JAL [UT]
- vzpomínka** *enyalie* √EN¹+JAL [UT]
- vzrušení** *walmē* √GWAL [PE17]
- vzrušený**, divoký *walda* √GWAL [PE17]

vzrušit *walta-* √GWAL [PE17] } Dále intr. sloveso *walya-* „být vzrušen, pohnut“.

vztyčit *tyulta-* √TJUL [QL]

vždy *oi* √OJ⁴ [Et], *illumě* √IL+LU¹; stále *voro* √BOR [Et, QL], *vor* [QL]

Z

z předl. *et* √ET [LotR, VT45], *ho* √3O [Et], o √AW¹ [PE17]; konc. ablativu *-(e)llo* √LO [PL, RGEO] } *Et-* též jako předpona [Et].

za hranicemi něčeho *pella* √PEL²+LA3 [RGEO, PE17, MC], *palla* √PAL+LAŇ, daleko *haila* √KHAJ+LAŇ [PE17]; *han* √3AN² [VT43] } *Pella*, *palla* se v bás. stylu používá jako záložka. Je to lokativní výraz; alativní je *pallan*, *pallanna* [PE17].

zabít *nahta-* √NDAK [VT49]

záblesk *íta* √IT [PM], *tindě* √TIN [Et]

začarovat *luhta-* √LUK¹ [Et]

záda *pontě* [PE16]

zadek I. zadní část *tellě* √TELES [Et] **II.** hýždě *hacca* [GL]

zadní, koncový *tella* √TELES [Et]

zadrženy *tapta* √TAP [VT39] } Jako podst. či plně *tapta tengwě* „zadržena hláska“ = „souhláska“.

zahnutý *rempa* √REP [Et], jako úponek *lepta* √LEP [QL]

zahrada *tarwa*, okrasná *lotarwa* √LOT, zeleninová *laucien(d-)* √LAW¹ [QL]

záhuba *quelmě* √KWEL [QL]

zacházet (s něčím), ovládat *mahta-* √MA3 [VT39, 47, PE17] } Hom. „bojovat“ √MAK [Et].

záchrana *rehtě* √REK [PE17]

zachránit **rehta-* √REK [Q.]

zajíc mladý *lapatil* [QL]

zajímat (se) *cesya-*, min. *-ně* √KETH [PE17] } Pův. vl. „přimět k hledání, zkoumání“.

zakázat *váquet-* √BA+KWET [WJ], *avaquet-* √AB+KWET [Et] } Může též znamenat „popřít, odmítnout“.

základ *talma* √TALAM, *sundo* √STUD [Et]

zákon, pravidlo *sanyě* √STAN [Et]; zejm. Boží *axan* [W, VT39] } *Axan* pochází z val. *akašan* „on [tj. Eru] praví“.

zakončení *telma* √TEL² [WJ] } „Zakončení, shrnutí, cokoli ukončující práci či záležitost; často ve významu závěrečného prvku stavby, jako krycí kámen či nejvyšší věžička“.

zákonný *sanya* √STAN [Et]

zakrslý *nauca* √NUK [W, PE17] } Odtud *Naucor*, nepřilíš lichotivé označení pro trpaslíky.

zalesněný, porostlý stromy *aldarwa* √GALAD, GAR [Et]

záležet *vilda-* √BILID [QL] } To, na čem záleží, je podmínkem; komu, patrně předmětem v dativu (*vildas nin* „záleží mi na tom“).

zamračen|o, -é počasí, podst. *lúřě* √DUB [QL]

zamračený *lúřea* √DUB [QL]

zamýšlet, činit s úmyslem **selya-* √STEL [B. S.] } Dle sind. *thel-*.

západ I. slunce *nůmě* √NDU [Let], *andúně* √NDU [LotR, PE17, Et] **II.** směr n. oblast *númen* √NDU+MEN¹, MEN² [LotR, Et, UT], *andúně* [RGEO, LotR], *nůmě* [QL, PE17] } *Andúně* též „večer“ [MC].

zapadat o nebeském tělese *núta-* √NDU [Et]

západní *númenya* √NDU+MEN¹, MEN² [Et], *núna* [PE17], *nůměa* [QL], *andúna* [PE17]

zápach *olmě* √ŃOL [VT46, Et], *yolmě* √JOL [QL], *holwě* [PE13]; silný *angol* √ŃOL [VT45] } *Olmě* v Etymologiích, jak vyšly v LR, psáno *holmě*.

zapáchající *saura* √THUS [Et]

zapáchat *yol-* √JOL [QL]

zapálit *narta-* √NAR¹ [VT45], **urta-* √UR¹ [L. F.]

zápalka *tusturin(d-)* √TUS² [QL]

zápěstí *málimě* √MA3+LIM [VT47], *marihta* √MA3+RIK¹ [QL]

záplava *ulundě* √UL [Et], *luimě* √DUJ [VT48], *lúto* √LUT [QL]; mohutná *oloirě* √LOG [VT42] } *Luimě* též „přiliv“.

zaplavit *luita-* √DUJ [VT48], *oloiya-* √LOG [VT42]

zaplést, zacuchat *fasta-* √PHAS [Et]; do sítě *rem-* √REM, *remba-* √REB [VT42]

zapletený do sítě *rembina* √REB [VT42]
zarazit, zastavit před dokončením *nuhta-*
 √NUK [WJ]
zárodek *erdě* √ERED [Et]
záře *alcar, alcarē* √AKAL [Et, PE17, 18], *ca-*
lassē √KAL [GL], *fairē* √PHAJ⁴ [Et] } *Alcar(ē)*
 též „nádherna, sláva“; *fairē* často používáno ve
 význ. „duch“ [MR, MC] a srv. hom. *fairē* „smrt“
 √PHIR.
září *yavanniē* √JAB+AN¹ [LotR, UT]
zářít bělostí *ninquta-*, min. **ninqintē*
 √NIKW [QL]
zářivý *alcarinqua* √AKALAR+KWA⁴ [Et, PE17]
 } Též „nádherný, slavný“.
zasněný, duchem nepřítomný *fanórēa*
 √PHAN², *olorda* √OLOS [QL]
zasněžený, sněhový *niquissēa* √NIKW+IS²
 [QL]
zastavit *tap-* √TAP, *pusta-* √PUS [Et] } První
 výraz se používá asi jen jako transitivní, druhý
 určitě tr. i intr.
zastíněný, skrytý *halda* √SKAL¹ [Et]
zastínit *halya-* √SKAL¹ [Et]
zastřešovat *tópa-* √TOP [Et]
zástup *rimbě* √RIM¹ [Et, Let] } Též „velké
 množství“.
zátka *tampa* √TAP [Et]
zátoka *hópa* √KHOP [Et] } Též „přístav“.
závazek *vérē* √WED [Et]
závěrečný *tyelima* √KJEL [Et], *telda* √TEL²
 [WJ]
závod *normē, noriē* √NOR [PE17], *yuro* √JUR
 [QL] } Zákl. význam „běh“, ale možná může
 označovat i jiný závod než běžecký.
závoj *vasar* √WATHAR [VT42], *fanwa* √PHAN¹
 [PE17]
zavřený *holla* √KHOL [PE17]
zavřít *holta-* √KHOL [PE17]
zavřít se *holya-* √KHOL [PE17]
zbavený (něčeho) *racina* √RAK⁴ [VT39], *úna*
 √GU [PE17, VT39]
zbatvit *nehta-* √NEK³ [PE17] } Hom. „hrot“
 √NEK⁴.
zbesilost *ormē* √GOR [Et]
zbesilý *orna* √GOR [Et]

zboží *armar* mn. √GAR [Et], *quampa* hrom.
 √KWAP [QL]
zdar *alma* √GAL [Et], *máriē* √MAN¹, MAG
 [PE17]
zdar! *alla!* √AL¹ [PE17] } Méně vznešená vari-
 anta *aiya*.
zdržný *alya* √GAL [Et]
zdechlina *quelehtë* √KWEL [QL]
Zdi světa *llurambar* √ILU+RAB² [Et]
zdo|ený *quilin -it quilya-* √KWIL [QL] } Též
 „barevný, barvit“.
zdraví *málē* [PE17] } **Almien!* „Na zdraví!“
 √GAL [M.D.]
zdvojnásobit *tatya-* √TAT² [Et] } Též „opako-
 vat“.
zeď *ramba* √RAB² [Et], obranná, s příkopem
ossa √OS [QL]
Zelení elfové *Laiquendi* √LAJAK+KWEN [W],
 Et, S)
zelenina *lautē, laucē* j.č. √LAW¹ [QL], *quēa*
 √KEW² [PE17]
zelený *laiqua* √LAJAK [Et, PE17, QL], *laica*
 [Let, PE17, 16], jako listy *laicalassē* √LAJAK+
 +LAS⁴ [PE17]; světle *wenya* √GWEN [Et]
 } Hom. *laica* „ostrý, bystrý“ √LIK.
zem, -ě I. oblast *nórē* √NDOR¹, NDOR², NO¹
 [W], Et, QL], ve slož. *-ndor* [PE17], říše
arda √GAR [W], Et] **II.** protiklad moře *nór*
 (*nor-*) √NDOR² [W], PE17]; protiklad nebe *Ce-*
men √KEMEN [VT43, 47, PE17] **III.** půda *ce-*
men [QL], *cén* (*cem-*) [Et] **IV.** povrch *talan*
 (*talam-*) √TALAM [Et]
Země v. svět
zemětřesení *pampinē* √PAP [QL] } Též ob.
 „chvění“.
zesílení *turyandē* √TUR [PE18] *antoryamē*
 [VT39] } Ve fonologii: hláskové zesílení, *m* >
mb, *i* > *ai* apod.
zesílit, posílit *torya-*, *antorya-* [VT39]
zet, zívát *yanga-* √JAG [Et], *hac-* [MC]
zhroucení, pád *atalantē* √TALAT [MC], *ata-*
lanttiē [Let] } Jako podst. *Atalantē, Atalantiē*
 „Padlá“, tj. Númenor [Et, Let, S].
zhroucený *atalantēa* √TALAT [MC]

- zhrouřit se** *atalta-* √TALAT [Et, LR, SD] } Min. *ataltaně* [LR, SD] či *atalantě* [LR].
- zima** období *hrívě* [LotR, VT49]
- zívat**, zet *yanga-* √JAG [Et], *hac-* [MC]
- zítra** *nōa* √NO² [VT49], *enwa* √EN² [QL], **en-tarē*, **entaurē* √EN²+AR² [T. F.]
- zjevení** náb. **apantalē* √PAT⁴ [H. F.]
- zjistit**, vyzkoumat *ecces-* √ET+KETH [PE17]
- zkáza** ortelem osudu *umbar(t-)* √MBARAT [Et]
- zkažený** *hastaina* [MR]
- zkoušet** *nev-* √NDEB [PE17]
- zlámaný**, rozbitý *rácina* √RAK⁴ [MC]
- zlato I.** *malta* √MALAT [LotR, PE17], *malda* √SMAL [Et], rudé, bás. *cullo* √KUL [Et]
- II.** o světle, barvě *laurē* √LAWAR [VT49, RGEO, Et], *lauriē* [PE17]
- zlatorudý** *culda*, *culina* √KUL [Et]
- zlatý** *laurēa* √LAWAR [RGEO, PE17], *laurina* [QL], n. žlutý *malda* [PE17] } Týká se barvy n. světla. Pro kov použijme raději skloňované *maltava* „ze zlata“.
- zlaták** *culusta* √KUL [QL]
- zle** předp. *nai-* √NDAJ [PE17] } Např. v „*naiquet-*“ „rouhat se, klít“.
- zlo** *ulco* (*ulcu-*) √UK [VT43], *ulca* [VT43, 49] } *Ulca* především jako příd. jm. „zlý“.
- zločin** *ongwě* √OK [PE17] } Hom. „bolest“ √OŇG [QL].
- zloděj** *naquar* √NAKW, *pilmo*, *pilu* √PIL² [QL]
- zlooký** *henulca* √KHEN+UK [SD]
- zlý** *ulca* √UK [VT43, 49, QL], *olca* √OK [PE17, VT43]; *hrúa*, *hrúya* √SRUG [PE17]; *úměa* √UM⁴ [Et]; čínící *zlo saucarya* √KAR [PE17]; v předp. *hrú-*, *ru-* √SRUG, *sau-* √SAW² [PE17] } Hom. *úměa* „hojný, oplývající“ √UM².
- zmatený** *rúcina* [MC] } Též „zdrčený, zhroucený“; možná od koř. RUK.
- zmizelý** *vanwa* √AW⁴, WAN² [Et, WJ]
- zrození**, odejít *vanya-*, min. *vanně* √WAN² [Et]
- znak** lingv. *tengwě* √TEN⁴ [WJ, VT39] } Často používáno ve smyslu „foném“ (jakožto znak v mluveném jazyce).
- znalost**, -i *ista*, *istya* √IS⁴ [Et], *issě* [QL]; *handě* √KHAN⁴ [Et]
- znamenat**, značit *těa-*, min. *tengě* √TEN⁴ [VT39]
- znamení** *tanna* √TAN² [MR, PE17], *tanwa* [PE17]
- znaménko** *tehta* √TEK [VT39, LotR, Et] } Zejm. diakritické znaménko, ve Fëanorově písmu pro samohlásku (odb. název *ómatehta* √OM [VT39]), ale může mít i širší význam.
- známý**, jistý *sinwa*, *sína* √IS⁴ [PE17]
- znásilnit** *amapta-* √MAP [QL]
- znát** *ista-*, min. *sintě*, *isintě* √IS⁴ [Et, VT48, QL]
- znít** *lamya-* √LAM [Et]
- znovu** předp. *en-* √EN⁴, *at-*, *ata-* √AT² [PE17]
- zobák** *penta* √PET [QL] } Zejm. datlovitých ptáků.
- zpěvák** *nyello* √NJEL, *lindo* √LIN⁴ [Et] } *Lindo* určitě „zpěvný pták“, ale snad i osoba. Telerijští elfové sami sebe nazývali *Lindar*, „Zpěváci“ [WJ, MR, UT].
- zpět** předp. *nan-* √NDAN [Et, VT49]
- zpívat I.** *lir-* √LIR [PE17, Et, QL] **II.** **linda-* √LIN⁴ [S, Et, VT45] } První výraz zdůrazňuje text, druhý (podle *lindalē*) melodii.
- zplodit**, stvořit *ontá-*, min. *óně*, *ontaně* √ON [PE17, Et], porodit *nosta-* √NO⁴ [PE17] } *Nosta-* jinde přeloženo i jako „narodit se“.
- zpožděný**, zadržovaný *hampa* √KHAP [PE17]
- zpráva**, poselství *menta* √MEN² [VT41]
- způsobit** *tyar-* √KJAR [Et]
- zrádce** **varto* √WAR [B. S.]
- zradit** **avarta-* [L. F.], **varta-* √WAR [B. S.]
- zrádný** *carpalima* √KARAP [QL]
- zranění** *harwě* √SKAR [Et]
- zraněný** *harna* √SKAR [Et]
- zranit** *harna-* √SKAR [Et]
- zrcadlo** *cilintír*, *cilintilla* √TIR [PE17]
- zrno**, zrnko *milin* [QL]
- zrození**, porod *nosta* √NO⁴ [QL]
- zručnost** *fině* √PHIN⁴ [PE17], *findě* √PHIN² [QL, L. F.], *curwě* √KUR [VT41]
- zručný** *maitě* (*maiti-*) √MAZ [Et, VT47], mn. *maisi* [Et]; *arimaitě* √MAZ [PE17]; *finěa*, *finya*, *leptafinya* √LEP+PHIN⁴ [PE17]

zrzavý roina √ROJ² [Et]; rusovlasý *rusa* √RUS⁴ [VT41]

ztracený vanwa √AW⁴, WAN² [W], R GEO, QL]

zub nelet (*nelc-*) √NELEK [Et], *nelcě* [VT46], *nelě* [QL]; ostrý *carca* √KARAK [Et, QL] } *Carcaně* [Et], *carcassě* [QL] „řada zubů“.

zubatý carcara √KARAK [QL]

zuřivost aha [LotR], *ursa* √RUTH [PE17]

zuřivý *aharwa [C.]

zuřit ursa- √RUTH [PE17]

zůstávat lemya- √LEM [VT45], *har-* √KHAD [QL] } *Har-* též „sedět“ [UT].

zvadlý hessa √KHES² [QL]

zvěd *ettirno √ET+TIR [B.S.] } Dle sind. *ethir*.

zvedání, stoupání *órě* √OR [Et] } Toto ovlivnilo stejně znějící výraz od koř. 3OR⁴ „srdce, vnitřní mysl“.

zvedat orta-, min. *ortaně* √OR [R GEO, PE17, Et]

zvedat se orta-, min. *orontě* √OR [Et, PE17], *orya-*, min. *oronyě* [PE17]; o těžkých věcech *amorta-* √AM²+OR, *rum-* [MC]

zvětšovat olta- √OL² [QL], *velitya-* √BELEK [QL] } Používáno též ve významu „chválit“.

zvětšovat se, růst *olta-*, min. *ólě* √OL² [QL]

zvíře laman (*laman-*, *larn-*) √LAMAM [WJ] } Obvykle jen zvíře čtyřnohé, nikdy pták ani plaz. Obecněji viz „živočich“.

zvířecí, přízemní *lamanwa* √LAMAM [QL]

zvon nyellě √NJEL [Et], velký *calonga* [QL]

zvonek I. timpí [L.F., GL] **II.** květina *quillě*, *quillinin(d-)* √KWIL+**NIN**² [QL]

zvonit timpa- [L.F., GL], mohutně *calonya-* [QL]

zvracet, trpět nevolností *quam-* √KWAM [QL]

zvrhlý, zvrácený *quarca* [QL]

zvučný salamba √SAL [QL]

zvuk lamma, rozléhající se *láma* √LAM [Et]; *hlón* (*hlon-*), *hlóna* √SLON [VT48, WJ] } Slova od koř. SLON mohou též znamenat „hláska“.

zvukový, fonetický *hlonitě* √SLON [WJ], *hlonitě* [VT48]

zvyk haimě √KHIM [Et]

Ž

žába *carpo √KAP [E.N.], **haltar* √KHAL² [L.F.] } *Carpo* dle sind. *cabor*. *Haltar* vl. „skokan“.

žal niérě √NEJ [L.F., GL] } Upraveno z *nyěre*.

žalář mando √MBAD [S]

žár úřě √UR⁴ [LotR]

že i [VT49] } Shodné s určitým členem. Někdo používá v tomto významu též zájm. *sa* „to“.

žehlit pasta- √PATH [PE17] } Zákl. význam „hladit“.

železný I. ze železa *angaina* √AŇG [Et, QL], *yereva* [QL] **II.** jako železo *yerenwa* [QL]; tvrdý *tornanga* [PE17]

železo anga √AŇG [LotR, Et, QL], n. ocel *eren* √GEREN [QL], houskové *yeren* [QL]

žena nís (*niss-*) √NDIS [Et, MR], *nissě* [Et]; bás. *ní* √NI⁴ [Et]; silná *nisto* [VT47] } Dále v. „manželka“.

ženský, samičí *inya*, *inimeitě* √IN [Et]

židle hamma √KHAM [VT45], **hamba* [T.D.]

živočich celva √KEL [S]

život coiviě √KOJ [VT49], rostlinný *löa* √LAW⁴ [QL] } *Cuiviě* [VT42], *cuilě* [Et] obsahují méně vhodnou podobu kořene; *löa* též „rok“.

živý coina √KOJ [QL], *coirěa* [PM]

žizeň loimě √LOJ² [QL]

žiznivý soica √SOK [VT39], *loiměa*, *loirě* √LOJ² [QL], *fauca* √PHAW [Et]

žlutozelený wenya √GWEN [Et]

žlutý malina √MAL², *SMAL* [Et, PE17, QL], bledě *malwa* √MAL² [QL], n. zlatý *malda* [PE17]

žvanec tyus (*tyux-*) √TJUK [QL]

žvýkat tyuhta- √TJUK [QL]

Slovník česko–quenijský. Podle knih a jazykovědných textů J. R. R. Tolkiena s využitím sekundárních pramenů z oboru eldarské jazykovědy sepsal Quen. Práce nebyla konzultována s rodilým mluvčím žádného z eldarských jazyků ani s oxfordským profesorem jazyků, a podle toho je třeba posuzovat její důvěryhodnost.

Vysázeno pomocí systému \LaTeX , obálka vytvořena v programu Scribus. Text je z Antykwy Toruňské.

e-mail: quenduluin@seznam.cz

web: <http://quenyalambe.bluefile.cz>

Verze Yávië (totiž babí léto či podzim) 2011.

S